

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Nr. 6
1976

Teoretisk tidsskrift for
Kommunistisk Forbund Marxister-Leninister

DEN NYE REFORMISME
OG PARTIETS
DANNELSE

KLASSEANALYSENS
TEORETISKE
GRUNDLAG

DANMARKS
KOMMUNISTISKE PARTI
1930-1938

FORLAGET OKTOBER

Dette nummers indhold:

Dette nummer af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT indeholder følgende artikler:

Lederen: Den nye reformisme og partiets dannelse belyser den udvikling, der finder sted inden for dele af den venstrefløj, som voksede frem fra slutningen af 1960'erne. Lederen vurderer denne udvikling bl.a. ud fra holdningen til juni-valget i Italien og ud fra de »socialistiske« enhedsdemonstrationer 1. maj. Lederen sætter dannelsen af det kommunistiske arbejderparti i forhold til »venstrefløjs«-udviklingen.

I artiklen *Klasseanalysens teoretiske grundlag* fremlægges en uddybning af KFMLs klasseanalyse. Artiklen kommer ind på det teoretiske grundlag for klasseanalysen og gør rede for klasseudviklingen under kapitalismen, for afgrænsningen af arbejderklassen, for de uddannelsessøgendes placering og for de klassemæssige særtræk, der gør sig gældende i det højtudviklede monopolkapitalistiske samfund. Artiklen er et led i programdiskussionen op til partiets dannelse og repræsenterer en uddybet videreførelse af forbundets grundlæggende standpunkter.

I artiklen *Danmarks kommunistiske Parti 1930-1938* diskuteres nogle centrale problemer i forbindelse med studiet af DKPs historie på baggrund af en kritik af henholdsvis DKPs egen og KF's fremstillinger af DKPs historie i 30'erne. Artiklen tager især sigte på at belyse DKPs strategi og enhedspolitiske taktik, samtidig med at den diskuterer, hvorledes DKP og KF i dag i deres vurdering af DKP i 30'erne drager hver deres forkerte politiske konklusioner af erfaringerne fra dengang.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Dette nummers indhold:

Dette nummer af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT indeholder følgende artikler:

Lederen: Den nye reformisme og partiets dannelse belyser den udvikling, der finder sted inden for dele af den venstrefløj, som voksede frem fra slutningen af 1960'erne. Lederen vurderer denne udvikling bl.a. ud fra holdningen til juni-valget i Italien og ud fra de »socialistiske« enhedsdemonstrationer 1. maj. Lederen sætter dannelsen af det kommunistiske arbejderparti i forhold til »venstrefløjs«-udviklingen.

I artiklen *Klasseanalysens teoretiske grundlag* fremlægges en uddybning af KFMLs klasseanalyse. Artiklen kommer ind på det teoretiske grundlag for klasseanalysen og gør rede for klasseudviklingen under kapitalismen, for afgrænsningen af arbejderklassen, for de uddannelsessøgendes placering og for de klassemæssige særtræk, der gør sig gældende i det højtudviklede monopolkapitalistiske samfund. Artiklen er et led i programdiskussionen op til partiets dannelse og repræsenterer en uddybet videreførelse af forbundets grundlæggende standpunkter.

I artiklen *Danmarks kommunistiske Parti 1930-1938* diskuteres nogle centrale problemer i forbindelse med studiet af DKPs historie på baggrund af en kritik af henholdsvis DKPs egen og KF's fremstillinger af DKPs historie i 30'erne. Artiklen tager især sigte på at belyse DKPs strategi og enhedspolitiske taktik, samtidig med at den diskuterer, hvorledes DKP og KF i dag i deres vurdering af DKP i 30'erne drager hver deres forkerte politiske konklusioner af erfaringerne fra dengang.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Nr. 6
1976

Teoretisk tidsskrift for
Kommunistisk Forbund Marxist-Leninister

Redigeres af et udvalg. Ansv. redaktør: Morten Meisner

Redaktionen afsluttet 15. februar 1976

Abonnement: kr. 40,- for 4 numre. Pengene indsættes på
giro 9 2141 27, Forlaget *OKTOBER*, Ravnsborg
Tværgade 7, st.tv., 2200 København N.

Sats og tryk: HUSTRYK (01) 125712

LEDER

DEN NYE REFORMISME OG PARTIETS DANNELSE

LEDEREN KOMMER ind på dele af »venstrefløjen«s begejstring for de italienske revisionister. Denne begejstring genspejler dele af dansk »venstrefløj«s overgang til rene reformistiske standpunkter. Hvilke perspektiver indebærer dette? Hvad betyder det for det revolutionære arbejde? Hvorledes er dannelsen af det kommunistiske arbejderparti placeret i forhold til denne udvikling?

»Alt tyder på, at vi netop nu står ved indledningen til en ny epoke i verden — en epoke, hvor de progressive og revolutionære bevægelser vi være i fremmarch og står med nye muligheder. Det tydeligste tegn på dét er, at imperialismens krise og den revolutionære bølge nu er slået ind i selve Europa. Den demokratiske antifascistiske revolution i Portugal var begyndelses-signalet. Et signal, der gav genlyd i arbejderbevægelsen i alle lande; jeg tænker her ikke mindst på Portugal's nabolande: Spanien, Italien og Frankrig. I hele Sydeuropa rejser der sig nu en bred, folkelig bevægelse, der i sit perspektiv er demokratisk-revolutionær og

socialistisk. Arbejderbefolkningen, mellemlagene og landarbejderne, de militante fagforbund og soldaterbevægelserne har sat revolutionen på dagsordenen i Sydeuropa — for første gang siden 1940'erne.« (Cit. fra KF-bulletin)

Således vurderer KF klassekampssituationen i verden idag. Således sagde KF på den »fællessocialistiske« 1. maj-demonstrations møde i København.

Vi er ikke uenige med KF i, at imperialismen befinder sig i krise. Folkene i Den tredje Verden slås mod imperialismen. Arbejderklassen i de højtudviklede kapitalistiske lande går til kamp mod kriseløsninger, som

arbejderklassen skal betale.

Der er uro og uorden i verden. Kampene peger fremad.

Men betyder det, at revolutionen banker på Europas dør?

Det mener KF, og KF's synspunkt er kun et ekstremt udtryk for dagdrømme inden for dele af »venstrefløjen«.

Kendsgerningerne giver ikke KF ret. 25. november 1975 i Portugal, hvor Azevedo-regeringen slog ned på uroen inden for militæren og senest valget den 25. april har vist, at det portugisiske samfund foreløbigt stabiliseres omkring en borgerligt-socialdemokratisk administration af kapitalismen. Stik imod de forventninger, KF og deres portugisiske venner havde sidste år.

Men nu er nissen flyttet. Til Italien, hvor man bygger på forhåbninger om, at juni-valget dernede skal føre til en »socialistisk venstre-regering«, for at bruge KFs 1. maj-ord.

KF, politisk revy og andre dele af »venstrefløjen« sætter deres lid til, at det store italienske »kommunistiske« parti (PCI) skal bane vejen for en »overgang« til socialismen, hvis en PCI-domineret regering, som ikke rummer det Kristeligt Demokratiske Parti (DC), bliver resultatet af valget i juni.

Men hvad er kernen i PCIs politik?

PCI ville ikke antaste det kapitalistiske system, men sørge for, at der kommer orden i tingene. PCIs opgave og erklærede *formål* er at redde den italienske kapitalisme. PCIs politik er utvetydig socialdemokratisk, og den forudsætter et klasse-samarbejde, som nok skal få følger for de arbejdere, der gang på gang gennem strejker og virksomhedsbe-

sættelser har kæmpet for deres rettigheder og levevilkår. Ja, endnu mens valgkampen står på, har de PCI-dominerede fagforeninger opfordret til tilbageholdenhed i strejkekampene!

På trods af alle disse kendsgerninger om PCIs politik snakker uansvarlige personer inden for den danske »venstrefløj« om, at revolutionen er sat på dagsordenen i Italien; på trods af disse kendsgerninger snakker de om en socialistisk (!) enhedsregering i Italien!

Denne totale kapitulation over for revisionismen og reformismen viser at dele af den danske »venstrefløj« er ophørt med at være revolutionær. Der er kun sprogbruget tilbage. Man taler stadigvæk om »socialisme« og »revolution«, men den »socialisme« og den »revolution«, man taler om, kan finde sted ved hjælp af revisionister og reformister og gennem en »overgangs«fase.

Er det besynderligt, at disse dele af »venstrefløjen« i årevis har hånet KFML for dets konsekvente kamp mod revisionismen? Viser det sig ikke nu med al tydelighed, hvad en manglende afgrænsning til revisionismen fører med sig i praksis. I forhold til Italien — men også i forhold til kampen i Danmark.

...

KFs grundlæggende forvrængning af situationen i Sydeuropa og dets visioner om, at man via de store revisionistiske partier kan bevæge sig frem mod socialismen, er kun et yderste symptom på en udvikling, der også finder sted i dansk politik.

Den »socialistiske« enhedsdemonstration 1. maj var et særdeles konkret udtryk for den nye reformisme.

Hvori består da denne nye reformisme? Hvad fører den til?

Nyreformisternes politik går ud på at forene de spontane arbejderkampe med parlamentariske spekulationer. Med større eller mindre konsekvens forestiller de sig, at et »socialistisk« venstre, bestående af partierne til venstre for Socialdemokratiet, på et eller andet tidspunkt kan danne en arbejderenhedsregering, måske omfattende en venstrefløj i Socialdemokratiet. Denne »arbejderenhedsregering« er *»et overgangsfænomen, som forbereder det revolutionære opgør«*. (Fra KF's landsledelsesvedtagelse den 22.4.1976).

Ganske vist forestiller man sig ikke, at denne »arbejderregering« kan forberede det revolutionære opgør, uden at arbejderklassens »selvstændige« kamp udfoldes på arbejdspladserne. Dermed har KF sikret sig et »revolutionært« alibi, ligesom DKP, der kalder bevægelsen ude i folket for den »bærende samfundsforanderende kraft«.

Den politiske realitet bag arbejderenhedsregerings-strategien er, at man forestiller sig en vej til socialismen, som indebærer en overgangsfase, hvor arbejderklassen har presset kapitalisterne så vidt, at der kan etableres en regering, der i hovedsagen tjener arbejderklassens interesser, mens der endnu er kapitalisme. Der er ikke sket et brud, statsapparatet er intakt, det borgerligt-parlamentariske system fungerer.

Disse strategiske forestillinger får uomgængeligt konsekvenser for taktikken. Vil man hale ind på kapitalismen ad den vej, må man allerede i dag lægge sin taktik til rette derefter.

En sådan taktik viser sig da også

med stadig større tydelighed på stadigt flere områder. Man taler om at etablere et uddannelsessystem i arbejderklassens interesse, man taler om en socialpolitik i arbejderklassens interesse, man vil flænse børshajerne, og man vil totalt fjerne, hvad man kalder spekulation i jord og ejendom. Oveni føjes paroler om nationaliseringer »under arbejderkontrol«.

Alle disse politiske krav er typisk reformistiske »langsigtede« krav. De forudsætter, at man på afgørende samfundsområder kan gøre indhug i udbygningen og de kapitalistiske lov-mæssigheder overhovedet, uden at arbejderklassen har magten, uden at det borgerlige demokrati er erstattet med proletariats diktatur.

Og når man tilføjer »under arbejderkontrol«, adskiller dette sig ikke det mindste fra den gamle socialdemokratiske tanke om bedriftsråd, som skulle medbestemme på virksomhederne, fra DKPs forestillinger om fagforeningernes indflydelse på virksomhederne eller fra SF's ideer om samfundsmæssig indflydelse, styret af de ansatte på virksomhederne.

De politiske perspektiver, som den nye fremvæltende reformisme indebærer, er alt andet end opmuntrende. KF og indflydelsesrige kræfter i VS forsøger for tiden at tilintetgøre den venstredrejning, som prægede halvfjerdsernes start efter opgøret med SF's reformistiske kurs i slutningen af tresserne. Der er ved at danne sig en klump af nye reformistiske strømninger omkring SF, dele af VS, KF mv. Det peger frem mod et »socialistisk Venstreparti«, der ligner det norske SV.

Forskellen er imidlertid, at DKP i Danmark er betydeligt stærkere end NKP i Norge. NKP er gået fra SV i Norge, men det har ikke betydet den store omvæltning for SV; i Danmark står det stærke DKP imidlertid i vejen for de nyreformistiske samlingsbestræbelser; det er næppe troligt, at DKP vil opgive sin selvstændighed til fordel for et konglomerat af indbyrdes stridende reformistiske tendenser.

Men det forhindrer ikke, at en SV-strømning kan vinde indpas og bl.a. hugge ind på en del af den opslutning, DKP har haft i de senere år.

...

To partier skal især modnes for denne strategi: SF og VS. Grundlæggende strider strategien ikke mod SFs politiske linie. Den er faktisk ikke til at skelne fra den. Men alligevel er der problemer. For den nye reformistiske strømning vil (endnu) ikke placere sig som en strømning, der gør folketinget til det overordnede. Derfor må Dam'erne, Ømann'erne og Lange'rne ryddes til side. Og der er næppe tvivl om, at SFs seneste kongres giver luft under vingerne på de nye reformister.

I nær sammenhæng med det parlamentariske arbejdes placering står forholdet til Socialdemokratiet. Der er der uenighed inden for de nye reformistiske tendenser. Nogle mener, at Socialdemokratiet kan presses, andre mener, at det kan det ikke. Men på trods af disse uenigheder, så ønsker de nye reformister ikke et »socialistisk venstre«, som fører SFs traditionelle politik i forhold til Socialdemokratiet; Aksel Larsens linie, at SF skulle være »Socialdemokratiets dårlige samvittighed« er for

afslørende og afskærer fra opslutning fra betydelige dele af de partiløse, som trods al uklarhed opfatter Socialdemokratiet som et parti, der velvilligt administrerer kapitalismen helt og aldeles på dennes præmisser.

Også i forholdet til Socialdemokratiet kan SFs kongres give luft under vingerne for de kræfter, som aner en nyreformistisk samling i en vis afstand fra Socialdemokratiet. Og afstanden kan ubekymret holdes, så længe der ikke er tale om, at SF eller et eventuelt samlings-»venstre« er tungen på vægtskålen i Folketinget.

VS er straks en vanskeligere nød at knække. Modsætningerne i VS skærpes. F.eks. er gruppe 123, som er i mindretal i partiet, men i flertal i folketingsgruppen, gået i gang med at danne egen organiseret fraktion, der udsender et blad til sine »medlemmer«. 123 er utilfreds med flertallets reformisme og var imod maj-enheden med SF på det vedtagne grundlag.

Vi skal ikke gå i detaljer med de krydsende stridsmål i VS, og vi vil slet ikke hævde, at 123 er en revolutionær fløj overfor en reformistisk. F.eks. står 123 for et »løst« parti, 123 er antileninistisk, og det fastholder den gamle VS-spontanisme med »arbejdernes selvorganisering« osv.

Men udviklingen vil nødvendigvis tvinge til skarpere afklaring i de indre VS-kampe, og uundgåeligt må forholdet til den nye reformistiske samlingstendens tvinge de stridende parter til en klarere politisk profil. Indtil videre viser VS' opslutning om maj-enheden, at de nyreformistiske »strammere« har grebet om partiet, men problemet for dem er, at partiets ydre styrke er baseret på VS' arbejde

i Folketinget og på enkelte kendte personer, der trækker stemmer til VS som f.eks. Preben Wilhjelm. Og disse folk så gerne »strammer«ne knust!

Modsætningerne i VS kan føre til sprængning, og der vil være mindre motivation til at holde sammen på stumperne, hvis der uden for VS skulle vise sig tendenser til et midtsamlende reformistisk »venstre«. Det ville fremme, at dele af VS søgte sammen med de øvrige reformistiske tendenser — med eller uden det organisatoriske VS-apparat.

De nye reformistiske tendenser inden for den »venstrefløj«, som udskilte sig i tressernes slutning, har ført til en stadigt skarpere kamp mod KFML. Denne kamp er blevet yderligere forstærket i forbindelse med dannelsen af det kommunistiske arbejderparti i år.

KFML angribes for »sektarisme« og »dogmatisme«, og som et nyt, men typisk element i angrebene på KFML er kommet regulære løgnekampagner, f.eks. i forbindelse med RUC-sagen, hvor man i »politisk revy« mod bedre vidende påstår, at KFML gik imod eksamensboykotten.

Det er kun naturligt, at angrebene trappes op. KFMLs udvikling og voksende rodfæste på alle klassekampsområder står for nyreformisterne som en trussel mod deres reformistiske samlingsbestrebelse.

Angrebene på KFML og forsøgene på at isolere os har to sider:

På den ene side er de med til at skabe en skarp demarkationslinje mellem revolutionær og reformistisk politik. Det tvinger vaklende til at vælge side, til at vælge mellem reformismen eller den marxistisk-leninistiske

politiske politik. Midterstandpunkter er umulige.

På den anden side stiller forsøgene på at isolere os store krav til forbundets taktik i massearbejdet. Enhedspolitikken bliver her et grundlæggende spørgsmål. Angrebene på os og den stadigt skarpere skillelinje mellem en revolutionær og reformistisk politik har fået KFML til i visse situationer at indsnævre enhedspolitikken. Vi har lagt en enhedspolitik frem på forskellige områder, som i realiteten forudsatte, at dem, vi skabte enhed med, stod på KFMLs hele grundlag. En sådan politik fremmer isolationen af os selv og styrker principløs reformistisk enhedssnak.

Det afgørende er, at vi formår at skabe enhed på et konkret politisk grundlag. Denne enhed kan være en enhed omkring et enkelt klassekampsspørgsmål, og den kan gerne udvikles til en enhed også mellem organisationer og partier, hvis den holder sig til det, man er enige om, og hvis den grunder sig på en basismobilisering.

Men en sådan enhedspolitik er afgørende forskellig fra en reformistisk fælles »socialistisk« samling om en omfattende strategi og taktik, som angiveligt skal pege samlet frem mod socialismen.

Og netop denne forskel leder over til spørgsmålet om partiets placering og rolle.

KFMLs arbejde med at danne det kommunistiske arbejderparti endnu i år er et konkret svar på reformisternes principløse enhed. Det kommunistiske arbejderpartis grundlag er marxismen-leninismen, og dette grundlag indebærer en ufravigelig

afstandtagen fra reformistiske forestillinger om, at arbejderklassen kan anvende den borgerlige statsmaskine til egne formål. De marxistisk-leninistiske principper om staten og revolutionen er grundlæggende for det kommunistiske parti, og partiets revolutionære strategi vil gennemsyre alt politisk nu-og-her-arbejde, dvs. partiets taktik.

Den enhed, der kan skabes omkring bestemte kampkrav, f.eks. i overenskomstkampen, i kampen mod indkomstpolitikken, i kampen mod de imperialistiske supermagter, kan og skal føre til sejre for arbejderklassen. Men denne enhed er ikke nok i sig selv; set i strategisk perspektiv må partiet samordne, målrette og lede kampene ind i det samlede opgør med kapitalismen; partiets rolle er netop at lede kampene ind i et socialistisk perspektiv, og derfor er der i enhver enhed en kamp mellem politisk-linier, mellem dem, der vil bruge enheden i et reformistisk sigte, og dem, der vil videreudvikle kampene i et revolutionært perspektiv.

Med den nye reformistiske offensiv og med den massive indflydelse, reformismen overhovedet har i dansk arbejderbevægelse, er det nødvendigt at sikre partiets selvstændige politik, *samtidig med* at kommunisterne forener sig med andre på et klassekampgrundlag i de enkelte kampe. På én og samme tid må kommunisterne fastholde enhedens grundlag og propagandere deres selvstændige perspektiv for kampen.

...

Når KFML fremhæver partiets rolle, er de nye reformister særligt vagtsomme. Partiet kommer dem på tværs. Det afslører deres reformistiske strategi og deres forsøg på at

spænde de enkelte enhedskampe for reformismens mål.

Der findes mangfoldige måder, hvorpå partiet angribes. Man siger, at det overhovedet er »dogmatisk« at danne et leninistisk parti halvtreds år efter Lenins død, som om kampen mellem borgerskabet og proletariatet idag krævede mindre ledelse på et revolutionært grundlag end dengang. Man beskylder os for at ville tage kampene, der finder sted, »til indtægt«; man fremstiller os som parti-»chauvinister«, der kun har ét i hovedet: at få medlemmer til partiet! På den måde skal vi skræmmes fra at fremlægge vor selvstændige politik i de konkrete kampe. Og lykkes alle disse forsøg ikke, så forsøger man at latterliggøre selve det, at vi danner partiet; partiet vil blive en »parentes i arbejderbevægelsens historie«, det vil blive et latterligt mini-parti mv.

Denne »latterliggørelse« svarer til, om man latterliggjorde Marx og Engels, fordi de i 1848 sammen med 15 kommunister udsendte det kommunistiske partis manifest, der opfordrede proletarer i alle lande til at styrte kapitalismen. Hvilken talmagi! Antallet og størrelsen før politikken!

KFML har aldrig haft og har aldeles ingen forestillinger om, at det kommunistiske arbejderparti kan vinde ledelsen af klassekampen, blot fordi partiet stiftes. Men faktisk nærer vi en tyrkertro på, at kapitalismens indre modsætning mellem lønarbejde og kapital kun kan løses igennem arbejderklassens omstyrtelse af borgerskabet, gennem den socialistiske revolution og udbytningens afskaffelse.

Det er store ord, men ikke desto mindre er det målet for revolutio-

næres arbejde. Hverken mere eller mindre. Og til at realisere dette mål kræves en ledelse af kampen, som bygger på den videnskabelige socialisme, på den revolutionære teori.

Stiftelsen af partiet er kun det første skridt på vejen til målets realisering. Vi ved meget vel, at den socialistiske revolution næppe står på dagsordenen inden for en overskuelig fremtid. Den reformistiske og revisionistiske dominans i arbejderklassen er bl.a. udtryk for, at socialismen ikke ligger lige om hjørnet, samtidig med at denne dominans igen er med til at svække kampen for socialismen.

Men kan kommunister vente på, at den revolutionære situation opstår? Kan kommunister sætte sig med hænderne i skødet og lade den spontane kamp defilere forbi, uden at gå ind i arbejdet på at fravriste reformisterne og revisionisterne ledelsen af kampene? Må kommunisterne ikke netop begynde med de enkelte kampe, vinde erfaringer fra disse kampe og bearbejde dem i en stadig udvikling af den revolutionære taktik? Og kan denne udvikling foregå, uden at kommunisterne anvender den marxis-

tisk-leninistiske teori, og uden at kommunisterne samordner kamperfaringerne i en kollektiv udvikling af politikken gennem partiets diskussioner og helhedsbeslutninger?

Det er de politiske principper og den politiske praksis, som bestemmer partiets placering i arbejderklassens kamp, uanset om partiet er lille eller stort.

Og dermed er svaret givet til dem, der gør et stort nummer ud af, at partiet er »lille«, at det er en »parentes i arbejderbevægelsens historie.«: Det er *partiets politik*, som placerer det i forhold til arbejderklassens historiske kamp for socialismen, og det er partiets politik, som man skal diskutere.

Det er partiets politik og ikke det størrelse og indflydelse på stiftelsesdagen, som vil afgøre, om partiet bliver en parentes i arbejderbevægelsens historie, eller om det formår at vinde ledelsen af arbejderklassens kamp på et revolutionært grundlag.

For i sidste ende er al reformisme og revisionisme, gammel som ny, de egentlige parenteser i arbejderbevægelsens historie!

REDAKTIONEN, 1.6.76

KLASSEANALYSENS TEORETISKE GRUNDLAG

Forudsætningen for en rigtig revolutionær strategi er en rigtig klasseanalyse. Netop klasseanalysen har været genstand for mange diskussioner. Især har der været en udbredt diskussion om arbejderklassens afgrænsning. I den sammenhæng har spørgsmålet, om der findes et »mellemlag«, været meget omdiskuteret. Også de uddannelsessøgendes placering har været genstand for debat.

Vil vil i det følgende behandle nogle grundlæggende teoretiske problemer, som knytter sig til selve metoden for udarbejdelsen af en klasseanalyse. Vi vil diskutere udgangspunktet for klasseanalysen, klasserne under kapitalismen, udviklingen under monopolkapitalismen, afgrænsningen af arbejderklassen, de uddannelsessøgendes placering og i forbindelse med disse emner vil vi belyse den marxistisk-leninistiske metode for bestemmelsen af klasserne.

1. KLASSEANALYSENS UDGANGSPUNKT

Hvad er udgangspunktet for den marxistisk-leninistiske klasseanalyse?

Kaster vi et blik på klassernes udvikling igennem historien, ser vi, at der har eksisteret forskellige klasser. I slavesamfundet fandtes kun den allerspædeste kim til et proletariat; i slavesamfundet var det slaveejerne og slaverne, der var de to dominerende hovedklasser; derudover eksisterede der et større antal fæstebønder, en del selvstændige bønder osv.

Ser vi på det feudale samfund, finder vi, at de to hovedklasser var godsejerklassen og fæstebønderne; desuden fandtes der et fremvoksende borgerskab i byerne, en del selvstændige håndværkere og i perioder en del selvstændige bønder.

Under kapitalismen er det proletariatet og bourgeoisiet, der er hovedklasserne; derudover findes der i de højtudviklede kapitalistiske lande et småborgerskab, som til stadighed bliver reduceret.

Hvad var årsagen til, at der fandtes forskellige klasser i forskellige epoker?

Årsagen var, at produktivkræfterne* befandt sig på forskellige udviklingstrin.

Hvad var f.eks. årsagen til, at kapitalismen brød igennem?

Grunden til, at der voksede kapitalistiske produktionsforhold** igennem, var, at der skete en udvikling af produktivkræfterne. Kapitalismen er utænkelig uden en udvikling af produktivkræfterne ud over det stade, produktivkræfterne befandt sig på under feudalismen. Uden en udvikling af den moderne, maskiniserede storindustri er det utænkeligt, at kapitalismen kunne vinde den totale sejr over de feudale produktionsforhold, hvis grundlag var landbruget.

Med andre ord: Det er produktivkræfternes udviklingstrin, som i første række er bestemmende for, hvilken produktionsmåde, der findes, og hvilke produktionsforhold, der

*) *Produktivkræfter*: Samfundets fond af arbejdskraft, teknisk og faglig kunnen og produktionsmidler (dvs. arbejdsredskaber, rå- og hjælpestoffer og jord).

**) *Produktionsforhold*: Menneskenes indbyrdes forhold til hinanden i produktionen, det vil i klassesamfundet sige de forskellige klassers forhold til hinanden i produktionen, hvilket atter er afledt af besiddelsesforholdet, dvs. af hvem der besidder og kontrollerer produktionsmidlerne.

dermed findes; og dermed er det også produktivkræfternes udviklingstrin, som i sidste instans er bestemmende for, hvilke klasser, der findes. I classesamfundenes lange historiske epoke er det karakteristiske ved produktionsforholdene, at forholdene mellem menneskene i den samfundsmæssige produktion tager form af klasserelationer med en opdeling i udbyttede og udbyttere.

Vi må altså i klasseanalysen tage vort udgangspunkt i produktivkræfternes udvikling, for ellers kan vi overhovedet ikke forstå, hvorfor der findes én slags klasse modsætninger og ikke en anden slags!

Det er ligeledes med udgangspunkt i en erkendelse af produktivkræfternes udviklingsstade under kapitalismen, at vi forstår, at det kapitalistiske samfund vil blive afløst af det socialistiske samfund og ikke af noget andet samfund.

Hvorfor?

Fordi produktivkræfterne under kapitalismen udvikles til et sådant stade, at modsætningen mellem den samfundsmæssige produktion og den private tilegnelse af produktet er blevet en modsætning, der kun kan løses, ved at der skabes produktionsforhold, hvor denne modsætning ophæves gennem etableringen af samfundseje af produktionsmidlerne.

I dag er produktionen så samfundsmæssiggjort, at den private tilegnelse af produktet er historisk forældet; den private tilegnelse af produktet og dermed den anarkiske organisering af produktionen, som kun skal tilgodese profitinteresserne hos kapitalejerne, strider mere og mere imod produktivkræfternes udvikling; de kapitalistiske produktionsforhold er forældede, og det er kun de socialistiske

produktionsforhold, samfundsejet af produktionsmidlerne, som kan modsvare produktivkræfternes udviklingstrin.

Under den kapitalistiske udvikling bliver den samfundsmæssige produktion en uadskillelig helhed. Ikke alene i national målestok, men i international målestok. Det er ikke som i det feudale samfund, hvor der fandtes mindre selvforlystende enheder. Tværtimod fungerer den kapitalistiske højtudviklede økonomi som et net af uadskillelige produktioner. Det er derfor, vi siger, at modsætningen mellem den samfundsmæssige produktion og den private tilegnelse af produktet er skærpet til bristepunktet. Og denne skærpelse af modsætningen mellem den samfundsmæssige produktion og den private tilegnelse af produktet kommer i det monopolkapitalistiske samfund i imperialismens epoke til udtryk i kapitalismens permanente krise og slår specifikt igennem i stadige overproduktionskriser.

Altså: Skal vi begribe, hvorfor vi i dag lever i et monopolkapitalistisk samfund og ikke i et slavesamfund eller i den tidlige kapitalismes epoke, så må vi tage vort udgangspunkt i en bestemmelse af produktivkræfternes udviklingsstade.

Dermed er vi inde på spørgsmålet omkring arbejdsdelingen.

Netop produktivkræfternes udvikling fører til en stadigt større arbejdsdeling. Samtidig er arbejdsdelingen medvirkende til, at produktivkræfterne udvikler sig.

Lad os tage et eksempel:

I det feudale samfund producerede den enkelte håndværker fodtøj. Han skaffede sig råvarer og foretog derefter hele bearbejdelsen af råvaren

til den færdige sko. Derefter solgte han skoen på markedet. Arbejdsdelingen er her begrænset. Der er måske kun to arbejdsprocesser i forbindelse med skotilvirkningen: Først fremstillingen af læderet, som én håndværker foretager, dernæst fremstillingen af skoen, som en anden håndværker, skomageren, foretager.

Sammenligner man skomagerproduktionen under feudalismen med den moderne skoproduktion i det højtudviklede kapitalistiske industrisamfund, så ser vi, at skotilvirkningen i dag er præget af en enorm udvikling af arbejdsdelingen. Skoen fremstilles på samlebånd med mange arbejdere til fremstillingen af hver enkelt del. Læderet, spænderne mv. fremstilles igen af andre, og skoen sælges på et nationalt og internationalt marked, hvor håndværkeren under feudalismen solgte den på et snævert marked eller simpelthen lavede den på bestilling!

Dette eksempel viser med al tydelighed, at arbejdsdelingen er tusindfold mere udviklet i det industrialiserede kapitalistiske samfund, end den var det under feudalismen.

Betyder det så, at produktionsprocessen er splittet op? Ja, det gør det, men denne opsplitning er samtidig udtryk for produktionens stadig mere fremadskridende samfundsmæssiggørelse.

Hvorledes?

Ved at den stadigt større opsplitning af produktionsprocessen i stadig mere afgrænsede enkeltprocesser, helt ned til skoarbejderen, der hele livet sætter spænder på skoene ved samlebåndet, gør alle enkeltprocesserne indbyrdes afhængige i stadig mere udstrakt grad.

Den stadigt mere fremskredne

arbejdsdeling er årsagen til og samtidig udtryk for den stadigt mere fremskredne samfundsmæssiggørelse af produktionen.

Imidlertid forhindrer kapitalismen, at samfundsmæssiggørelsen af produktionen slår igennem i produktionsforholdene. Tværtimod udnytter og baserer kapitalismen sig på den opsplittende side af arbejdsdelingen. Den private tilegnelse af produktet står i grel modsætning til samfundsmæssiggørelsen af produktionen, og konkurrencen og anarkiet under kapitalismen søger at modvirke samfundsmæssiggørelsen og fastholde den opsplittende side af arbejdsdelingen.

Men dermed træder kapitalismen op imod selve den historiske udvikling, og derfor tvinges kapitalisterne selv til at »tilpasse« sig samfundsmæssiggørelsen af produktionen. Og det er derfor, at vi er vidne til, at monopolerne i det højtudviklede kapitalistiske samfund forsøger at modvirke anarkiet bl.a. gennem egen planlægning og gennem inddragelse af staten som »samfundsekonomisk regulator.« Det var netop i den sammenhæng, at Lening kaldte monopolkapitalismen for »socialismens forgård« og Engels talte om staten som »overkapitalist«.

Den stadigt mere fremskredne arbejdsdeling og den deraf følgende stadigt mere fremskredne samfundsmæssiggørelse af produktionen påvirker naturligvis også de arbejdende menneskers forhold til hinanden i produktionen.

Det er klart, at på den ene side tilstræber den herskende kapitalistklasse at udnytte de modsætninger, der opstår som følge af den stadigt større specialisering af arbejdspro-

cesserne. Men det er også klart, at på den anden side støder kapitalisterne i deres splittelsesvirksomhed på den modsatrettede, overordnede udviklingstendens: samfundsmæssiggørelsen af produktionen. De enkelte arbejdsprocessers indbyrdes afhængighed træder mere og mere frem, og dermed skabes betingelserne for, at barriererne mellem dem, der har vidt forskellige stærkt specialiserede jobs brydes ned.

Lad os tage et eksempel:

Inden for byggefagene levede håndværkstraditionerne længe videre. En murer tog sig af murerarbejdet, en snedker satte karme og døre op, en tømrer lavede tagkonstruktioner mv.

Hvorledes har byggefagene udviklet sig?

Idag har industrialiseringen af byggeriet medført, at de enkelte bygningsarbejdere har stærkt udspecialiserede arbejdsopgaver. Det fører til, at der er en glidende overgang mellem de stærkt specialiserede arbejdsprocesser, og det fører atter til, at den traditionelle all-round faglige uddannelse inden for de enkelte håndværk ikke længere slår til. Forskellene mellem fagene nedbrydes; f.eks. er det sværere og sværere at skelne mellem snedker- og tømrerarbejde. Endvidere er produktionsprocessen på byggepladsen blevet uadskilleligt forbundet med elementfremstillingen på vidt forskellige fabrikker uden for selve byggepladsen.

Dette er udtryk for, at samfundsmæssiggørelsen af produktionen slår igennem mere og mere; arbejdsprocessernes indbyrdes afhængighed og forbundethed træder stadigt tydeligere frem og giver arbejderne en spontan erfaring af *fælles* forhold til produktionsmidlerne.

Med andre ord: Samfundsmæssiggørelsen af produktionen, der er en følge af produktivkræfternes udvikling (og det vil atter sige såvel den tekniske og videnskabelige udvikling som udviklingen af den menneskelige arbejdskraft), *skaber det objektive grundlag for nedbrydningen af skel inden for arbejderklassen, for nedbrydningen af modsætningerne mellem faglært og ufaglært, mellem kvindelig og mandlig arbejdskraft, mellem forskellige fag, mellem manuelt og ikke manuelt arbejde mv.*

Med ubønhørighed slår samfundsmæssiggørelsen igennem, undergraver den kapitalistiske privattilegnelse af produktet og borgerskabets splittelsesvirksomhed i arbejderklassen, og skaber gunstige betingelser for arbejderklassens solidariske handling på tværs af køn, fag og uddannelse mv.

Stat, monopoler og classesamarbejdsfolk søger med al magt at forhindre solidariteten i at udvikle sig; kun arbejderklassen selv kan under det kommunistiske partis ledelse slå klassemodstanderen tilbage og gøre endeligt op med borgerskabet. Det er klassekampen, som gør det af med borgerskabets magt; det er omstyrtelsen af borgerskabet, som er forudsætningen for, at den private tilegnelse af produktet og dermed udbytningen kan blive fjernet.

Udgangspunktet for en analyse af produktionsforholdene og dermed klasseforholdene bliver således følgende grundlæggende faktorer:

Produktivkræfternes udviklingstrin og i sammenhæng hermed arbejdsdelingens udvikling og den dermed forbundne samfundsmæssiggørelse af produktionen. Det er analysen af disse fænomener, som er

grundlaget for at vi kan forstå, at vi lever i et *kapitalistisk* udbyttersamfund og ikke i et mindre udviklet udbyttersamfund. Og det er analysen af disse fænomener, der fører os frem til, at det kapitalistiske samfund er det sidste udbyttersamfund, fordi det ikke længere er muligt at løse modsætningen mellem produktionens samfundsmæssige karakter og den private tilegnelse af produktet uden samtidig at skabe produktions-

forhold, der svarer til produktionens samfundsmæssige karakter, og sådanne produktionsforhold kan kun være socialistiske og senere kommunistiske, hvor produktionsmidlerne er samfundsejede og produktionen er planlagt, så de indbyrdes totalt afhængige produktionsprocesser kan tilpasses hinanden. En sådan tilpasning er umulig under kapitalistiske produktionsforhold, hvor der hersker planløst anarki.

2. KLASSENE UNDER KAPITALISMEN.

Med fremstillingen af produktivkræfternes udvikling som grundlaget og betingelsen for, at vi befinder os i den kapitalistiske og ikke i en ældre produktionsmåde, er naturligvis kun de faktorer skildret, som i *sidste instans* er bestemmende for, hvilke produktionsforhold, der findes.

Det er marxistisk-leninistisk grundlærdom, at det er menneskene, der udvikler produktivkræfterne, og at det er menneskene, der gennem kamp bringer produktionsforholdene a jour med produktivkræfternes udvikling.

Og sker det f.eks., at menneskene knuser de feudale produktionsforhold og baner vejen for kapitalistiske produktionsforhold, så fører dette igen til, at produktivkræfterne kan udvikle sig hastigt, befriede som de er for feudalismens snærende bånd. Og det fører atter til, at de kapitalistiske produktionsforhold bliver en hemsko for produktivkræfternes udvikling, og at de kapitalistiske produktionsforhold må knuses, for at produktivkræfterne igen kan blive videreudviklet.

Det *karakteristiske* ved produk-

tionsforholdene i klassesamfundenes historie har været, at menneskenes indbyrdes forhold til hinanden i produktionen har været et forhold mellem klasser, og hovedmodsatningen i produktionsforholdene har været modsætningen mellem udbytterne og de udbyttede. Det har været *slaveejerne, godsejerne og kapitalistklassen*, som har fastholdt forældede produktionsforhold, fordi disse produktionsforhold har været grundlaget for disse udbytterklassers eksistens.

Det betyder igen, at det har været og er kampen mellem udbytterne og de udbyttede, som er *drivkraften* i kampen mod overleverede produktionsforhold, netop fordi det har været og fortsat er den herskende udbytterklasse, som fastholder disse overleverede produktionsforhold.

Arbejderklassen er den første klasse i historien, som i kampen mod udbytningen *samtidig* har den historiske rolle, at den vil komme til at afskaffe udbytningen *overhovedet*.

Hvorfor?

Af de grunde vi nævnte i forrige kapitel: Fordi arbejderklassen i og

med den omstyrter kapitalistklassen gennemfører samfundseje af produktionsmidlerne, ophæver den private tilegnelse af produktet. Og når det netop bliver arbejderklassen, så skyldes det ikke, at arbejderklassen er en særlig venlig klasse, men fordi arbejderklassen er *produkt af et bestemt trin i produktivkræfternes udvikling, fordi arbejderklassen på én og samme tid gør op med de kapitalistiske udbytttere og med modsætningen mellem den samfundsmæssige produktion og den private tilegnelse af produktet. Arbejderklassen repræsenterer således den samfundsmæssige produktion, mens kapitalistklassen repræsenterer den private tilegnelse af produktet.*

Hvorfor har denne sammenhæng mellem arbejderklassens historiske funktion og produktivkræfternes udviklingsstade betydning for klasseanalysen?

Jo, det har den, fordi udviklingen af arbejderklassen selv er betinget af udviklingen af produktivkræfterne.

Da arbejderklassen voksede frem, var klassen lille. De kapitalistiske produktionsforhold var ikke særligt udbredte, produktivkræfternes udviklingsstade var lavt; f.eks. fandtes der ingen teknisk fremskreden maskinproduktion.

Men produktivkræfterne blev udviklet, især efter at borgerskabet i alliance med folket havde smadret de feudale barrierer og dermed skabt gunstige udviklingsbetingelser for produktivkræfterne.

Derpå fulgte en udvikling, som til sidst inddrog hele samfundet i den kapitalistiske vareøkonomi. De kapitalistiske produktionsforhold gennemsyrede hele samfundet.

Og netop fordi det kapitalistiske

samfund er det sidste udbyttersamfund i historien, fordi modsætningen mellem den samfundsmæssige produktion og den private tilegnelse skærpes så meget, at den eneste løsning på modsætningen består i ophævelsen af den private tilegnelse, så gør der sig også for udviklingen af klasserne en række forhold gældende, som genspejler skærpelsen af den grundlæggende modsætning.

Hvilke forhold gør sig gældende?

Marx og Engels har allerede i DET KOMMUNISTISKE MANIFEST forudset klasseudviklingen under kapitalismen. De skriver:

»Men vor tidsalder, bourgeoisiets tidsalder, udmærker sig ved, at den har forenklet klassemodsatningerne. Hele samfundet spalter sig mere og mere i to store fjendtlige lejre, i to store klasser, der står i direkte modsætning til hinanden: bourgeoisiet og proletariatet.« (Se Marx/Engels: Udvalgte Skrifter (MEUS), Kbh. 1952, I, s. 27)

Og de uddyber dette på følgende måde:

»Af alle de klasser, som i dag står overfor bourgeoisiet, er det kun proletariatet, der er en virkelig revolutionær klasse. De andre klasser går tilbage og forsvinder, efterhånden som storindustrien trænger frem, men proletariatet er storindustriens alleregentligste produkt.«

Og:

»Alle tidligere klasser, der har erobret magten, har søgt at sikre den stilling, de har erhvervet, ved at tvinge hele samfundet ind under deres tilegnelsesvilkår. Men proletarerne kan kun erobre de samfundsmæssige produktivkræfter ved at afskaffe deres egen og dermed hele den hidtidige tilegnelsesmåde. Prole-

tarerne ejer ikke selv noget, de skal sikre; de skal ødelægge alt, hvad der hidtil har sikret og garanteret den private ejendomsret.

Alle hidtidige bevægelser har været mindretalsbevægelser eller bevægelser til fremme af mindretalsinteresser. Den proletariske bevægelse er det uhyre flertals selvstændige bevægelse i det uhyre flertals egen interesse. » (MEUS, I, s. 37).

Det er nøjagtigt gået, som Marx og Engels forestillede sig det. Og det er gået på den måde, fordi det er en uundgåelig udvikling under kapitalismen, hvor modsætningen mellem den private tilegnelse af produktet og den samfundsmæssige produktion klasse-mæssigt kommer til udtryk ved, at den klasse, der tilegner sig produktet, bliver mindre og stadig mere koncentreret, mens den klasse, som repræsenterer den samfundsmæssige produktion og totalt er frarøvet det produkt, den fremstiller, kommer til at udgøre den modsatte klassepol.

Samtidig bliver arbejderklassen også kvantitativt den største klasse i historien, mens alle andre klasser forsvinder. Der er ikke plads til andre klasser i en produktionsmåde, som repræsenterer den yderste skærpelse af modsætningen mellem den samfundsmæssige produktion og den private tilegnelse af produktet.

Denne udvikling rammer bl.a. småborgerskabet. Det er produktivkræfternes udvikling, som betinger småborgerskabets undergang; det er under kapitalismen monopolborgerskabet, som forvalter udryddelsen af småborgerskabet.

For at opsummere:

Den kapitalistiske udvikling er karakteriseret ved, at der udskiller sig to hovedklasser, mens alle andre klasser og lag efterhånden knuses. Udskillelsen af to hovedklasser er udtryk for skærpelsen af modsætningen mellem den samfundsmæssige produktion og den private tilegnelse af produktet.

3. UDVIKLINGEN I DET MONOPOLKAPITALISTISKE DANSKE SAMFUND

Allerede i forrige århundrede var produktionsforholdene i Danmark i hovedsiden kapitalistiske. Det betød, at produktivkræfterne kunne udvikles hastigt. Flere industrialiseringsbølger satte ind.

Men endnu i 1920'erne var de næsten totalt dominerende kapitalistiske produktionsforhold præget af en tydelig modsætning mellem tidlige kapitalistiske produktionsforhold med et stort småborgerskab, især bestående af kapitalistiske bønder, men også af mindre håndværkere, og højere udviklede kapitalistiske pro-

duktionsforhold med en fremadskridende vækst i storindustrien og en tilsvarende udvikling af monopolkapitalismen.

I midten af tyverne udgjorde småborgerskabet endnu en tredjedel af befolkningen.

Krisen i 30'erne og senere den store industrialiseringsbølge i 50'erne betød imidlertid en voldsom centralisering af kapitalen. Danmark blev et højtudviklet, monopolkapitalistisk samfund, og produktivkræfterne udvikledes yderligere: Uddannelsen af arbejdskraften blev eksplosivt udvik-

let, den mest fremskredne produktionsteknik blev taget i anvendelse og den videnskabelige udvikling af produktionsprocesserne gjorde store fremskridt.

Saantidig kvastes småborgerskabet i betydeligt omfang, og der fandt en industrialisering sted at landbruget, som blev et konkurrencedygtigt eksporterhverv på effektive betingelser. Derfor var de danske storbønder, de danske kapitalistiske bønder, så interesseret i medlemsskab af EF.

Altså: Den spaltning af samfundet i to hovedklasser, som Marx og Engels forudså i DET KOMMUNISTISKE MANIFEST, er det *dominerende, overordnede aspekt ved klasseudviklingen i vore dages monopol-kapitalistiske danske samfund*.

Men hvordan afgrænser man så klasserne fra hinanden?

Det er ofte, når analysen når hertil, at forvirringen opstår.

Hvorfor opstår forvirringen?

Fordi man sammenblander Marx' politisk-økonomiske analyse af udbytningsmekanismen under kapitalismen med klasseanalysen.

Lad os tage det i to dele: Først Marx' analyse af udbytningen i det kapitalistiske samfund og dernæst dennes forhold til klasseanalysen.

Marx påviser, at udbytningen finder sted ved at kapitalisten tilegner sig merværdien. For at der skal opstå merværdi, må der finde en produktion sted. Kapitalisten må få fremstillet et produkt, han kan sælge som vare på markedet, thi først når han sælger varen, kan han realisere merværdien, først da bliver den merværdi, arbejderen har skabt, omsat i penge. Først da er formelen P-V-P' »gennemført«; først da er der tale om kapitaløgning.

I vore dages monopolkapitalistiske samfund er det kun en del af befolkningen, som befatter sig med direkte produktion af varer. Der er hundreder af tusinder mennesker beskæftiget uden for den egentlige vareproduktion; der er titusinder af mennesker beskæftiget med undervisning, stats- og kommunaladministration, syge- og sundhedsvæsen, persontransport mv. De producerer ikke varer, der sælges på markedet; de beskæftiger sig med reproduktionen af produktionsbetingelserne, med reproduktion af ødelagt arbejdskraft, med skabelsen af ny arbejdskraft mv. Og mange tusinder af mennesker er beskæftiget med blot at opretholde det monopolkapitalistiske samfundssystem (f.eks. arbejdende i stats- og kommunaladministrationen.).

Udover disse mennesker, som direkte har jobs, så er der hundreder-tusinder, som ikke har jobs i egentligste, strikte forstand: Der er pensionisterne, invalidepensionisterne, de hjemmegående husmødre, børnene, de studerende på alle planer.

Ifølge Marx' grundlæggende analyse af den kapitalistiske udbytningsmekanisme, så er det tilsyneladende kun arbejderne i selve produktionen, som udbyttes. Det er kun dem, der skaber merværdi, som tilegnes af kapitalisten.

Betyder det så, at alle de andre hundreder af tusinder *ikke* udbyttes? Betyder det, at de står uden for klasserne, at de hverken tilhører arbejderklassen eller kapitalistklassen.

For at finde et svar herpå er det nødvendigt at gå længere end til blot at se på, hvorledes selve merproduktet tilegnes af kapitalistklassen. (se

note 1 efter artiklen). Marx' ærinde var jo netop at undersøge, hvordan udbytningsmekanismen fandt sted i det kapitalistiske varesamfund. Men man kan ikke standse derved — og det gjorde Marx heller ikke.

Man må gå videre og se på *det kapitalistiske samfunds totalitet*. Det kapitalistiske samfund er en helhed. Det er *hele* det samfundsmæssige produkt, som tilegnes af *hele* kapitalistklassen. Det er kapitalistklassen (og idag domineret af monopolkapitalisterne), der kontrollerer og disponerer over hele det samfundsmæssige produkt; kun en minimal del af dette produkt tilegnes af småborgeren.

Hvad betyder det så for klasseanalysen?

Det betyder, at alle dem, som ikke ejer produktionsmidler, som ikke har kontrol med produktionsmidlerne, som ikke kommer i besiddelse af det samfundsmæssige produkt, og som får en løn, der svinger omkring deres arbejdskrafts værdi, er udbyttede! Og det uanset, om de er produktive eller arbejder uden for den produktive sektor, dvs. ikke selv producerer merværdi, dvs. fremstiller et produkt, som kapitalistklassen tilegner sig.

Det karakteristiske ved proletariatet er jo, at det ikke kontrollerer og disponerer over *det samfundsmæssige produkt*. At det er frarøvet det samfundsmæssige produkt, at det samfundsmæssige produkt er i en lille udbytterklassens besiddelse!

Med andre ord: Den kapitalistiske udbytningsmekanisme er — som Marx beskriver den i KAPITALEN — et forhold mellem lønarbejde og kapital; det er produktionen af merværdi, som er den måde, hvorpå

kapitalen forøger sig selv. Det er den politisk-økonomiske forklaring på udbytningen.

Men denne mekanisme, lønarbejde-kapital-forholdet, er kun *nøglen* til at begribe, hvorledes kapitalisterne skaffer sig merværdi og dermed kontrol over det samfundsmæssige produkt. Har kapitalistklassen først tilegnet sig det samfundsmæssige produkt, så har den ikke alele udbyttet den merværdiproducerende arbejder, så har den også *frarøvet alle ikkebesiddende deres arbejdsindsats, i og med den tilegner sig produktet; også de, der ikke producerer merværdi, er underlagt kapitalens lovmæssigheder, også de yder et merarbejde, som de ikke selv har kontrol over, fordi det er monopolkapitalen og monopolkapitalens stat, som tilegner sig dette merarbejde.*

Lad os opsummere:

I det højtudviklede monopolkapitalistiske samfund er alle samfundssfærer underlagt lønarbejde-kapitalforholdet; kapitalistklassen tilegner sig *som helhed* det samfundsmæssige produkt, mens de besiddelsesløse *som helhed* er frarøvet det samfundsmæssige produkt, uanset om disse besiddelsesløse producerer merværdi eller ikke producerer merværdi.

De besiddelsesløses eneste mulighed for at eksistere består i, at de er tvunget til at sælge deres arbejdskraft til dem, der besidder og kontrollerer produktionsmidlerne og dermed det samfundsmæssige produkt.

I det monopolkapitalistiske Danmark er den overvejende del af den arbejdende befolkning sådanne besiddelsesløse, som er tvunget til at sælge deres arbejdskraft for at kunne eksistere. De modtager en løn, der

svinger omkring deres arbejdskrafts værdi, og de yder et merarbejde, som de, der besidder og kontrollerer det samfundsmæssige produkt, tilegner sig.

Det monopolkapitalistiske Danmark er et højtudviklet kapitalistisk samfund, hvor enhver feudal rest er forsvundet. Samfundet er spaltet i to hovedklasser, og der findes kun rester af småborgerskabet, som repræsenterer en tidligere form for kapitalisme, den simple vareproduktions form.

Spaltningen af samfundet i de to hovedklasser er samtidig udtryk for, at den grundlæggende modsætning

mellem den samfundsmæssige produktion og den private tilegnelse af produktet er skærpet til bristepunktet.

Kun arbejderklassens, dvs. det uhyre flertals, overtagelse af magten kan løse denne modsigelse, således at den private tilegnelse afskaffes og produktionsforholdene kommer til at svare til produktivkræfternes udviklingstrin gennem samfundsøvertagelse af produktionsmidlerne. Dermed bliver arbejderklassen, dvs. det uhyre flertal, herre over det samfundsmæssige produkt. Udbytningen er fjernet.

4. ARBEJDERKLASSEN ER EN HELHED.

Vi har i forrige afsnit slået fast, at den kapitalistiske produktionsmåde er totalt dominerende i det danske samfund i dag. Vi har slået fast, at der eksisterer en stadigt mindre kapitalistklasse, som kontrollerer og disponerer over produktionsmidlerne og dermed det samfundsmæssige produkt, og at der som modpol til kapitalistklassen eksisterer et uhyre flertal af lønarbejdere, der ikke kontrollerer det samfundsmæssige produkt, og som yder merarbejde, uanset om de producerer merværdi eller ikke.

Vi gjorde det i forrige afsnit klart, at langt den overvejende del af befolkningen sælger sin arbejdskraft til monopolkapitalen og dens stat, som disponerer over det samfundsmæssige produkt.

For så vidt har vi derved kun talt om dem, der »har arbejde«. Vi har ikke placeret dem, der er under uddannelse og derfor *endnu ikke* har solgt deres arbejdskraft, og vi har

ikke placeret dem, der er pensionister og derfor *er ophørt* med at sælge deres arbejdskraft, og vi har endnu ikke placeret børnene, som *ikke er i stand til* at sælge deres arbejdskraft, og endelig har vi ikke placeret de hjemmegående husmødre, som *holdes uden for produktionen som arbejdskraftreserve*. (Det drejer sig her om husmødre, som er gift med arbejdere).

Står alle disse kategorier uden for arbejderklassen, fordi de ikke sælger deres arbejdskraft?

Ser man metafysisk på det, dvs. klipper man den samfundsmæssige virkelighed op i indbyrdes uafhængige småstumper, så er f.eks. pensionister ikke en del af arbejderklassen. I en alder af 67 år træder f.eks. maskinarbejderen for sidste gang ud af fabrikkens port. Dagen efter modtager han sin folkepension, han sælger ikke længere sin arbejdskraft, han betales — i følge det borgerlige samfunds bogholderi — via skatterne

og disse skatter betales af dem, der er i arbejde.

Eller lad os tage den anden ende af livsforløbet: En ung forlader skolen og bliver lærling; i en periode får han (fik han!) løn for at gå på EFG-kursus, men han har ikke solgt sin arbejdskraft i egentligste forstand til en kapitalist; han yder intet merarbejde. Derefter kommer han i praktik og får derfor en minimal løn; nu er han udbyttet, nu yder han merarbejde, nu har han solgt sin arbejdskraft. Kort sagt: Den ene måned betales han — igen ifølge det borgerlige samfunds bogholderi — af dem, der er i arbejde, via skatterne, og den anden måned tjener han selv til føden.

Kan man bestemme folks klassetilhørsforhold på den måde?

Det kan man ikke, fordi så brækker virkeligheden i stykker. Hvad så med de arbejdsløse? Måske går de tre år for skattepenge! Måske ender de på socialhjælp — igen skattepenge! Måske er de i en aldersklasse, hvor de aldrig mere får arbejde. Hvornår er de ophørt med at være arbejdere? Og hvad med de hjemmegående husmødre? Måske var de i arbejde, indtil de fik deres første barn. Så går de måske i ti år uden for produktionen. Dernæst vender de tilbage.

Bestemmer vi klasseforholdet på den måde, så forfalder vi til vulgær økonomisme, fordi vi snævert bestemmer klassetilhørsforholdet ud fra spørgsmålet om, hvornår *den enkelte* indgår i et lønarbejde-kapitalforhold. Vi isolerer lønarbejde-kapitalforholdet til at være en slags enkeltkontrakt mellem den, der sælger sin arbejdskraft, og den, der køber den. Vi glemmer, at det er det

grundlæggende forhold mellem *klasser*, vi har med at gøre, og det betyder, at vi glemmer, at det er forholdet til produktionsmidlerne, der er det fundamentale, og at det dermed er et spørgsmål om kontrol eller ikke-kontrol over det samfundsmæssige produkt som helhed.

Et barn, der er født i en arbejderfamilie, og som ernæres af familiens arbejdende, som senere bliver lærling, og som igen senere *konkret* sælger sin arbejdskraft, og som en dag bliver pensionist, *har altid været placeret i arbejderklassen, fordi han altid har været besiddelsesløs, altid kun har kunnet eksistere som et individ, der var en del af en klasse, der solgte sin arbejdskraft, bl.a. for at han kunne eksistere, og fordi han igennem det meste af sit liv har været lønarbejder, og fordi han som pensionist fortsat er en del af den arbejderklasse, som har skabt det produkt, som er baggrunden for, at arbejderens livsløn fordeles mellem det, der skal til at reproducere ham - både når han er barn, under uddannelse, i arbejde og som gammel ude af arbejde.*

Bemærk: Det er arbejderklassen, der opretholder sig selv! Derfor tilhører arbejderklassens børn og pensionister naturligvis arbejderklassen! Eller lad os tage det fra en anden synsvinkel:

I sin *overordnede* analyse af den kapitalistiske udbytningsmekanisme understreger Marx, at arbejderen får en løn, der svinger omkring arbejdskraftens værdi. Men hvad menes der med »arbejdskraftens værdi»? Menes der kun den værdi, som den pågældende enkeltarbejders arbejdskraft umiddelbart har? Nej, det menes der ikke. Der menes, at *arbejderklassen* sælger sin samlede arbejdskraft og

som helhed modtager den en pris for denne arbejdskraft, som svinger omkring dens værdi, og denne værdi er dermed alle de goder, der skal til for at reproducere arbejdskraften *som helhed*, deri indbefattet arbejderklassens børn, de hjemmegående kvinder, arbejderne i den periode, de er under uddannelse, for at arbejdskraften kan få en passende værdi, og arbejderne, efter at de er ophørt med at arbejde (thi arbejderne ville næppe finde sig i at blive slået ihjel, når de nåede pensionsalderen).

Altså: Overfører man Marx' enkelt-eksempel, som abstrakt skal tjene analysen af udbytningsmekanismen (den enkelte arbejder, der sælger sin arbejdskraft til kapitalisten), til den

samfundsmæssige totalitet, til forholdet mellem klasserne som helhed, ja, så når vi uomgængeligt til det resultat, at arbejderklassen er en helhed, som ikke kan splittes op i arbejdende og ikke-arbejdende, hvor arbejderne i en periode af deres liv hives uden for arbejderklassen, fordi de ikke netop imens de er børn, under uddannelse eller »under afvikling« går ud og banker på arbejdskøberens dør!

Derfor er det korrekt at tale om *lønarbejdere under uddannelse*, når der er tale om *uddannelsessøgende*, som i hovedsagen er børn af *lønarbejdere og ender som uddannede arbejdere, der sælger deres arbejdskraft til kapitalistklassen*.

5. LENINS KLASSEDEFINITION

Før vi direkte ser på de uddannelsessøgendes placering i det monopol-kapitalistiske samfund, så vil vi på baggrund af de første 4 afsnit et øjeblik se på Lenins klassedefinition:

Lenin siger:

»Klasser kalder man store menneskegrupper, der adskiller sig ved deres placering i den samfundsmæssige produktions historisk bestemte system, ved deres forhold til produktionsmidlerne (hvad der i hovedsagen er nedfældet og udformet i love), ved deres rolle i den samfundsmæssige organisering af arbejdet, og følgelig ved de måder, hvorpå de får, og det omfang, hvori de får den part af samfundsrigdommen, som tilfalder dem. Klasser, det er menneskegrupper, af hvilke den ene kan tilegne sig den andens arbejde, i kraft af deres placering i den givne økonomiske samfundsstruktur.« (Udvalgte Værker, bd. 10, s. 244).

Bemærk: Det er *nøjagtigt*, hvad vi har trukket op i de første 4 afsnit af dette indlæg. Lenin sætter præcist sin klassedefinition i forhold til *»samfundsrigdommen«*, dvs. til det samfundsmæssige produkt. Og Lenin understreger sammenfattende i sidste sætning, at det er spørgsmålet om, at den ene klasse tilegner sig den anden classes arbejde.

Imidlertid laves der ofte hundekunster med udtrykket *»deres rolle i den samfundsmæssige organisering af arbejdet ...«*. Dette udtryk forvanskes ofte derhen, at det angiveligt skulle dreje sig om, hvorvidt enkeltpersoner er placeret som ledere eller ikke-ledere mv. Det er fup, for der står jo klart og tydeligt, at det er *klassernes* rolle i den samfundsmæssige produktion og *ikke* denne eller hin enkeltperson eller disse eller hine enkeltpersoners arbejdsfunktion!

Hvad menes der da med *klassers*

»rolle i den samfundsmæssige organisering af arbejder...«?

Der menes naturligvis de forskellige klassers kontrol med arbejdet i samfundsmæssig målestok. Konkret betyder det f.eks., at i Danmark i dag er det kapitalistklassen, der organiserer produktionen, mens det er proletariatet, der er underlagt kapitalistklassens samfundsmæssige organisering, og det er præcis ud fra denne opfattelse, at Lenin fortsætter sin definition med at skrive, at det er på grundlag af forholdet til produktionsmidlerne og dermed den samfundsmæssige organisering af arbejdet, at de forskellige klasser får *»part af samfundsrigdommen.«*

Kort sagt: *Klassernes forhold til hinanden er grundlæggende bestemt af forholdet til produktionsmidlerne,*

thi det er dette forhold, som bestemmer den måde, hvorpå det samfundsmæssige produkt fordeles, og eftersom det er borgerskabet, som kontrollerer og besidder produktionsmidlerne, så er det borgerskabet som klasse, der organiserer produktionen.

Og klasser er helheder og ikke enkeltpersoner, det er *»store menneskegrupper, der adskiller sig ved deres placering i den samfundsmæssige produktions historisk bestemte system...«.* (Vor fremhævn.).

Og med begrebet *»historisk bestemt«* er vi igen tilbage til vort udgangspunkt, hvor vi slog fast, at der i forskellige historiske perioder eksisterer forskellige produktionsforhold (klasserelationer), alt efter produktivkræfternes udviklingstrin.

6. DE UDDANNELSESSØGENDE

Hvor befinder de uddannelsessøgende sig i hele dette klassespektrum.

Vi har tidligere understreget, at det er metafysik at klippe klasserne op i f.eks. generationer, som i virkeligheden indebærer, at kun folk mellem 16/25 år og 67 år kan tilhøre arbejderklassen.

Som marxister-leninister betragter vi en klasse som en helhed, der har et bestemt forhold til produktionsmidlerne, hvormed menes, at de har et bestemt forhold til *»den måde, hvorpå de får. og det omfang, hvori de får den pcrt af samfundsrigdommen, som tilfalder dem.«*

Uddannelsessøgende får ikke alle den samme part i samfundsrigdommen. Nogle uddannelsessøgende ernæres af bourgeoisiforældre, og de fleste af disse ender selv som bourgeois'er. Men i det højtudviklede

monopolkapitalistiske samfund, hvor produktivkræfternes udvikling kræver en stadigt større kvalificering af arbejdskraften, og hvor bourgeoisiet talmæssigt bliver en stadigt mindre klasse, vil den overvejende del af de uddannelsessøgende komme fra arbejderklassen og ende som lønarbejdere, dvs. de vil aldrig forlade arbejderklassen!

Disse uddannelsessøgende er en del af arbejderklassen, som betaler sin egen reproduktion som klasse. Og arbejderens forlader ikke sin klasse, mens han reproduceres, uanset om reproduktionen består i at holde ferie, i at spise søndagsmiddag eller i at uddanne sig!

Ud fra disse karakteristika ved det højtudviklede monopolkapitalistiske samfund er det derfor korrekt at tale om lønarbejdere under uddannelse.

Med den klassemæssige bestemmelse af flertallet af de uddannelsessøgende i det højtudviklede monopolkapitalistiske samfund har vi kun undersøgt det grundlæggende forhold. Vi har ikke undersøgt de særlige træk, der gør sig gældende for en stor del af de uddannelsessøgende.

Men denne undersøgelse er *underordnet* den overordnede klassebestemmelse.

Lad os imidlertid se på nogle specifikke faktorer, som gør sig gældende for de uddannelsessøgende.

Vi har allerede slået fast, at det ikke er alle uddannelsessøgende, som er lønarbejdere under uddannelse. Vi har konstateret, at nogle af de uddannelsessøgende ender som bourgeois'er. Og der er særlige fag, som specifikt leder frem til, at den uddannelsessøgende går ind i bourgeoisiets rækker.

Disse fag findes først og fremmest inden for de højere uddannelser, det er f.eks. fag som jura, der rekrutterer til topadministrationen og til ledelserne af monopolerne. Det er handels- højskolefag mv.

Andre fag, som f.eks. tænderfag, gør de fleste til mindre kapitalister, og atter andre fag, såsom ingeniøruddannelsen, rekrutterer en del til topstillinger inden for erhvervs- livet og dermed til placeringer, som er inden for borgerskabet.

Til gengæld er der en række fag, ikke mindst mellemuddannelsesfag, som for langt den overvejende dels vedkommende uddanner til stillinger, som er simpelt lønarbejde. Det gælder f.eks. lærer- og pædagog- uddannelsen.

I reglen er det således, at der inden for de fag, der uddanner flest til at

indtage positioner i borgerskabet, også findes flest børn af bourgeois'er. Men naturligvis er der også børn af arbejdere, som bliver bourgeois'er ved hjælp af især en akademisk uddannelse. Samtidig er der børn fra borgerskabet, der ender som lønarbejdere.

Med andre ord: *I løbet af uddannelsen er der folk, der skifter klasse. Og det er lettere at skifte klasse under uddannelsen end senere i livet.*

Men denne »skiften-klasse« berører kun en lille del af de uddannelsessøgende, og i det almene billede har det ingen betydning, fordi det naturligvis kun er en begrænset del af de uddannelsessøgende, som senere i livet kommer til at indtage positioner inden for det borgerskab, som i forvejen er en talmæssigt lille klasse.

Eksistensen af burgojserbørn, der via en uddannelse fortsætter i borgerskabet, og eksistensen af uddannelsessøgende, som skifter klasse under uddannelsen, modsiger ikke det grundlæggende forhold, at i det højtudviklede monopolkapitalistiske samfund er langt den overvejende del af de uddannelsessøgende (kun enkelte uddannelser undtaget) lønarbejdere under uddannelse.

Har det altid været således?

Nej, det har det ikke.

Før uddannelseseksplosionen efter Anden Verdenskrig var uddannelserne delt skarpere op end i dag; der fandtes få mellemuddannelser (i hovedsagen lærere), og der var kun mindre end 5% af en årgang, som blev studenter og fortsatte med en videregående uddannelse. Dengang uddannedes et relativt stort antal af de studerende til topstillinger inden for stat og erhvervsliv.

Men mens antallet af sådanne top-

stillinger er nogenlunde uforandret i dag, så er til gengæld antallet af rene lønarbejderstillinger øget mangefold. Dette har igen medført, at konkurrencen inden for de fag, som de uddannelsessøgende ender i, er øget, og det har presset arbejdskraftens værdi ned.

Derfor ser vi, at f.eks. gymnasie-lærere, lærere, sygeplejesker, pædagoger, andre socialarbejdere, mellemteknikere mv. har et hastigere real-lønsfald end øvrige dele af arbejderklassen. De privilegier, som disse fag havde før i tiden, er ved at forsvinde; de betales for deres arbejdskraft omkring deres arbejdskrafts værdi. De kan ikke udnytte mangelen på uddannet arbejdskraft til at presse prisen på deres arbejdskraft så meget over dennes værdi, at der kan være tale om en løn, der i et vist mål hidrører fra udbytningen af arbejderklassens store flertal.

Nuvel. Som det ses af denne redegørelse, så mener vi, at lærere, pædagoger, sygeplejesker mv. rent faktisk tilhører arbejderklassen.

Vi har ovenfor påvist, at det, der bestemmer klassetilhørsforholdet, er placeringen i forhold til produktionsmidlerne, dvs. om man har rådighed over det samfundsmæssige produkt eller ikke, og det vil atter sige, om man er besiddelsesløs og dermed tvunget til at sælge sin arbejdskraft, og om denne arbejdskraft betales

omkring dens værdi. Vi har videre slået fast, at der foregår en udbytning såvel i forbindelse med vareproduktionen som uden for vareproduktionen, idet lønarbejde-kapitalforholdet slår igennem i sin totalitet i det højtudviklede kapitalistiske samfund, således at også ikke-merværdi-producerende yder et merarbejde, f.eks. til staten, som er »overkapitalist«, eftersom det ikke er lønarbejderne, som har rådighed over det merarbejde, der ydes i den statslige sektor.

Men er denne bestemmelse af klassetilhørsforholdet ikke for snæver? Er den ikke økonomistisk? Nøjes den ikke med udelukkende at se på, hvorledes klasserne »får den part af samfundsrigdommen, som tilfalder dem«?

Jo, det nøjes den med, thi marxismen-leninismen er en materialistisk teori, som bestemmer klasseforholdet materialistisk. Derfor tager marxismen-leninismen sit udgangspunkt i menneskenes indbyrdes forhold til hinanden i produktionen, derfor bruger den historiske materialisme udtrykket: Produktionsforhold, dvs. de relationer, menneskene har til hinanden i den samfundsmæssige produktion. *Alle andre karakteristika er underordnet denne overordnede materialistiske bestemmelse af klasserelationerne.*

7. PROLETARIATETS AFGRÆNSNING

Som det ses af foregående afsnit, henregner vi lærere, pædagoger, socialarbejdere mv. til arbejderklassen.

For denne opfattelse er vi ofte blevet skarpt angrebet, bl.a. af KF, der mener, at disse kategorier tilhø-

rer »mellemlagene«, og af Forbundet Socialisterne, der mener, at de tilhører småborgerskabet.

Der er mange argumenter for at anbringe disse kategorier uden for arbejderklassen. Lad os se på nogle af dem:

Et grundlæggende synspunkt er, at proletariatet er storindustriens alleregentligste produkt, og det kan man jo ikke sige om lærerne.

Det er rigtigt, at proletariatet er storindustriens alleregentligste produkt, idet først gennembruddet af den moderne industri skabte en større, sammenhængende national og international arbejderklasse.

Men det betyder ikke, at der ikke har eksisteret proletarer før storindustriens gennembrud; så langt tilbage som i det gamle Grækenland fandtes der en del lønarbejdere, som solgte deres arbejdskraft til ejere af store krukkeværksteder.

Men det var først den moderne kapitalismes gennembrud, som skabte det moderne proletariat, og som systematisk gennemførte en *proletarisering af størstedelen af befolkningen*.

F.eks. blev lærerne proletariseret. Hvorledes? Under feudalismen var læreren i reglen identisk med degnen eller præsten; degnen eller præsten modtog *afgifter*, først og fremmest præstetiende fra bønderne. Degnene og præsterne var således ikke lønarbejdere.

Med kapitalismens gennembrud, oprettelsen af titusinder af private og offentlige skoler forvandlede lærergerningen. Nu blev læreren ansat af skoleejereren eller staten, han modtog en løn, der svingede omkring arbejdskraftens værdi mv. Med andre ord: Læreren blev underlagt kapitalarbejderforholdet!

På samme måde er det gået en række gamle fag og de mange nye. De er blevet underordnet kapital-lønarbejderforholdet, deres arbejdskraft er blevet en vare i lighed med industriarbejderens arbejdskraft.

Når læreren i dag er blevet en del af arbejderklassen, er blevet lønarbejder, så skyldes det kapitalismens udvikling, og kapitalismens udvikling er atter forbundet med storindustriens gennembrud. Og videre:

Netop fordi storindustriens gennembrud befordrede kapitalismens sejr, så er det klart, at det er korrekt at sige, at proletariatet er storindustriens alleregentligste produkt, thi det var industriproletarerne, som historisk udgjorde den »nyfødte« arbejderklasse; først senere — og på baggrund af kapitalens kontrol med produktionsmidlerne, først og fremmest med storindustrien, — udbredte kapitalismen sine fangarme til andre sektorer i samfundet, hvorved f.eks. lærere, sygehuspersonale, bankfunktionærer mv. blev proletariseret.

Altså: Det er rigtigt, at *historisk* er proletariatet storindustriens alleregentligste produkt, men det er logisk snurrepiberi, når man vil vende denne forståelse for proletariatets tilblivelse til en påstand om, at dermed *kankun* industriproletarer og måske transportproletarer være proletarer. Det er jo ikke det, der menes; det, der menes, er, at proletariatet er opstået som en følge af kapitalismens udvikling, der er uadskilleligt forbundet med storindustriens fremvækst; *men når først kapitalismen er brudt igennem, inddrager den i sin sfære stadigt nye sektorer af samfundet, og det betyder, at dels proletariseres stadigt nye masser og dels opstår der stadigt nye proletariske lag.*

...

Lad os tage et par andre af de argumenter, der skal vise, at lærerne ikke er en del af arbejderklassen:

Det siges, at lærerens arbejdstid er

kortere end en manuelt arbejdende industriarbejder.

Lad os antage, at det er rigtigt. Men berører det lærerens klassetilhørsforhold?

Ikke på nogen måde, thi det, der er afgørende i forbindelse med klassebestemmelsen er naturligvis ikke forholdet mellem arbejdstidens længde, hvis man sammenligner en lærer og en industriarbejder. I så fald splintrer man klasseanalysen op, og f.eks. kan man nå til, at man udskiller folk fra arbejderklassen, når de har fået kortere arbejdstid end andre. F.eks. i USA, hvor der findes store lokale forskelle på arbejdstiden, selv for folk med samme arbejde!

Og videre: Klassetilhørsforhold har noget med udbytning og ikke-udbytning at gøre. Berører lærerens kortere arbejdstid i forhold til industriarbejderens dette spørgsmål? Naturligvis ikke.

Et andet argument, der bringes i marken, er, at læreren står i et helt andet forhold til produktionsmidlerne end industriarbejderen gør det. Han arbejder ikke med produktionsmidler, som tilhører andre, siger man.

Jo, sandelig gør han så, medmindre man mener, at staten tilhører os »alle« ! Faktisk sælger læreren sin arbejdskraft til *monopolkapitalens stat* på samme måde, som f.eks. en kommunal jord- og betonarbejder sælger sin arbejdskraft til *monopolkapitalens stat*. Hverken læreren eller jord- og betonarbejderen har rådighed over det produkt, de fremstiller.

Men fremstiller læreren nu overhovedet et produkt?

For at få læreren pillet ud af proletariatets rækker, søger man at gøre

et stort nummer ud af, at læreren ikke er manuelt arbejdende. Læreren sælger dygtighed, viden, men det gør jord- og betonarbejderen også, thi arbejdskraftens værdi hænger sammen med udviklingen af produktivproduktivkraften »arbejdskraft«, og et centralt element i produktivkraften »arbejdskraft« er faglig kunnen og viden. Det gælder for læreren, for metalarbejderen, for den højtuddannede specialarbejder, for bygningsarbejderen, som anvender generationers erfaringer i sit arbejde.

Altså: Både læreren og industriarbejderen sælger deres arbejdskraft, thi ellers kunne der ikke være tale om et merarbejde. Det er uvidenskabeligt at skille »dygtigheden« fra varen »arbejdskraft«. Thi i så fald fornægter man et grundlæggende kendetæknke ved produktivkræfterne, nemlig faglig kunnen og viden, og hvad der næsten er værre: *Man har ikke begrebet, at arbejdskraftens historiske værdi bl.a. er bestemt af, om der er tale om en arbejdskraft, der er dygtiggjort gennem faglig eller anden uddannelse, hvilket bl.a. øger arbejdskraftens reproduktionsomkostninger.*

Kun hvis man totalt fornægter den marxistiske teori om produktivkræfterne og om arbejdskraftens historisk bestemte værdi, kan man skelne mellem salg af »arbejdskraft« og salg af »dygtighed«, for dygtigheden er en *egenskab ved varen arbejdskraft!* (se note 2 efter artiklen).

Et andet argument mod, at lærerne tilhører arbejderklassen, er, at læreren er knyttet til reproduktionen af arbejdskraft.

Dette argument er besynderligt. Det fører til, at f.eks. buschauffører ikke er lønarbejdere, thi de søger

gennem transporten af arbejdskraften for, at den reproduceres! Heller ikke hospitalsarbejdere, tjenere, mv. er så lønarbejdere.

Det er naturligvis absurd. Spørgsmålet om klassetilhørsforholdet har intet at gøre med det arbejde, en person har.

Endelig fremføres det, at en lærer ikke kan være proletar, fordi han er ideologiformidler. Netop i denne rolle hævdes han at skille sig skarpt ud fra arbejderne.

Igen er det arbejdets art, som tages som kriterium.

Men heller ikke denne påstand holder. Hvad så med typograferne på Berlingske Tidende? De producerer i allerbøgstaveligste forstand borgerlig ideologi dag ud og dag ind. Eller hvad med UNIPRINT-arbejderne? De producerede smudslitteratur. Vil de være blevet mere eller mindre lønarbejdere, proletarer, om de havde produceret marxistisk-leninistisk litteratur? — Eller bliver læreren mere eller mindre proletar, alt efter om han videregiver marxistisk lærdom eller kristen lærdom?

Med andre ord: Den marxistisk-leninistiske videnskabelige klasseanalyse, der tager sit udgangspunkt i forholdet til produktionsmidlerne og dermed i forholdet til forholdet til kontrollen over og besiddelsen af det samfundsmæssige produkt står sig godt over for alle mulige forsøg på at anvende forhold som »arbejdets art« mv. i bestemmelsen af klassetilhørsforholdet.

Derfor er det også forkert, hvis man f.eks. vil putte læreren over i småborgerskabet. Vi har allerede påvist, at det er absurd, hvis man skiller ham ud fra proletariatet, men det bliver ligeså absurd, når man vil

anbringe ham i småborgerskabets rækker.

Hvorfor?

Fordi læreren er besiddelsesløs, og det grundlæggende træk ved småborgerskabet er, at småborgeren *besidder produktionsmidler og i hovedsagen lever af eget arbejde*. Man kan ikke være både småborger og besiddelsesløs.

Til forsvar for, at læreren er småborger, anføres ofte et citat fra Mao Tsetungs klasseanalyse fra marts 1926, hvor bl.a. lærere, lavere statsfunktionærer, kontorpersonale mv. henregnes under småborgerskabet. I samme klasseanalyse sætter Mao Tsetung proletariatet lig industriproletariat.

Der er næppe nogen i dag, som vil acceptere Mao Tsetungs opfattelse i 1926, at kontorpersonale tilhører småborgerskabet! End ikke de, der mener, at lærere er småborgere!

Det er én side af sagen. En anden er, at Mao Tsetung selv ændrede opfattelse af, hvad proletariatet er. I december 1939 henregner han således også butiksarbejderne og landarbejderne under proletariatet. Bl.a. på den baggrund når han til forskellige tal for proletariatets størrelse: 12.000.000 i 1939. (Se: Norsk RØDE FANE, 2, 1976, s. 39-42 og Mao Tsetung: *The Chinese Revolution and the Chinese Communist Party*, december 1939, udgivet Peking 1954, s. 44). Hvad kan vi lære heraf?

Vi kan lære, at klassikerne *kan tage fejl og modsige sig selv*. Vi kan lære, at vi selv må gå grundigt til værks, idet vi anvender klassikernes og dermed marxismen-leninismens grundlæggende teori og metode i den konkrete analyse af vore egne forhold!

8. KONKLUSIONER PÅ AFSNIT 1 TIL 7

1. Udgangspunktet for klasseanalysen er en analyse af produktivkræfternes udviklingstrin og i sammenhæng hermed arbejdsdelingens udvikling og den dermed forbundne samfundsmæssiggørelse af produktionen. På baggrund af denne analyse er det, at vi konstaterer, at det kapitalistiske udbyttersamfund er det sidste udbyttersamfund i historien, fordi det ikke er muligt at løse den skærpede modsætning mellem produktionens samfundsmæssige karakter og den private tilegnelse af produktet uden samtidig at skabe produktionsforhold, der svarer til produktionens samfundsmæssige karakter. Disse produktionsforhold kan kun være socialistiske og senere kommunistiske.

2. Klassekampen er historiens drivkraft, fordi det er de udbytende klasser, der i egen interesse søger at forhindre, at produktionsforholdene grundlæggende bringes i overensstemmelse med produktivkræfterne. I dag forhindrer kapitalistklassen produktivkræfternes udvikling; den repræsenterer produktionsforhold, hvor den private tilegnelse af produktet er det dominerende aspekt, mens arbejderklassen repræsenterer den samfundsmæssige produktion, og dermed repræsenterer fremtidens produktionsforhold, hvor den private tilegnelse er forsvundet og produktionsforholdene er i overensstemmelse med den samfundsmæssige produktion.

3. I det sidste udbyttersamfund i historien, i det kapitalistiske samfund, knuses alle andre klasser end

de to hovedklasser, der repræsenterer den yderste skærpelse af modsætningen mellem private tilegnelse af produktet og den samfundsmæssige produktion, henholdsvis borgerskabet og proletariatet.

4. Den af Marx og Engels forudsatte spaltning af samfundet i de to hovedklasser, kapitalistklassen og arbejderklassen, er det dominerende, overordnede aspekt ved udviklingen af klasseforholdene i det danske højtudviklede monopolkapitalistiske samfund idag.

5. Klasseanalysen tager sit udgangspunkt i det kapitalistiske samfunds sociale totalitet. Marx' abstrakte analyse af lønarbejde-kapital-forholdet er nøglen til en forståelse af den samlede udbytningmekanisme i samfundet. I det højtudviklede monopolkapitalistiske klassesamfund er alle samfundssfærer underlagt lønarbejde-kapital-forholdet; kapitalistklassen tilegner sig *som helhed* det samfundsmæssige produkt, mens de besiddelsesløse *som helhed* er frærvet det samfundsmæssige produkt og kun af kapitalistklassen får udbetalt en løn, som samfundsmæssigt gennemsnitligt er nødvendigt for at de besiddelsesløse kan reproducere sig og sin klasse. For forholdet til det samfundsmæssige produkt (besiddelse — ikke-besiddelse) er det ligegyldigt, om den besiddelsesløse producerer merværdi eller ikke. Under alle omstændigheder yder den besiddelsesløse et merarbejde til privatkapital eller til monopolkapitalens stat.

6. Arbejderklassen er en helhed, som ikke kan splittes op i arbejdende og ikke-arbejdende, hvor arbejderne i en periode af deres liv hives uden for arbejderklassen, fordi de i en periode er børn, under uddannelse eller er ophørt med at arbejde. Derfor er det også korrekt at tale om lønarbejdere under uddannelse, når det drejer sig om uddannelsessøgende, der for den overvejende del kommer fra arbejderklassen og ender som sælgere af deres uddannede vare: arbejdskraften. Disse uddannelsessøgende er en del af arbejderklassen. Arbejderklassen er en helhed, som betaler sin egen reproduktion som klasse. Arbejderen forlader ikke sin klasse, mens han reproduceres, uanset om han spiser søndagsmiddag, holder ferie eller uddanner sig.

7. Proletariatets afgrænsning tager sit udgangspunkt i en materialistisk analyse, der er i overensstemmelse med Lenins klassedefinition. Derfor er det ukorrekt at inddrage »arbejdets art«, den produktion, der finder sted, eller »arbejdstidens længde« o.lign. i forbindelse med en bestemmelse af klassetilhørsforholdet.

Dermed er redegørelsen for grundlæggende metodiske problemer i forbindelse med klasseanalysen afsluttet.

Vi har kun beskæftiget os med

spørgsmålet omkring *klassetilhørsforholdet*, og vi har kun beskæftiget os med klassernes grundlæggende afgrænsning og placering i forhold til hinanden.

Vi har ikke beskæftiget os med forskelle og modsætninger inden for de forskellige klasser, f.eks. forskellen i placeringen af henholdsvis industriarbejderen og læreren inden for arbejderklassen. Disse forskelle spiller naturligvis en central rolle, men det er ikke muligt inden for disse rammer at trække disse forskelle og modsætninger op. Det må vente til senere.

Til slut vil vi opfordre KOMMUNISTISK TIDSSKRIFTs læsere til at gå ind i diskussionen om klasseanalysens udgangspunkt, om hovedklasserne i det højtudviklede monopolkapitalistiske samfund og om delaspekter i denne problemstilling, såsom de uddannelsessøgendes placering mv.

Klasseanalysen har grundlæggende betydning for den revolutionære strategi og i denne sammenhæng har den naturligvis afgørende betydning for enhedspolitikken.

Kampen for socialismen må tage sit udgangspunkt i, hvem der har objektiv interesse i socialismen. Det er det grundlæggende. Uden en sådan afklaring er det ikke muligt at behandle modsætningerne inden for de forskellige klasser. Uden en sådan afklaring er den mere detaljerede klasseanalyse umulig.

NOTE 1:

I visse dele af artiklen skriver vi, at kapitalisterne tilegner sig produktet («den private tilegnelse af produktet»), andre steder skriver vi, at kapitalisterne »tilegner sig merproduktet«. — Er det ikke en modsigelse?

Nej, for der er tale om en proces. Grundlæggende set tilegner kapitalistklassen sig hele det samfundsmæssige produkt; arbejderne ejer ikke det produkt, de fremstiller. F.eks. ejer arbejderne ikke det produkt, som laves på B&W. Det gør Bonde-Nielsen. Han tilegner sig det produkt, arbejderne fremstiller, og sælger det som vare på markedet. Men for at få fremstillet produktet (varen), må han købe arbejdskraft, og han er nødt til at overlade en del af det samfundsmæssige produkt til arbejderne, for ellers kan arbejdskraften ikke reproducere. Denne del af det samfundsmæssige produkt tildeles ikke arbejderne i form af madpakker eller træsko. Arbejderne må købe denne del af det samfundsmæssige produkt, og arbejderen bliver i stand til at købe det, han skal bruge, for den løn han får, dvs. for de penge, Bonde-Nielsen har betalt for arbejdskraften. Det betyder så igen, at kapitalisten altså må lade en del af produktet, han tilegner sig, vende tilbage i form af produkter, som arbejderen må have for at kunne eksistere. Resten, merproduktet, beholder Bonde med henblik på at øge sin kapital og med henblik på at forny den.

Kort sagt: Det er hele det samfundsmæssige produkt, kapitalistklassen tilegner sig, for det er kapitalistklassen, der besidder og kontrollerer produktionsmidlerne.

Men til kapitaløgningen kan kapitalisten kun bruge noget af produktet, for arbejdskraften skal jo reproducere, og kapitalisten må bruge nogen af de penge, han får ind ved salget af den vare, der er fremstillet, til at betale arbejdskraften med.

Altså starter kapitalen med at tilegne sig hele produktet, men den må afgive noget af det til arbejderklassen, for at arbejdskraften kan blive reproduceret.

NOTE 2:

Lad os uddybe spørgsmålet omkring »salget af dygtighed«, »salget af viden«.

Det, folkeskolelæreren præsterer, er, at han frembringer et »åndsprодукt«. Baggrunden for, at han kan frembringe dette »åndsprодукt«, er, at han er uddannet (ligesom baggrunden for, at en svejser kan svejse, er, at han er uddannet som svejser). Læreren produkt er et »åndsprодукt«, som staten tilegner sig, idet det er staten, der kontrollerer skolerne. Svejserens produkt er en plade, som enten en privatkapitalist tilegner sig eller staten tilegner sig, hvis værftet er nationaliseret. Staten bestemmer, hvilket »åndsprодукt« læreren skal fremstille, ligesom værftsejeren bestemmer, hvilke plader, der skal fremstilles. Læreren kan forsøge at fremstille et produkt, der ikke passer staten (læreren kan lave marxistiske regnestykker, som afslører udbytningen i stedet for at tilsløre den); svejseren kan lave dårlige plader for at genere kapitalisten. I begge tilfælde er der dog tale om en underordnet sabotage af staten/kapitalisten. Staten griber ind (med læse-

fortsættes side 71

DANMARKS KOMMUNISTISKE PARTI 1930-1938

Nedenstående artikel er en eksamensopgave skrevet på Københavns Universitet i foråret 75. Det er klart, at dette forhold i en vis udstrækning har måttet præge dens udformning. Det har dog ikke været nødvendigt at foretage den dybtgående omarbejdelse. I alt væsentligt mener vi, at artiklen på udmærket vis tager hul på spørgsmålet om, hvordan man som marxist-leninist skal forholde sig til de historiske erfaringer, som er blevet indhøstet af arbejderklassen i dens sejre og nederlag. Det sker i denne artikel igennem en kritik af Kommunistisk Forbunds (KF's) og DKP's behandling af DKP's politik i trediverne. Det er i særlig grad spørgsmålene i forbindelse med enhedspolitik og kampen for socialismen, der står i centrum for diskussionen.

Vi kan i dag konstatere, hvordan spørgsmålet rejser sig angående hvilken enhedspolitik, der på nuværende tidspunkt bedst tjener arbejderklassens interesser. Vi har netop fejret 1. maj. Årets 1. maj demonstrationer har vist klare eksempler på den mest principløse enhed. Trods VS' afstandtagen fra deres støtte til den socialdemokratiske regeringsdannelse, en selvkritik fra VS vi hilser velkommen, gik VS i demonstration med SF med det angivelige formål at lave en enhedsdemonstration for socialismen. Men det er ikke muligt at manifestere enhed med SF i kampen for socialismen, dersom man er revolutionær. VS' dannelse var udtryk for en protest med SF's mål, enhed med socialdemokratiet for bl.a. ad den vej fredeligt og med Folketinget som centrum at nå socialismen.

Jamen, siger nogen, vil KFML da kun enhed med sig selv? Nej, som kommunister må vi altid se det som vores opgave at styrke enheden i arbejderklassen. Vi må bestandig

søge at skabe så bred en enhed som muligt, men samtidig må vi ikke forfalde til en enhed, som sætter klassens kamp tilbage. Vores enhedspolitik må styrke klassens kamp med det formål at komme, det være sig nok så lille et skridt, nærmere socialismen. Den måde, enheden skal skabes på, står i uforsonligt modsætningsforhold til de såkaldte enhedsdemonstrationer 1. maj.

De medvirkede til at skabe og styrke illusioner om mulighederne for den fredeligt parlamentariske overgang til socialismen. De propaganderede for borgerlige arbejderregeringer, bestående af socialdemokratiet, støttet af den såkaldte venstrefløj. Og det til trods for, at socialdemokratiet endnu engang har vist sig som monopolkapitalens bedste administrator.

I 30'erne var kampen mod fascismen og nazismen hovedopgaven for alle kommunister og demokrater. Det skabte særlige muligheder og rejste særlige krav til de kommunistiske partiers enhedspolitik. Man kan ikke

overføre denne enhedspolitik til dagens Danmark, men man kan igen nemt et studium af erfaringerne fra dengang lære meget om smidighed og dristighed i enhedarbejdet. Betyder det, at KFML mener, at KOM-INTERN's 7. Verdenskongres' linie er Enhedspolitikken udformet én gang for alle? En sådan opfattelse ville lægge op til en skematisk og dogmatisk tolkning, som i sin konsekvens ikke vil tjene arbejderklassens interesser. Det ville være en tolkning af denne kongres, som stod i modsætningsforhold til det egentlige indhold i selvsamme kongres' vedtagelser. De bestod netop i analyse af de forskellige modsætninger, der prægede klassekampen i verdensmåle-

stok på det pågældende tidspunkt. Det var herudfra, at man udstak de revolutionæres hovedopgave, kampen mod fascisme og nazisme.

Vi mener, at det må være ud fra det enkle spørgsmål: fremmer eller hæmmer det arbejderklassens kamp, at man indgår i dette eller hint givne enhedspolitiske arbejde. Det er ikke i denne sammenhæng muligt at springe det led over, som består i en analyse af klassekampsbetingelserne. Og det betyder, at den taktik, som bragte kampen fremad på et givet tidspunkt og i én sammenhæng, vil virke konserverende og dermed tjener udbytte og ikke de udbyttede på et andet tidspunkt og i en anden sammenhæng.

INDLEDNING

Hovedvægten vil blive lagt på en kritik af IN og KF. Det er vores hensigt igennem en kritik af de to bøger at diskutere nogle metodiske spørgsmål, der rejser sig, når man på et marxistisk grundlag ønsker at beskæftige sig med et angiveligt revolutionært partis historie — i denne sammenhæng DKP.

Grunden til, at vi har valgt netop disse to fremstillinger er ligetil. Der findes kun lidt behandlet materiale om DKP's historie. De to fremstillinger er på nuværende tidspunkt de eneste, der fremlægger et samlet syn på DKP's udvikling fra dets grundlæggelse og frem til i dag. Man er således i høj grad henvist til disse bøger, dersom man ønsker nærmere at beskæftige sig med partiets historie. Det er derfor af væsentlig betydning at gøre sig klart, i hvor høj

grad de to bøger giver et dækkende og sandfærdigt billede af partiets historie.

Vi er meget enige i den målsætning for behandlingen af DKP's historie Nørlund opstiller i sin indledning: »...et marxistisk studium af historien (er) også en vejledning til handling, derved at man lærer af historien« og »Det gælder endvidere om at lære af sejre såvel som af nederlag af positivt såvel som af negativt. Men en sådan lære kan kun drages, hvis man også sætter sig ind i de betingelser, hvorunder klassekampen har udviklet sig. Ellers bliver det til den mest overfladiske bagklogskab.« (IN s.3). Det er med udgangspunkt i disse synspunkter, at vi vil undersøge IN og KF. KF tager imidlertid et helt andet udgangspunkt. Det ønsker nemlig at se på DKP's politik ubundet af, hvad

den kalder »den leninistiske«/stalinistiske« historietradition. (KF s. 111) I KF anses det altså — i modsætning til IN — for muligt at studere arbejderklassens historie løst fra dens egne traditioner. Man skal blot stille sig på et »udogmatisk standpunkt«. Det er i denne forbindelse vigtigt at fastslå, at der ikke nærmere redegøres for, hvori den/de traditioner består, som man ønsker at holde sig fri af. Vi vil under gennemgangen af KF' nærmere gøre det standpunkt til genstand for diskussion.

Bøgernes ophavssituation ligner hinanden derved, at de begge er udtryk for en organisations tolkning af det historiske forløb (1). Vi har derfor kort inden selve behandlingen af bøgerne måttet redegøre for de to organisationers grundlæggende politiske opfattelser, da de efter vores opfattelse har haft afgørende betydning for deres behandling af perioden.

KF er klart et udtryk for organisationens syn på historien. Den udgives da også i organisationens eget navn. IN, mener vi også klart må opfattes som en officiel partihistorie. IN er selv mangeårigt medlem af DKP's centralkomité, og han er ligeledes redaktør af DKP's teoretiske tidskrift »Tiden«, hertil kommer at bogen er udgivet på DKP's eget forlag »Tiden«, og 1. udgaven var

udgivet af »DKP's Skolingsudvalg«.

Det er vores opfattelse, at vi igennem en analyse af de to bøgers ophavssituation (1) vil være i stand til at kunne påvise, hvordan disse udgangspunkter har hindret de to fremstillinger i at kunne give en blot nogenlunde sandfærdig beskrivelse af DKP's historie, hvad angår den her behandlede periode. Vi mener, at disse udgangspunkter har hindret de to fremstillinger i at behandle kildematerialet på en loyal måde. Det er vores opfattelse, at disse udgangspunkter står i modsætning til den af IN opstillede målsætning, og at de har betydet, at de mest elementære kildekritiske principper er blevet overtrådt. En videnskabelig behandling af kilderne vil nemlig ikke gøre det muligt at opretholde hverken KF's eller IN's syn på DKP's udvikling. Vi er derfor i et vist omfang selv gået til kilderne. Vi må samtidig understrege, at vi ikke har undersøgt alt kildemateriale, men i alt væsentligt kun har behandlet de kilder, de to fremstillinger selv henviser til. Vi har dog inddraget nogle enkelte kilder herudover, idet vi mener, at udeladelse af en behandling af dem i de to fremstillinger er nok så karakteristisk et træk ved KF og IN, som den behandling de anvendte kilder er blevet underkastet.

DKP I DAG

KORT REDEGØRELSE FOR DKP'S OPFATTELSE AF VEJEN TIL SOCIALISME.

DKP's erklærede mål er oprettelsen af et »socialistisk samfundssystem, hvor monopolkapitalens magt og besiddelser går over på det arbejden-

de folks hænder« (Idé-pol. s.244). Dette samfundssystem skal være et »velorganiseret samfund, hvor landets rigdomme og afgørende produktive midler er fælles eje og udvikles efter en samfundsmæssig plan« (Nye veje 2. 44) (2)

Befolkningens materielle behov skal sikres gennem en samfunds-

mæssig ledelse af økonomien, først og fremmest gennem folkets overtageelse af de foretagender og finanscentre, som i dag kontrolleres af monopolerne. Denne folkestyring af monopolerne tænkes ikke ført videre til en samfundsovertagelse af de øvrige produktionsmidler. Mange af disse vil kunne fortsætte deres drift »indenfor rammerne af den socialistiske ledende samfundsøkonomi« (Nye veje s. 244).

Udformningen af det socialistiske samfund, som DKP forestiller sig i Danmark, vil præges af »de politiske og folkelige traditioner, som har udviklet sig under arbejderbevægelsens og fremskridtets kamp i Danmark« (Idé-pol. s. 29). Den politiske styring af samfundet skal primært foregå gennem Folketinget (»folkettinget som centrum for de politiske afgørelser« (Idé-pol. s. 29)), og man går ind for et flerpartisystem: »Vi er af den opfattelse, at i et land med Danmarks politiske traditioner må det arbejdende folks politiske magt tage form af en parlamentarisk republik med flere partier« (Nye veje s. 245).

DKPs opfattelse af den form, som overgangen fra kapitalisme til socialisme vil antage, indebærer en forestilling om et mellemstadium, en fase i samfundsudviklingen, hvor staten hverken er et udtryk for monopolkapitalens herredømme eller en egentlig socialistisk stat, en fase, hvor staten tjener folkets interesser overfor monopolerne. »Vejen til socialismen må ... gå igennem, at folkeflertallet i kampen for sine interesser og rettigheder føres til forståelse af, at de kun kan sikres ved at bryde, overvinde og afskaffe monopolkapitalens herredømme. Støttet på en

sådan vilje og aktivitet i det arbejdende folk kan der oprettes et demokratisk, antimonopolistisk styre, som kan iværksætte de foranstaltninger, som sikrer samfundets omformning« (Idé-pol. s. 29). Og andetsteds: »I videreførelsen af denne kamp kan der opnås en sådan ændring af styrkeforholdet mellem klasserne, at det arbejdende folk kan sætte en ny demokratisk orden igennem, et antimonopolistisk demokrati, hvor en ny stat tjener folkets, ikke monopolenes interesser. Det kan blive Danmarks vej til socialismen« (TIDEN, 1973, nr. 1-2 s. 21).

I det »antimonopolistiske demokratis« periode er det det arbejdende folks opgave at »iværksætte foranstaltninger, som sikrer samfundets omformning« fra et monopolkapitalistisk til et socialistisk samfund. DKP mener ikke, at det socialistiske samfund sikres ved en voldelig omvæltning, hvor en bevæbnet arbejderklasse nedkæmper den borgerlige stats voldsapparat. DKP ser udviklingen som en kvantitativ udvidelse af de demokratiske rettigheder, hvor monopolenes magt stækkes skridt for skridt. »Den socialistiske revolution vokser således ud af kampen for bedre kår, demokratiske rettigheder, for fred og national selvstændighed« (Idé-pol. s. 29, vor udh.)

DKP satser på en fredelig, glidende overgang til socialismen, hvilket muliggøres og sandsynliggøres af specielt to faktorer: For det første massernes mobilisering. »Et folk i vågen demokratisk aktivitet kan gennem sin holdning gøre reaktionære forsøg på magtovergreb så udsigtsløse, at de på forhånd må opgives« (Nye veje s. 243). For det andet eksistensen af den såkaldt socialis-

tiske lejr, det vil i første række sige Sovjetunionen. »De nye muligheder for overgang til socialisme er også betinget af, at en så stor del af vor verden allerede er blevet socialistisk og gennem sammenhold lægger bånd på imperialismen« (Idé-pol. s. 29). Det arbejdende folk må således regne med Sovjetunionens direkte bistand i dets kamp for socialismen. Det må regne med Sovjetunionens store militære potentiel og dette lands vilje til at gribe ind — eller true med at gribe ind — i en situation, hvor kontrarevolutionære kræfter — indenlandske som udenlandske — med de magtmidler, de har i hænde, forsøger at sætte sig op imod den fremadskridende »udvidelse af demokratiet«.

DKP's FORHOLD TIL SOCIALDEMOKRATIET

Socialdemokratiet (SD) spiller, som partiet med den største indflydelse i arbejderbevægelsen, en væsentlig rolle i denne antimonopolistiske strategi. I lande som f.eks. Finland, hvor de til DKP svarende kommunister i sidste halvdel af tresserne sad i regering sammen med socialdemokraterne og i Frankrig, hvor man stræber i samme retning på grundlag af »Fællesprogrammet«, som blev underskrevet af socialdemokraterne (socialisterne) og de moskvaorienterede kommunister i 1972, ser man klart perspektiverne for den politik, som man hos DKP i dag kun ser konturerne af. DKP er nok kritisk overfor SD, men det er ud fra det synspunkt, at SD ikke fører den politik, som det burde — og kunne — føre: »Erfaringerne under »arbejderflertallet« (SD og SF fra 1965-67, vor

bem.) bekræftede på ny, at arbejderbevægelsen og venstrekræfterne nu som før står over for et valg mellem to linier — *enten* at lade sig bruge af samfundets egentlige magthaver, storkapitalen, til at administrere i overensstemmelse med dens ønsker, *eller* at bruge vundne positioner til at nedbryde storkapitalens magt, til at støtte sig på det arbejdende folks aktivitet såvel for at varetage dets umiddelbare interesser som for at tilvejebringe en omvæltning i selve samfundets grundlag og i magtforholdet mellem klasserne« (Idé-pol. s. 26).

Ud fra dette synspunkt, at SD *vælger* at føre en borgerlig politik, ser DKP det som dets væsentligste opgave at oparbejde et pres nedefra på SD, der skal føre det på rette vej. »Kommunisternes politik bygger fremfor alt på aktiviteten i klassen og folket og har til formål at udvikle denne til et fremadrivende pres. Det er også i den sammenhæng, at man må se spørgsmålet om holdningen til de forskellige regeringsdannelser« (Lenin og nutiden s. 39). Og: »Det bliver nu aktiviteten på arbejdspladserne og i fagbevægelsen som bliver afgørende for om forventningerne (til et »arbejderflertal«, vor kom.) skal opfyldes eller valglofterne glemmes. Derfor opfordrer vi til mere aktiv medleven i det politiske liv. Arbejdspladserne må fremsætte deres ønsker og føre kontrol med de politiske afgørelser. Arbejderpartiernes repræsentanter må løbende diskutere og udtale sig om den kurs, der må følges. Så kan der føres politik *på en ny måde* i Danmark« (IN, bd. 2 s. 187, vor udh.)

SDs grundlæggende politiske linie anses således ikke for nogen hindring

i kampen mod storkapitalen. Tværtimod kan SD blive en central kraft i denne kamp, blot DKP formår at skabe det fornødne pres, der, hvad enten SD-lederne bryder sig om det eller ej, får tvunget SD til et brud med den hidtidige monopolkapitalistvenlige politik. Således udtalte DKPs formand, Knud Jespersen, d. 30/9-73 til dagbladet Aktuelt: »Jeg har bestræbt mig på at vælge mine fjender med omhu. Anker Jørgensen hører ikke til fjenderne. Vi har kendt hinanden i vore unge dage, og på et eller andet tidspunkt må vi sammen tage magten fra dem, der er vores fælles fjender« (vor udh.)

GRUNDLAGET FOR DKP's POLITIK I BEGYNDELSEN AF 30- ERNE.

Vi vil først give en vurdering af IN's behandling af perioden fra 1930-35 og bagefter lægge hovedvægten på en analyse af folkefrontspolitikken. Det skal med det samme slås fast, at IN i sin fremstilling af DKP's historie stort set blot anvender postulater, når han skal vurdere partiets udvikling. Han gør ikke rede for på hvilket kildegrundlag, han bygger sine påstande, ihvertfald anvender han kilderne på en meget lemfældig måde, idet han overhovedet ikke diskuterer deres relevans, ophavssituationen, tendens eller repræsentativitet. Han postulerer således om KOMINTERN's åbne brev (3) til DKP i 1929, at det som kilde er betydningsfuldt, fordi det var »grundlag for det opgør, som frigjorde de positive kræfter, der havde udviklet sig i og omkring partiet« (IN s. 134). Når man har en

sådan vurdering af det åbne brev, måtte det være på sin plads at give en redegørelse for dets indhold, som klart ridsede dets problemstillinger op, og dernæst at dette synspunkt blev konfronteret med relevant kilde-material, så man dels blev i stand til at kunne bedømme brevets indhold dels kunne få oplyst, hvordan det havde virket i DKP. En sådan metode anvendes ikke i IN. Han fremsætter sit postulat, og man lades ude af stand til at kunne tage stilling til det holdbare i udsagnet ud fra Nørlands egne oplysninger. Der mangler ikke alene en argumenteret begrundelse for, hvorfor dette åbne brev er af så stor vigtighed. IN giver kun enkelte elementer af dets indhold, mens den helhedsopfattelse, som ligger i det åbne brev slet ikke analyseres. Hvordan det hænger sammen med IN's politiske udgangspunkt, skal vi vende tilbage til. Men først er det vigtigt at understrege, at det åbne brev er en af de eneste kilder, IN refererer til i perioden 1930-35, som er fra perioden, og som er blevet udgivet af DKP. Alligevel er det muligt på baggrund af IN's behandling af det åbne brev at nærme sig bogens metode. Nørlund opridser fire punkter, som bliver kritiseret hos DKP. For det første kritiserer brevet, skriver Nørlund, at DKP havde fejlvurderet SD. Således havde man i »Arbejderbladet« bragt artikler, der talte om, at der fandtes »to socialistiske retninger«. Den ene udgjordes af SD, den anden repræsenteredes naturligvis af kommunisterne. Man havde på den måde givet udtryk for et synspunkt, der var i modstrid med KOMINTERN's opfattelse, som udelukkende betragtede SD som et i sin politik borgerligt

parti. Eller med KOMINTERN's 6. Verdenskongres's formulering: »Som den revolutionære kommunismes hovedfjende i arbejderbevægelsen er den »socialistiske« reformisme, der har en bred organisatorisk basis i de socialdemokratiske partier og gennem disse i de reformistiske fagforeninger, i hele sin politik og teori en kraft, der modvirker den proletariske revolution.« (6. Verdenskongres s. 83-84). *Det andet punkt*, IN tager op, er SD's stilling til afrustning. IN understreger, at det åbne brev påpeger, at SD's tale om afrustning kun skaber illusioner om, at kapitalismen er blevet fredelig, mens de kapitalistiske og imperialistiske lande blot ruster sig for at kunne føre krig mod Sovjetunionen, en krig i hvilken »Danmark nødvendigvis også skulle spille sin rolle« (IN s. 130). Arbejderklassen skulle mobiliseres til at bekæmpe den optrækkende krig. Det angives hos IN på ingen måde, hvordan det skulle finde sted og på hvilket politisk grundlag. *Det tredje punkt*, som Nørlund drager frem, er kravet til DKP om at propagandere mere for opbygningen af socialismen i Sovjetunionen.

Det fjerde punkt, IN nævner, er det åbne brevs parole til DKP: »Ind i storbedrifterne«. Hvad denne parole angår, finder man hos IN ingen angivelse af, hvad det er for en politik, partiet skal føre i »storbedrifterne«.

UDELADELSERNE I IN's GENNEMGANG AF DET ÅBNE BREV

IN har i sin gennemgang af disse fire punkter ikke skrevet noget, som er

egentlig urigtigt, men udeladelserne er mange, og de er ikke tilfældige. De tegner en bestemt tendens i Nørlunds fremstilling. For det første har IN ingen omtale af udviklingen i verden, således som KOMINTERN karakteriserede den. Har man ikke en klar forståelse for den kommunistiske verdensbevægelses syn på dette spørgsmål, bliver mange fænomener uforklarlige, idet KOMINTERN's analyse af udviklingstendenserne i verden havde en stor indflydelse på udviklingen af den konkrete politik. Det måtte også ud fra Nørlunds eget synspunkt, som det formuleres i indledningen, være en nødvendighed at sætte sig ind i forudsætningerne for den førte politik. »Ellers bliver det til den mest overfladiske bagklogskab« (IN s.3). Et af de fænomener, som vil være uforklarlige er KOMINTERN's og DKP's karakteristik af SD som »socialfascistisk«. Denne karakteristik af SD omtaler IN ikke én gang. Vi skal, inden vi forsøger at forklare, hvorfor Nørlund har foretaget den lange række af en bestemt type udeladelser, give en kort redegørelse for KOMINTERN's syn på udviklingen i verden.

I 1928 afholdt KOMINTERN sin 6. Verdenskongres. Man mente her at kunne slå fast, at man nu var gået ind i en »tredje fase« af udviklingen efter 1. Verdenskrig. Den første fase var tiden umiddelbart efter krigen, som blev karakteriseret som det første revolutionære opsving, hvor arbejderklassen var i offensiven. Det var i denne periode, at revolutionen sejrede i Sovjetunionen, og hvor en række revolutionære rejsninger fandt sted i f.eks. Tyskland, Italien og Ungarn. Denne fase var imidlertid blevet afløst af en periode med

»kapitalismens delvise stabilisering« (6. Verdenskongres s. 33); d.v.s. at borgerskabet havde haft held med at genvinde noget af det terræn, som det havde mistet umiddelbart efter krigen. Arbejderklassen havde været i defensiven og havde primært måttet forsvare de goder, som var opnået. I 1928 stod man ifølge KOMINTERN overfor en ny tilspidsning af kapitalismens almene krise. *Den ville for arbejderklassen betyde, at man kunne gå i offensiven.* Arbejdermasserne ville blive mere og mere radikaliserede. Man vedtog da også i programmet: »Den internationale revolution skrider fremad. Imod den samler imperialismen alle sine kræfter: Ekspeditioner mod kolonierne, en ny verdenskrig og felttoget mod Sovjetunionen har imperialismen sat på dagsordenen. Det fører uundgåeligt til udløsning af alle den internationale revolutions kræfter og med jernhård nødvendighed til kapitalismens fald« (6. Verdenskongres s. 33).

I KOMINTERN vurderede man med andre ord, at *arbejderklassen stod overfor et revolutionært opsving som ville bringe kapitalismen til fald.* Det citat, IN bringer på s. 133, er næsten rigtigt citeret. I den originale KOMINTERN resolution står der ikke »en hård tilspidsning«, men den »äussersten Verschärfung« — altså *den yderste tilspidsning* (4). Man kan for det første fastslå, at det citat, IN bringer, ikke særligt præcist udtrykker den opfattelse, der herskede i KOMINTERN i denne periode. Altså kilden er dårligt valgt, den er ikke repræsentativ. Men ikke nok med det. Det sted i kilden, hvor det kommer til udtryk, hvad man havde af underlag for sin politik, foretager Nørlund en afsvækkelse af formuleringen.

Vi kan således konstatere foreløbigt, at Nørlund tilsyneladende ønsker at glatte de præcise og skarpe formuleringer ud. Han ønsker ikke at få det til at stå klart frem, at man i DKP og KOMINTERN regnede med, at man stod overfor kapitalismens endelige undergang. Det er i denne sammenhæng typisk, at IN først omtaler KOMINTERN's opfattelse af fascismen i forbindelse med Hitlers endelige magtovertagelse i 1933. Det gør bogen på trods af, at man i KOMINTERN og DKP havde haft en ganske bestemt opfattelse af fascismen siden 6. Verdenskongres. Denne fascisme-opfattelse hang nøje sammen med vurderingen af verdenssituationen. Udgangspunktet var, at det borgerlige demokrati i takt med, at klassekampen skærpedes, ville komme ud i en krise, som ville betyde »parlamentarismens fallit« (6. Verdenskongres s. 26). Borgerskabet vil blive tvunget til at anvende åbenlys vold for at hindre proletariatet i at tilkæmpe sig magten. Det var samtidig en klar opfattelse i KOMINTERN, at SD voksede mere og mere sammen med statsmagten igennem deltagelse i regeringer og igennem ledelserne af fagforeningerne, som mere og mere på ledelsesplan vokser sammen med statsmagten. F.eks. nævner DKP i dets teser fra partikongressen i 1930 (5), at SD har en »socialimperialistisk førerklige, som er sammenvokset med statsapparatet, der bliver mere og mere fascistisk. Anvendelsen af politi- og militærstyrker mod de demonstrerende arbejdere, Stauningregeringens militaristiske forholdsregler i Sønderjylland ... taler et tydeligt sprog om det danske socialdemokratis socialfascistiske udvikling« (For K. s. 13).

Når arbejdermasserne blev radikaleret, ville de mere og mere vende sig fra de socialdemokratiske ledere, mente KOMINTERN, og disse ville komme til at spille en fascistisk rolle. Dette standpunkt fra 6. Verdenskongres er yderligere skærpet i det åbne brev, hvor det om det danske SD siges, »at det som ét af II. Internationales mest reaktionære partier opfylder med stor iver sin socialfascistiske opgave, som består i med alle midler at bryde den undertrykte klasses modstand for at sikre kapitalisterne deres profit og opretholde den herskende overklassens magt.« Her er der ikke længere tale om, at SD udvikler sig i socialfascistisk retning, nej SD er nu socialfascistisk! I 1930 på partikongressen tilslutter DKP sig fuldstændig det åbne brev. Den vurdering, som lå i det åbne brev, fik konsekvenser for DKP's politik. Det er derfor bemærkelsesværdigt, at IN overhovedet ikke behandler dette spørgsmål. Igen kan man konstatere, hvordan IN vil undgå at behandle de mest markante sider af DKP's politik. Det medfører også, at IN aldrig får diskuteret de problemer, som var forbundet med den politik. Det er jo noget modsætningsfyldt på den ene side at vurdere SD som et socialfascistisk parti og samtidig i 1933 (6) henvende sig til selv samme parti med tilbud om at skabe en enhedsfront mod »Kapitaloffensiven og den fascistiske udvikling«, således som DKP gjorde det i 1933. Men Nørlund undgår netop ved ikke at omtale disse synspunkter at diskutere politikken i DKP og KOMINTERN inden 1933. Han undgår at tage stilling til politikken i 1933, fordi den fremstilles på en måde, der giver indtryk af, at den lå i forlæn-

gelse af den politik, som DKP havde ført siden kongressen i 1930. Men der var som sagt tale om et brud. Om DKP's henvendelse skriver Nørlund: »I Danmark rettede partiet en henvendelse til socialdemokratiets ledelse om enhedsfront i praktisk handling også omfattende indsats for en række af arbejdernes og husmændenes krav. Svaret var et antal mindre beændede næsvisheder. Partiet satte da ind for en enhed »fra neden og støttede dannelsen af antifascistiske komiteer.« (IN s. 156). Udover den manglende stillingtagen til problemerne omkring dannelsen af en enhedsfront mod fascismen med et parti, som man selv har karakteriseret som fascistisk i sit væsen, er det karakteristisk for IN, at han *alene lader afslaget fra SD danne baggrund* for DKP's indsats for at skabe enhedsfront fra neden. Henvendelsen til SD var nemlig også på en anden måde udtryk for et brud med den hidtil førte politik på dette område. På alle KOMINTERN's kongresser havde man diskuteret, hvordan man skulle vinde arbejderklassen for kommunisternes politik. Dette havde ført til teorien om enhedsfronten. På den 6. Verdenskongres tog man også en principiel stilling til enhedsfronten. Man besluttede, at KOMINTERN skulle satse på enhedsfront fra neden. Dvs. at kommunisterne igen opstilling af delkrav f.eks.: 7-timersdagen, nej til overarbejde osv. skulle samle de »menige« socialdemokrater og de partiløse. Igennem kamp på et sådant enhedsgrundlag skulle kommunisterne »ved konsekvent gennemførelse af massernes enhed i kampen for deres økonomiske og politiske fordringer, ved skabelsen og den rigtige anvendelse af enheds-

fronten fra neden i bedrifterne ... erobre proletariatets store masser, som endnu følger socialdemokratiet» (For K. s. 14). Denne enhedsfrontstaktik (7) havde som sit udgangspunkt hele den analyse af verdenssituationen, af klassekampens udvikling på verdensplan, som IN aldrig gør rede for. I overensstemmelse med KOMINTERN's tankegang var der ingen grund til at henvende sig til SD's ledelse, når masserne fjernede sig mere og mere fra den. Det ville kun få til resultat, at kommunisterne ville bidrage til, at arbejderklassen stadig ville betragte SD som et parti, der varetog arbejdernes interesser, og det var jo akkurat den opfattelse, kommunisterne skulle bekæmpe! Dette synspunkt udtrykkes f.eks. i DKP's teser fra kongressen i 1930, hvor man i forbindelse med en redegørelse for socialdemokratiets udvikling udtaler, at »større og større arbejdermasser blive(r) befriet for deres illusioner om socialdemokratiet« (For K. s. 14). Igen kan man konstatere, hvordan IN lægger et røgslør over de problemer, som kan konstateres i DKP's politik. Bogen ikke så meget som forsøger at ridse problemerne op, endsige give en forklaring og en vurdering.

IN OG TOLKNINGEN AF DET ÅBNE BREV

Vi skal efter at have påvist, hvorledes Nørlund undlader omtale af væsentlige og afgørende træk i DKP's politik gå ind i en diskussion af Nørlunds måde at referere og behandle KOMINTERN's åbne brev.

Det er allerede blevet dokumenteret, at Nørlund ikke giver en fyldestgørende definition på KOMIN-

TERN's og DKP's opfattelse af socialdemokratiet set i forhold til klassekampens udvikling. IN tager kun to kritikpunkter op til behandling i den forbindelse. Socialfascismeteorien er allerede blevet nævnt, men det åbne brev tager en række andre punkter op, som partiet må rette i sit forhold til socialdemokratiet. Man giver i det åbne brev udtryk for, at man ikke i tilstrækkeligt omfang har afsløret socialdemokratiet. Det bliver hos Nørlund til, at parolen om de to socialistiske retninger »ikke var egnet til at åbne arbejdernes øjne for socialdemokratiets virkelige rolle...« (IN s. 130).

I det åbne brev er dette kun ét udtryk for en forkert politik og ikke roden. »Den reformistiske højreafvigelse i DKP viser sig navnlig i dets passivitet i kampen mod den socialdemokratiske regering og det reformistiske fagforeningsbureaukrati...« (For K. s. 6). DKP havde endvidere ikke gjort rede for KOMINTERN's opfattelse af vejen til socialismen, men bidraget til at indgive arbejderklassen illusioner om dens muligheder indenfor det kapitalistiske samfunds rammer. DKP anvendte i forbindelse med et »kommunevalg ... den venstresocialdemokratiske frase: »Gør kommunen til et våben i klassekampen.« Sådanne paroler er opportunistiske, da kommunerne er en bestanddel af den borgerlige stat.« (For K. s. 7). Hvorfor berører Nørlund ikke det, som i brevet bliver angivet som årsagen til DKP's fejltagelser. Vi er af den opfattelse, at den rimeligste forklaring er at finde i Nørlunds politiske standpunkt i dag. *Det er netop det, som DKP kritiseres for i det åbne brev, der i dag karakteriserer DKP's politik.* DKP har i

dag den opfattelse, (som allerede er fremstillet i indledningen) at det er muligt at etablere en form for samarbejde med ledelsen i socialdemokratiet, også når det drejer sig om kampen om magten i samfundet. DKP mener også i dag, at det er muligt at gøre kommunerne til våben for arbejderklassen i klassekampen. Ifølge DKP's politik i dag kan det (som nævnt i indledningen om DKP's politik i dag) lade sig gøre at få statsmagten adskilt fra monopolerne og anvende den i arbejderklassens interesse. Da Nørlund ser det som sit formål med bogen at vise, at der *intet* brud har fundet sted i partiets politik siden opgøret i forbindelse med det åbne brev i 1929 og DKP's kongres i 1930, er han for at kunne overbevise læseren om rigtigheden heraf tvunget til at undlade at tale om de brud, som rent faktisk kan konstateres ud fra de kilder, Nørlund selv anvender. Det gælder det væsentlige spørgsmål om proletariats diktatur og overgangen fra kapitalisme til socialisme, hvor DKP, som påvist i indledningen, i dag har en anden opfattelse end i begyndelsen af 30'erne. Det er karakteristisk, at IN overhovedet ikke kommer ind på partiets stilling til proletariats diktatur og DKP's forhold til statsmagten, selvom det ifølge KOMINTERN (8) er én af prøvestenene på om et parti er revolutionært eller ej. Det er så meget desto mere påfaldende, eftersom både det åbne brev og DKP's teser fastholder teorien om proletariats diktatur som skillelinien mellem en revolutionær og en reformistisk politik.

Hvad angår spørgsmålet om afrustningspolitikken, som SD havde på sit program, kan det igen konsta-

teres, hvordan IN ved ikke at fremstille hele KOMINTERN's argumentation kommer til at fordreje den. Nørlund skriver: »Det var også nødvendigt at forklare danske arbejdere, at deres opgave i en sådan krig (mod Sovjetunionen, vor anm.) var at gå til modstand mod krigsmagerne og således forsvare den første proletariske stat« (IN s. 131). IN undlader helt at omtale, hvordan man i det åbne brev mente, at kampen mod krigen bedst kunne føres, og hvad partiets mål måtte være. KOMINTERN giver meget klar besked: »Det (DKP, vor anm.) må overfor afrustningssvindelen opstille tanken om proletariats bevæbning, om forvandlingen af den imperialistiske krig til en borgerkrig« (6. Verdenskongres s. 10). Det synspunkt, som her bliver gjort gældende, svarer nøje til Lenins opfattelse af målet for arbejderklassens kamp under 1. Verdenskrig, som han mente proletariatet skulle ændre til en revolutionær opstand mod de krigsførende landes borgerskaber. I modsætning hertil stemte langt den overvældende del af de socialdemokratiske delegerede i Europas forskellige parlamenter for krigsbevillingerne. De støttede på den måde i KOMINTERN's øjne de nationale borgerskaber og ikke arbejderklassen.

Vi mener, at det er fremstillings ophavssituation, som bliver bestemmende for Nørlunds anvendelse af det åbne brev. Som allerede nævnt er det ikke DKP's opfattelse, at indførelsen af socialismen er resultatet af et voldeligt opgør mellem arbejderklassen og borgerskabet i forbindelse med en krig eller en dybtgående krise. Den vil foregå som en fredelig proces.

Derfor er der ingen grund til at bevæbne arbejderklassen (jvf. indledningen, DKP i dag). Nørlund må også, hvad dette spørgsmål angår, undgå at give en præcis karakteristik af DKP's politik fra 1930, hvis det skal lykkes for ham at fastholde det synspunkt, at der ingen dyberegående ændring har fundet sted i DKP's politik fra dengang og frem til i dag. Det er af samme grund, at han i IN 2 skriver: »I 30'erne uddybede Danmarks kommunistiske Parti kun i mindre grad sine tanker om samfundsomvæltningens veje« (IN 2 s. 237). Dette er for så vidt sandt. Når det vel at mærke forstås på den måde, at man ikke opstillede en meget nøje plan for, hvordan revolutionen skulle finde sted i Danmark. Det var imidlertid en naturlig følge af, at man på intet tidspunkt i denne periode befandt sig i en situation, hvor kampen om magten kunne sættes direkte på dagsordenen. Men i perioden fra 1930-35 var der ingen vaklen, hvad angik partiets strategiske mål. Man stod her fast på, at der kun var én mulig vej til opbygningen af socialismen i Danmark: Igennem en voldelig revolution at sønderbryde det borgerlige statsapparat og samtidig opbygge proletarietets egen statsmagt for derigennem at udøve proletarietets diktatur. Det er denne kendsgerning, Nørlund lægger slør over for at kunne få det til at se ud, som om DKP i dag har en mere udviklet politisk linie end for 40 år siden.

Hvad angår den faglige politik, som skulle føres i storbedrifterne, er Nørlund meget fåmælt. Og det på trods af, at der gives meget klare retningslinier i det åbne brev, f.eks.: »Partiet må hensynsløst udrydde alle

kapitulationsstemninger overfor fagforeningsbureaukratiet, alle muligheder af økonomiske kampe, ført i forbund med fagforeningsbureaukratiet« (For K. s.9). Og: »Partiet må mobilisere masserne og på forhånd gøre dem klar over, at de kun kan stole på sig selv, må vælge kampledelser og henover hovedet på fagforeningsbureaukraterne vende sig til arbejderne på andre bedrifter« (For K. s.9). Igen må det slås fast, at IN undlader at omtale de væsentligste sider i politikken og undgår at citere de steder i kilden, hvor politikken i forhold til ledelserne i »fagforeningsbureaukratiet« fremlægges. I stedet for at redegøre for den politik, som DKP blev pålagt at føre ud i livet i følge det åbne brev, viger han udenom. Dersom han har fundet den problematisk, burde han have gjort rede for sine overvejelser. Når man ser på den faglige politik DKP fører i dag, adskiller den sig afgørende fra standpunkterne i det åbne brev. I dag mener DKP, at man skal samarbejde med de socialdemokratiske topledere. DKP mener dermed, at kampen skal føres igennem »fagforeningsbureaukratiet« for nu at bruge det åbne brevs terminologi. Ved misbrug af kilden opnår IN at få det til at se ud, som om der ingen sønderlig forskel er på DKP anno 1930 og i dag.

DEN FASCISTISKE TRUSSEL OG FOLKEFRONTEN.

I 1935 skete der en ændring i KOMINTERN's politik. Enhedsfrontspolitikken blev suppleret med folkefrontstaktikken. Nørlund skriver: »De indre sammenbrud under

kapitalismen og angsten for folkene gjorde, at den herskende klasse greb til at ændre formerne for sit herredømme. Overgangen fra borgerligt demokrati til fascismen blev stillet på dagsordenen — og dermed også faren for en ny krig« (IN s. 138). Sådan prøver Nørlund at formidle overgangen fra KOMINTERN's politik fra 6. Verdenskongres og til folkefrontspolitikken. Bag de to taktikker lå der to helt forskellige vurderinger af verdenssituationen. Der er allerede gjort rede for, hvorledes KOMINTERN på 6. Verdenskongres vurderede, at udviklingen ville forløbe. 7. Verdenskongres i 1935 derimod opstillede ganske klart en anden vurdering. *Arbejderklassen var i defensiven*. Der var ikke længere tale om, at man forventede et snarligt revolutionært opsving. Hovedopgaven blev for KOMINTERN fra nu af at etablere et forsvar mod den fascistiske opmarch. IN gør overhovedet ikke rede for, hvad det var, som gjorde, at KOMINTERN's forventninger ikke holdt stik. Han giver heller ikke nogen redegørelse for, om det ville være »bagklogskab«, hvis man tog afstand fra KOMINTERN's stillingtagen i 1928. Det kan altså konstateres, at IN endnu engang undlader

at kaste lys over de ændringer, som finder sted i politikken, men blot fremstiller udviklingsprocessen, som var den ganske uproblematisk. Det måtte i denne sammenhæng have været centralt at rejse spørgsmålet, om der i KOMINTERN's var en tendens til mekanisk at gå ud fra, at arbejderklassen var i defensiven under en højkonjunktur, mens den ville komme i offensiven, når der var lavkonjunktur? Det var ihvertfald, såvidt vi har kunnet konstatere ud fra det kildemateriale, Nørlund anvender, sådanne overvejelser omkring de økonomiske konjunkturer, der var baggrunden for den offensive politik. Eller var man ud fra de forudsætninger, man havde i KOMINTERN, ikke i stand til at vurdere anderledes? IN opstiller selv målet: »at man skal lære af sejre såvel som af nederlag, af positivt såvel som af negativt.« Vi kan foreløbig konkludere at han ikke lever op til det, som han selv har opstillet som mål, idet han på ingen måde søger at vurdere de negative og positive aspekter ved DKP's og KOMINTERN's politik fra 1930-35 og herud fra give en konklusion, som kan blive »en vejledning til handling.«

DKP OG FOLKEFRONTPOLITIKKEN

Den politik, som Ib Nørlund lader fremstå som DKPs allerede fra begyndelsen af 30'erne — den bredt anlagte antifascistiske enhedspolitik, føres ifølge Nørlund skridt for skridt i en harmonisk udvikling videre over et foreløbigt højdepunkt i 1935 til en kulmination i 1938 med Aksel Larsens tale på landspartikonferencen i Odense.

Vi har i det foregående påvist, hvorledes Nørlund søger at tilsløre, at den politik, som var DKPs i begyndelsen af 30'erne er radikalt forskellig fra den, som DKP står for i dag.

Af Nørlunds omtale af Aksel Larsens tale i Odense i 1938 fremgår det, at Nørlund og dermed DKP følger sig i overensstemmelse med denne tales

hovedindhold. Talen citeredes fyldigt i bogen og ingen centrale dele af den er udeladt. I det hele taget beskrives den hos Nørlund som det konkrete udtryk for, at DKPs politik nu endelig havde fundet en blivende form. »Det var folkefrontspolitik under danske betingelser« (IN s. 157). Som en væsentlig og afgørende årsag til, at DKP ifølge Nørlund fandt orienteringen og styrede i retning af en rigtig antifascistisk politik fremhæver Nørlund KOMINTERNs 7. Verdenskongres, hvor retningslinierne på internationalt plan — som nævnt ovenfor — for enheds- og folkefrontspolitikken blev fremlagt. *Vi vil i det følgende påvise, hvorledes der er en overensstemmelse på afgørende punkter mellem den politik, som fremgår af Aksel Larsens Odenstale og den politik, som DKP har i dag, og dermed samtidig give en forklaring på, hvorfor Nørlund netop i fremlæggelsen af denne tales indhold er særlig grundig og loyal set i forhold til hans lemfældige omgang med kildematerialet i 30'ernes begyndelse.* Nørlund fremhæver Georgi Dimitrovs tale på 7. Verdenskongres som yderst afgørende. »Dimitroffs fremragende beretning om opgaverne i kampen for arbejderklassens enhed mod fascismen blev den stærkeste inspiration i den videre udformning (af den demokratiske kamp)« (IN s. 157). *Vi vil derfor ligeledes påvise, at den »folkefrontspolitik under danske betingelser«, som Nørlund anser 1938-talen for at være et udtryk for, var uforenelig med de retningslinier, som Komintern lagde frem i 1935 og samtidig vil vi påvise, at der i Kominterns folkefronttaktik ikke lå et brud med tidligere strategiske og taktiske principper på nogen områ-*

der, såsom f.eks. opfattelsen af overgangen til socialismen og proletarietets diktatur, således som det var tilfældet i DKP.

AKSEL LARSENS TALE PÅ LANDSPARTI- KONFERENCEN 4. JUNI 1938

Aksels Larsens tale kan betegnes som en stadfæstelse af de — i forhold til første halvdel af 30'erne — tendenser til udskriden fra hidtil hævdundne principper i DKP. Vi skal ikke her komme ind på en mere detaljeret redegørelse for, hvordan der i årene 1935-38 sker en ændring af DKPs grundlæggende politiske linie. Vi skal nøjes med gennem nogle eksempler fra talen at påvise dennes uforenelighed med partiets tidligere opfattelse.

Talen er et opgør med den tidligere politik på så afgørende områder som f.eks. statens og det borgerlige demokratis klassekarakter og overgangen til socialismen.

Hvor DKP, f.eks. i tesaerne fra 1930, betragter statsmagten — i et hvilket som helst klassesamfund — som den herskende klasses instrument til, om nødvendigt voldeligt, at undertrykke klasser, lag eller personer med det formål at fastholde klasseherredømmet, åbnes der i 1938 op for en fredelig overgang til socialismen (9). Hvor DKP tidligere betragtede det borgerlige demokrati som en specifik form for borgerskabets diktatur, åbnes der nu op for muligheden af, gennem en skridtvis udvikling af demokratiet, helt at undgå konfrontation med dette magtapparat. Aksel Larsen (AL) under-

streger, at DKP »er et demokratisk parti«, som er tilhængere »af det sande og virkelige folkestyre« (AL s. 155). En sådan udtalelse er der i sig selv ikke noget nyt i. DKP mente også tidligere, at det var et demokratisk parti, både i betydningen demokratisk opbygget (hvilket AL senere i talen gør meget ud af) og i den forstand, at DKP anså det socialistiske samfund med proletariatets diktatur som det mest demokratiske af alle eksisterende klassesamfund, fordi det nu for første gang ville være et flertalsdiktatur over et mindretal. Men talemåder som *demokratisk parti* og *folkestyre* står i almindelig daglig tale som udtryk for noget ganske specielt, nemlig for de tilstande, vi har under det borgerlige demokrati. Så hvis AL ønskede at være sikker på ikke at blive forstået i den retning, havde han været nødt til at præcisere, hvilken eventuel kvalitativ anden betydning han lagde i disse vendinger. Men ALs beskrivelse af dette »sande og virkelige folkestyre« stemmer ikke overens med DKPs tidligere opfattelse af mulighederne indenfor det borgerlige demokrati. AL siger, at »folkets flertal skal være bestemmende« og i sammenhæng hermed at det ikke er nok, at folket blot vælger repræsentanter til parlamentariske organer i stat og kommune sådan som det er i øjeblikket, men at folket skal have kontrol med de valgte, og at de valgte skal være forpligtede til at udøve folkets vilje. Som omtalt tidligere i forbindelse med Kominterns »åbne brev« fremhævede det i dette som et væsentligt kritikpunkt, at man i DKP havde lanceret parolen om at gøre »kommunen til et våben i klassekampen«, og man havde i den

forbindelse påpeget, at kommunerne var en uadskillelig del af det borgerlige statsapparat og derfor utænkkelige som redskaber for arbejderklassen. Det er således klart, at AL lægger op til udvidelsesmuligheder indenfor det bestående samfund, idet det er dette samfunds institutioner, som han mener, folket bør kontrollere (10). En passage i talen modsiger tilsyneladende den tolkning, som vi ovenfor har gjort rede for. AL siger i afsnittet umiddelbart efter det ovenfor behandlede, at han er »klar over at sandt demokrati, sådan som det er virkeliggjort gennem den socialistiske Sovjetunions forfatning, ikke kan skabes under kapitalismen.« Hvis AL havde været i overensstemmelse med DKPs tidligere synspunkter angående overgangen til socialismen — nemlig at denne overgang nødvendigvis ifølge al historisk erfaring måtte ske gennem en væbnet arbejderklassens kamp mod det bestående magtapparat — havde denne udtalelse om, at »sandt demokrati« først er muligt under socialismen stået i direkte modsætning til hans idéer om »det sande og virkelige folkestyres« fremvoksen i det nuværende samfund.

AKSEL LARSEN OM OVERGANGEN TIL SOCIALISMEN

Men ALs udtalelser om overgangen til socialismen, som vi nu vil behandle, viser, at der ifølge ham ikke er nogen kvalitativ forskel mellem, hvad der kan opnås indenfor det bestående samfund af demokratiseringer og så det socialistiske samfund. Den glidende overgang er mulig. AL siger, at DKP »ikke

tilstræber at nå dette mål (socialismen) ved forfatningsstridige midler ved voldsanvendelse...» Denne udtalelse er i sig selv en fundamental ændring af den tidligere linie. At DKP ikke frivilligt tilstræber eller higer efter at gennemføre revolutionen ved voldsanvendelse kan ikke siges at være en ny linie. Det nye er, at DKP altid tidligere *understregede*, at hvad enten man ønskede det eller ej, så ville borgerskabet med vold forsøge at hindre arbejderklassens magtovertagelse, hvorfor spørgsmålet om, hvad DKP måtte tilstræbe forekom i bedste fald uinteressant, i værste fald vildledende. Men den anden udtalelse repræsenterer et synspunkt, som allerede ved en umiddelbar betragtning er kvalitativt forskelligt fra før. At DKP anser det for muligt at indføre socialisme uden at bryde forfatningen — og det kan inden socialismen er indført kun være den borgerlige forfatning — betyder et radikalt brud med fordums opfattelse, som netop betragtede grundloven som borgerskabets grundlov, som det skriftlige bevis på dets magt og samtidig som en sikring af borgerskabets diktators pæne overflade.

AL tager ikke afstand fra tanken om, at det kan blive nødvendigt »med alle midler at sikre folkeviljens sejr« (AL s. 156), og heri ligger vel også voldelige midler. Men også dette siges i en sådan sammenhæng, at det kun kan opfattes som *legalisme* i forholdet til det borgerlige demokrati. Han siger, at DKP er forberedt på, at et lille mindretal, kapitalisterne, »i givet fald med voldelige og forfatningsstridige midler vil søge at forhindre folkeviljen i at blive landets lov« (AL s. 156, vor

udh.). Dette kan kun forstås således, at folket — indenfor de rammer, som grundloven giver — demonstrerer ønsket om socialisme, hvilket i så fald som noget centralt betyder, at der bliver flertal i Folketinget for dette standpunkt, idet det jo er på denne måde at en stemning i befolkningen i et borgerligt demokrati forsøges målt. Det er således en folkevilje udtrykt primært via stemmesedlen, som DKP »med alle midler« vil sikre, dvs. at man vil forhindre, at et mindretal — de kapitalister, der nu får frataget deres privilegier på lovlig vis — sætter sig op imod flertallet, og det er jo ikke et standpunkt med revolutionære perspektiver, at man erklærer sig parat til at pudse politi og militær på oprørere, der vil antaste det borgerlige demokrati. Det ville ethvert parti, fra Socialdemokratiet til de Konservative, *erklære* sig enige i, hvadenten oprøret var venstre- eller højreorienteret.

AKSEL LARSEN OG PROLETARIATETS DIKTATUR

Spørgsmålet om proletariats diktatur, som det »åbne brev« utvetydigt havde lagt vægt på, nævnes — som en konsekvens af det ovenfor påviste — af gode grunde ikke. Man kan naturligvis ikke forvente, at DKP i enhver konkret sammenhæng skulle komme ind på deres forhold til proletariats diktatur, og således heller ikke hvis den tale, som AL holdt, havde begrænset sig til at opridsede de mere kortsigtede perspektiver for en folkefrontspolitik i Danmark. Men talen begrænsede sig, som det er

fremgaaet, ikke til et program for kampen mod fascismen; det udstak perspektiverne for socialismens indførelse i Danmark. *De to ting blev kædet sammen til én proces* i talen. Derfor er det afslørende, at proletarietets diktatur ikke nævnes. At DKP ikke længere anså det for en uomgængelig nødvendighed for befæstelsen af arbejderklassens magt, at proletarietets diktatur oprettedes, kom til udtryk i flere sammenhænge på det tidspunkt. Således f.eks. i »Arbejderbladet«, DKPs dagblad, i marts måned samme år, hvor AL i en kronik havde skrevet, »at under den historiske overgangsperiode mellem kapitalisme og socialisme kan det arbejdende folk ... tvinges til at etablere sit diktatur ... over det lille ikke-arbejdende mindretal for at hindre en kapitalistisk restauration« (Arbejderbladet 27/3-38, vor udh.). Proletarietets diktatur fremstår ikke som en historisk betinget nødvendighed, men som et middel, som man kan blive tvunget til at tage i anvendelse.

»DET ANTIMONOPOLISTISKE DEMOKRATI« I SVØB.

Som tidligere nævnt behandler Nørnlund Odense-talen ganske grundigt og citerer alle de væsentlige passager i den, således også de citater, vi har anvendt overfor. I betragtning af den måde, hvorpå Nørnlund har behandlet kildematerialet i sammenhænge, hvor DKPs politik dengang ikke svarede til DKPs politik idag, mener vi ikke, at det er noget tilfælde, at der er en høj grad af overensstemmelse mellem indholdet i talen og DKPs

politik i dag. Således spørgsmål som opfattelsen af staten, overgangen til socialismen og proletarietets diktatur. Vi har i afsnittet om DKP i dag gjort rede for den mellemfase, det antimonopolistiske demokrati, som DKP mener vil blive en overgangsform til socialismen. Det ville være en tilsnigelse at påstå, at der i ALs tale indeholdes en teori om et antimonopolistisk demokrati. Teorien om det antimonopolistiske demokrati, i den form DKP anvender den i dag, er først udviklet langt senere, nemlig i midten af 60'erne. *Men den grundlæggende opfattelse af det kapitalistiske samfunds udviklingsmuligheder, som denne teori er udtryk for, kommer til udtryk i ALs tale.* AL appellerer til, at så mange som muligt slutter op bag en politik, »som er gennemførlig, (og som) skal beskære højfinansens formuer og krisemillionærernes gevinster«. En politik, der — som ovenfor citeret — »skal udvide folkets forfatningsmæssige rettigheder«, skal sørge for en »demokratisering af statsadministrationen« og sørge for »forfatningens demokratisering«. Det er udtalelser, der i indhold umiskendeligt ligner DKPs i dag, således som vi har redegjort for den tidligere.

FORSKELLEN IMELLEM 1935 OG 1938

Det ligger som før nævnt uden for denne undersøgelses muligheder i detaljer at beskrive, hvorledes DKPs politik ændrer sig imellem 1935 og 38. Men det er værd at bemærke, at både Aksel Larsen og Ib Nørnlund henviser til 1935 som det år, hvor der endelig for alvor var sket en positiv udvikling i DKPs politik. Trods det

manglende bearbejdede materiale til denne periode af DKPs udvikling — hverken Nørlund eller KF-bogen beskæftiger sig med den — har vi alligevel kunnet konstatere, ved at gå til nogle af de vigtigere kilder til belysning af dette, at der ikke (sådan som det fremgår både af ALs tale, hvilket vi vender tilbage til senere, og af Nørlund) i 1935 er tale om en ny linie på de principielt vigtige spørgsmål. F.eks. henviser Nørlund til »Det arbejdende folks plan...« fra 1935 (11). Han betegner dette manifest som det »første skridt« i den retning, som kulminerede i 1938. Hvad angår et så væsentligt spørgsmål som opfattelsen af den borgerlige stat siger manifestet, at »vi vil tage fabrikkerne fra industribaronerne, jorden fra godsejerne ... ekspropriere bankerne og monopolerne og gøre dem til samfundseje ... Det korrupte kapitalistiske statsapparat, som tjener overklassen som redskab til at holde underklassen nede skal sønderslås. I dets sted skal opbygges den arbejdende befolknings regering og styrende organer« (s. 9, vore udh.). Og andetsteds siges det, at »vi vil ... hele den arbejdende by- og landbefolknings politiske diktatur over det lille fåtal af befolkningen, som i dag er overklasse« (s. 9, vor udh.). Således er der ikke hold i Nørlunds påstand om, at DKP fra 1935 var slået ind på den kurs, som partiet stadfæstede i 1938. »Det arbejdende folks plan ...« indeholder intet, som kan sidestilles med indholdet i Aksel Larsens tale, og kan derfor på ingen måde ses som et første skridt i den retning. Heller ikke Aksel Larsens henvisning til dette manifest, kan der findes dækning for. Denne henvisning indgår i en sammenhæng i

talen, hvor AL rent faktisk afskriver den politik, som partiet havde ført op til 1935. Han siger: »Vi søger ikke at benægte vort partis fejl i fortiden. Vi er fuldt på det rene med, at de kommunistledere, som *medelagde vort parti i det første tiår* af dets tilværelse, men som nu hygger sig ved socialdemokratiets kødgryder ... at de ved deres ord og handlinger har tilføjet ikke blot vort parti, men hele arbejderbevægelsen alvorlig skade« (AL s. 162, vor udh.). AL hentyder her til de tidligere fremtrædende medlemmer af partiet, som f.eks. Sigvald Hellberg og Ernst Christiansen, som i sommeren 1930 tilsluttede sig Socialdemokratiet. Videre siger han: »Vi er klar over, at også i nogen tid efter at vi var blevet befriet for disse elementer, var partiet ikke blevet befriet for den ånd, de havde opdraget det i. Men vort parti har lært af fortidens fejl, det har korrigeret sine fejl og derfor har vi ret til at sige, at *vi vil ikke vedgå arv og gæld fra renegaternes periode, vi anmoder arbejderklassen om at bedømme os på grundlag af vor politik og vore handlinger som de er*, den politik, vi bekræftede i juni-manifestet 1935, på partikongressen i 1936 ... og som vi vil give udtryk for her på landskonferencen« (AL s. 162, vor udh.) (12).

ANGÅENDE SYNET PÅ FØRSTE HALVDEL AF 30'ERNE.

AKSEL LARSENS OG NØRLUNDS FORSKELLIGE MULIGHEDER.

Hvad Nørlund har mulighed for årtier efter, nemlig at lægge et røgslør over DKPs principielle politik

i første halvdel af 30'erne, kunne AL ikke — selvom han havde ønsket det — gøre i 1938. At DKP 3-4 år før havde stået for voldelig revolution, proletariats diktatur og havde betegnet SD som socialfascistisk, var ikke noget, man med held kunne løbe fra i 1938. Det var almindelig kendt. Derfor var AL, i og med at DKP havde ændret principiel opfattelse, nødt til at tage afstand fra partiets fortid, og samtidig, hvilket han prøver at bortforklare med henvisning til, at fejlene skyldtes de ovenfor omtalte »renegater«, er konse-

kvensen af hans afstandtagen, at han slår hånden af Komintern, som var den instans, der med det »åbne brev« lagde grunden til DKPs politik de følgende år. Hvis DKP havde negligeret det »åbne brev« retningslinier, havde det været et brud med den demokratiske centralisme i det »verdensparti«, som Komintern udgjorde, og som DKP var en del af, og konsekvensen kunne være blevet eksklusion fra organisationen, med alt hvad det ville indebære af international isolation og fare for splittelse af partiet.

KOMINTERNS FOLKEFRONTSPOLITIK

EN DEFENSIV TAKTIK UNDERORDNET DEN LANGSIGTEDE STRATEGI FOR SOCIALISMEN.

Uanset den forskellige måde, hvorpå Nørlunds og Aksel Larsens afstandtagen fra DKPs politik i 30'ernes første halvdel kommer til udtryk, er de enige om, at partiet fra 1935 er på rette vej. 1935 var som omtalt det år, hvor Komintern på 7. Verdenskongres, på baggrund af en omvurdering af den internationale situation, lagde sin politik om og lancerede folkefrontstaktikken som linien for de enkelte sektioner. Nørlund kalder den politik, som blev lagt frem på landspartikonferencen i 1938 for »folkefrontspolitik under danske betingelser«, hvilket selvsagt også var DKPs opfattelse dengang. Forudsætningen for, at dette udsagn fra Nørlunds side er i overensstemmelse med virkeligheden er *for det første*,

at DKPs politik var i overensstemmelse med og en udmøntning af den linie, som Dimitrov fremlagde på kongressen. *For det andet*, at Kominterns linie generelt og folkefrontstaktikken specifikt var udtryk for et brud med de grundlæggende politiske principper fra begyndelsen af 30'erne, således som — som ovenfor påvist — var tilfældet med DKP. *Vi vil i det følgende påvise, at ingen af de to forudsætninger var til stede*. Vi vil dokumentere, at der ikke i folkefrontstaktikken ligger et brud med den grundlæggende strategiske opfattelse, som den f.eks. kom til udtryk på Kominterns 6. Verdenskongres i 1928, og at DKPs politik var i *uoverensstemmelse* med den revolutionære folkefrontstaktik.

KOMINTERNS LINIE OG DENS BAGGRUND.

Danmark var en del af den højtudviklede kapitalistiske verden, et borgerligt demokrati, der ifølge Komin-

terns analyse befandt sig i den proletariske revolutions etape, hvor det strategiske mål i hele etappen var en omstyrtelse af borgerskabets diktatur: »I disse lande er den politiske hovedfordring umiddelbar overgang til proletariatets diktatur« (6. Verdenskongres s. 66). Dette var de kommunistiske partiers strategiske mål, således som det også kommer til udtryk i DKPs politiske teser fra 1930. Og midlerne til at nå dette mål var klare. Man mente ikke, at arbejderklassen kunne erobre den færdige borgerlige statsmaskine ved et parlamentarisk flertal. Borgerskabets magt kunne kun brydes »gennem proletariatets resolute magtovertagelse. Erobringen af magten er den voldsomme tilintetgørelse af den borgerlige magt, *ædelæggelsen* af den kapitalistiske statsmaskine (den borgerlige hær, politi, embedsvælde, domstole, parlamenter osv.) og dens *erstatning* med den proletariske magts nye organer, der frem for alt er redskaber til at holde udbytterne nede« (6. Verdenskongres s. 42). For at påvise, at folkefronttaktikken ikke var et brud med disse principper, men tværtimod i nøje overensstemmelse med dem, er vi nødt til kort at redegøre for folkefrontstaktikken set i forhold til etapens strategiske mål: kampen for socialisme. Folkefrontstaktikken var en i sit væsen *defensiv* taktik. Den var ikke udtryk for en ændret holdning fra Kominterns side, men var et konkret svar på den overhængende trussel mod arbejderklassen og folket, som den fremtrængende fascisme udgjorde, den var en afværgeforanstaltning uden nogen *umiddelbar* offensiv målsætning. Truslen fra fascismen bevirkede ikke, at Komintern nu ikke

længere mente, at man befandt sig i den proletariske revolutions etape, og bevirkede heller ikke, at man nu mente at stå overfor en kapitalisme på et nyt stadium. Derimod mente man, at fascismen — som karakteriseredes som finanskapitalens mest reaktionære, mest chauvinistiske og mest imperialistiske elementers åbne terroristiske diktatur — var en anden *form* for borgerskabets diktatur, en form, der hvis den blev tvunget igennem ville betyde et stort tilbage-skridt for arbejderklassen. Det ville betyde, at en lang række af de rettigheder, som arbejderklassen havde tilkæmpet sig indenfor det borgerlige demokratis rammer, ville blive undermineret, hvilket ville stille arbejderklassen langt ringere i den fortsatte kamp for socialisme. Netop dette, at en fascistisk magtovertagelse ville hæmme den langstigtede kamp for socialisme, bevirkede, at der implicit i folkefrontstaktikken ligger et socialistisk perspektiv. Det betød, at selvom den umiddelbare defensive kamp mod fascismen indebar et forsvar for de borgerlige demokratiske *rettigheder* — og således ikke umiddelbart var en kamp for socialismen — så betød denne kamp på ingen måde et forsvar for det »borgerlige demokrati«, som stadigvæk betragtedes som en form for borgerskabets diktatur.

Folkefrontens mål var at samle så mange som muligt til kamp mod fascismen, — ikke blot en samling af arbejderklassen, men desforuden en inddragelse af bønderne, småborgerskabet i det hele taget og sågar antifascistiske borgerlige. Kernen i kampen skulle være arbejderklassen. Ændringen af linien i 1935 betød ligeledes en ændret enhedspolitik

overfor socialdemokratiene. 7. Verdenskongress opsummerede, at kommunistpartierne ikke havde været stærke nok til »udenom og imod Socialdemokratiet at sætte masserne i bevægelse og føre dem ud i den afgørende kamp mod fascismen« (Dimitrov s. 106), hvilket betød, at man nu åbnede op for den mulighed, at skabe enhed »fra oven« med socialdemokratiernes ledelser. Dette betød dog ikke en ændret grundholdning til socialdemokratiets rolle, heller ikke i forhold til spørgsmålet om fascismens fremtrængen. Det hed således på kongressen, at »fascismen fremfor alt (kunne) komme til magten, fordi arbejderklassen, takket være den politik om samarbejde med bourgeoisie, som Socialdemokratiets førere drev, var *splittet*, var *afvæbnet* politisk og organisatorisk overfor bourgeoisiets angreb« (Dimitrov s. 106). Man betragtede stadig socialdemokratiet som borgerskabets sociale hovedstøtte.

DKPs POLITIK I FORHOLD TIL KOMINTERNES LINIE.

Hvis vi sammenligner ovenstående redegørelse med den politik, som DKP førte, og som med Nørunds ord beskrives som »folkefrontspolitik under danske betingelser« må det stå klart, at der ikke var nogen lighed mellem Kominterns retningslinier og DKPs politik. Der er ikke mulighed for her i detaljer at redegøre for Kominterns politik og DKPs udlægning af den, men vi kan ved hjælp af et par centrale eksempler påvise deres uforenelighed. Som det fremgik af redegørelse for den politiske kerne i Aksel Larsens 1938-tale, var ind-

holdet af denne, at det var muligt at »demokratisere« sig over i socialismen, og der lagdes op til, at kampen mod reaktionen skulle udnyttes i en offensiv kamp for det »sande demokrati«. Kominterns linie var defensiv. At dette ikke stod i modsætning til, at folkefrontstaktikken havde et socialistisk perspektiv, er der gjort rede for. Men trods politikken defensive karakter undlod Dimitrov ikke at sætte den ind i det langsigtede, strategiske perspektiv. Det betød en erkendelse af, at hvis det lykkedes at få skabt den tilstrækkelige samling og mobilisering, i kampen mod fascismen, og det lykkedes at få slået den fascistiske trussel tilbage, så var der gennem denne mobilisering skabt mulighed for, at den kunne udnyttes og blive et springbræt i kampen for den socialistiske revolution. Men det som adskiller DKPs udlægning af politikken fra dennes egentlige indhold understreges med al ønskelig tydelighed af Dimitrov i en passage, som står i så klar modsætning til DKPs opfattelse i dag, at det er let af forklare, hvorfor Nørlund undlader at redegøre for det afgørende aspekt. Dimitrov siger: »Højreopportunisterne forsøgte derimod at etablere et særligt »demokratisk mellemstadium« mellem bourgeoisiets diktatur og proletariets diktatur, for i arbejderklassen af fremholde illusionen om en fredelig parlamentarisk spadseretur fra det ene diktatur til det andet« (Dimitrov s. 154).

KONKLUSION

Som det fremgår af Dimitrov-citatet er denne opfattelse i uforenelig modstrid med DKPs antimonopolistiske

demokrati («et demokratisk mellemstadium») og med de tanker, som Aksel Larsen udvikler i samme retning, og understregningen af nødvendigheden af en voldelig revolution efterfulgt af proletariats diktatur fastslår, at der *ingen fællesnævner eksisterer mellem på den ene side DKP i 1938 og DKP i dag og på den anden side Kominterns revolutionære folkefronttaktik*. Både dengang og i dag opfatter DKP den defensive folkefront*taktik*, der godt nok havde de strategiske *perspektiver*, som en *strategi* i kampen for socialismen. Dermed har man også en vigtig del af forklaringen på, hvordan DKP i dag kan legitimere sit strategiske samarbejde med — først og fremmest — Socialdemokratiet. Socialdemokratiet, der i en specifik *taktisk* sammenhæng *kunne være* en allieret, bliver, når taktikken gøres til strategi, til en samarbejdspartner i kampen for socialismen. Ovenstående redegørelse mener vi på tilstrækkelig vis har åbenbaret DKPs — i forhold til Kominterns — fundamentalt afvigende folkefrontspolitik, og samtidig har ikke mindst det sidste citat fra Dimitrovs tale godtgjort, at man i Komintern ikke havde ændret ved de basale principper angående overgangen til socialismen og proletariats

diktatur. Nørlands behandling af Dimitrovs tale bærer i allerhøjeste grad præg af at gå udenom alle de centrale begrænsninger ved folkefronttaktikken, som DKP i 1938 »overså«. Og det er netop erkendelsen af disse begrænsninger, som Dimitrov vurderer som forudsætningen for, at man ikke slår over i en »højreopportunistisk« og dermed borgerlig politik.

Når Nørland således skriver, at Komintern i forbindelse med »kampen mod fascismen også (stillede) spørgsmålet om en folkelig magtovertagelse på dagsordenen for den internationale arbejderbevægelse« og at »den Kommunistiske Internationale navnlig på sin 7. kongres (udarbejdede) nye tanker om *formerne* for folkets magtovertagelse med arbejderklassen som ledende kerne« (IN bd. 2 s. 235), så vil en rimelig måde at forklare hans meget lemfældige omgang med kildernes tydelige sprog være: At Nørland ønsker at knytte forbindelsen mellem den revolutionære politik i 30'erne, som Komintern fremlagde, og DKPs politik i dag, således at DKP kommer til at fremstå som det parti, som fører de revolutionære traditioner videre, blot under former, som svarer til de særlige betingelser i dag.

DELKONKLUSION

Den tendens, som går igen i Nørlands behandling af DKPs historie, kan konstateres på to måder. For den første periode af partiets historie frem til 1935 undlader han at behandle en række centrale sider, hvilket ligeledes præger hans behandling af Komintern. Fra perioden 1935-38 behandler han meget omhyggeligt én

kilde, Aksel Larsens Odense-tale fra 1938; Nørland postulerer, at denne er i overensstemmelse med Kominterns retningslinier, hvilket ikke er i overensstemmelse med de faktiske forhold. Vi mener, at den rimeligste forklaring på Nørlands metode ligger gemt i hans politiske opfattelse i dag. For Nørland består opgaven i at

fremstille DKPs historie på en sådan måde, at den fremstår som en langsom vækst, hvor det foreløbige højdepunkt er nået her i 70'erne. Men hvorfor kan Nørlund ikke drage de forskellige opfattelser frem, som gør sig gældende i DKPs politik i dag sammenlignet med partiets politik i tidsrummet 1930-38? *Det kan han ikke, fordi han dermed ville have leveret materiale til dem, som mener, at DKP har undergået en radikal forandring, som modsvarer den omlægning af politikken, som har fundet sted i det sovjetiske kommunistparti siden midten af 50'erne.* En omlægning der fik til resultat, at det i 1960 kom til et brud med Albaniens og i 1963 med Kinas kommunistiske parti. Det formelle brud i den kommunistiske verdensbevægelse havde altså endnu ikke fundet sted i 1959 (hvor IN's bog er skrevet), men de synspunkter omkring hvilke bruddet fandt sted, var allerede fremsat af Hrustjov på det sovjetiske kommunistpartis 20. kongres i 1956, synspunkter der helt blev bakket op af DKP. Og DKP havde i 1959 endnu en

grund til at fastholde, at partiet havde ført traditionerne fra 3. Internationale videre. Netop på det tidspunkt havde der fundet en splittelse sted i DKP, som medførte, at Aksel Larsen dannede SF. I den situation var det vigtigt for DKP at understrege partiets tilknytning til den kommunistiske verdensbevægelse, eftersom ét af stridspunkterne var partiets tilknytning til Sovjetunionen, hvor — med Nørlunds egne ord — Aksel Larsen »satte ... særligt ind på følgende punkter: imod arbejderklassens internationalisme, idet han greb til grov bagvaskelse af Sovjetunionen og andre socialistiske lande«. (IN bd. 2 s. 102). Det er denne ophavssituation, som har resulteret i, at Nørlund i 1959 ikke kan leve op til den målsætning, han selv har opstillet i bogens forord. I 1972 står Nørlund i en tilsvarende situation. DKP angribes i dag for ikke at have ført den revolutionære tradition videre, og for ikke at blive nødt til at indrømme dette, bliver Nørlund tvunget til at give et falsk billede af partiets historie.

KOMMUNISTISK FORBUNDS POLITIK

Følgende korte redegørelse for KF's politik giver sig ikke ud for at være en fremstilling af organisationens samlede politik. Vi har valgt at ridse nogle bestemte sider af KF's politik op, nemlig de sider, som vi mener har haft betydning for deres opfattelse af DKPs historie. Dermed ikke være sagt, at det er dem — og kun dem — der har været bestemmende for KF's opfattelse. Men da en analyse af KF's samlede politik af gode grunde ikke er mulig indenfor denne undersøgelses rammer, har vi prioriteret at

redegøre for de mest relevante aspekter. Vurderingen baserer sig hovedsagelig på en gennemgang af KF's kritik af dagens DKP, som udgør første del af »Kritik af DKP«, og sidehenvisninger gælder denne bog.

— KF's mål er et *socialistisk samfund*. Vejen til dette går over en socialistisk revolution, hvor arbejderklassen i alliance med det, som KF kalder »mellemlagene« med magt bryder med kapitalismen. KF afviser således teorien om fredelig overgang

til socialismen.

— KF opfatter *staten* under kapitalismen som et instrument, der af monopolkapitalen bruges til at undertrykke arbejderklassen, hvorfor revolutionære skal bekæmpe statsmagten. Men samtidig mener KF, at kampen mod staten i dag også indeholder det aspekt, at staten som sådan — en hvilken som helst stat — virker undertrykkende på arbejderklassen. I det synspunkt adskiller KF sig fra både Marx og Lenin, som understregede, at det afgørende var, hvem der besad statsmagten. Det vil sige, at man efter deres opfattelse — som både Komintern og i begyndelsen af 30'erne også DKP byggede på — skulle bekæmpe borgerskabets stat, skulle sønderslå denne. Men samtidig skulle man propagandere for, at arbejderklassen efter at have elimineret borgerskabets stat opbygge sin egen statsmagt, proletariats statsmagt, som udøvede klassens diktatur over de gamle og potentielt nye borgerlige kræfter. Det langsigtede perspektiv var, at staten, i takt med at man nærmede sig det kommunistiske samfund, langsomt blev overflødig for til sidst at dø bort. KF har en i forhold til Marx og Lenin uklar opfattelse af, hvorledes borgerskabets statsmagt erstattes af arbejderklassens statsmagt. KF taler ikke om, at arbejderklassen destruerer den borgerlige stat, men derimod om, at man »erobrer magten over fabrikker og stat« (s. 32), og de taler om, at man »ikke (kan) tilsidesætte hele den eksisterende stat fra den ene dag til den anden« og i sammenhæng hermed, at »man kan ikke springe over nødvendigheden af at opbygge en central forvaltning i et socialistisk samfund« (s. 54). KF anvender over-

hovedet ikke betegnelsen *proletariats diktatur* og tillægger ikke staten under socialismen en undertrykkende funktion. Den betragtes som et forvaltningsorgan, som bl.a. skal have som funktion at forsone »de forskellige klasser og lag« (s. 32), hvilket er klart forskelligt fra Kominterns marxistisk-leninistiske opfattelse. Denne gik ud på, at proletariats statsmagt skulle bekæmpe alle andre klassers eksistensgrundlag, enten med magt eller med overbevisningens metode, men aldrig gennem en »forsoning«.

— KFs opfattelse af det *revolutionær partis* rolle adskiller sig ligeledes fra den marxistisk-leninistiske opfattelse. KF har ikke nogen klar opfattelse af, hvad der er partiets rolle før den socialistiske revolution, og slet ikke efter. Den opfattelse, som Komintern opererede med, nemlig partiet som en del af klassen, som fortroppen sammensat af klassens mest bevidste elementer, som arbejderklassens ledende kerne, dens generalstab, ligger KFs opfattelse fjernt. KF betragter nærmere partiet som et formidlende organ, som kan støtte arbejderklassen i dens »selvstændige kamp for deres særlige klasseinteresser« (s. 79) og som skal tage udgangspunktet i »arbejdernes selvorganisering«, et princip, der dog ikke defineres nærmere, men som bygger på en opfattelse af, at den væsentligste organisering er arbejdernes spontane samling i konkrete kampsituationer. KFs opfattelse af *partiet i forhold til arbejderklassen* er uklar og vanskelig at få hold på, idet de intetsteds samlet har gjort rede for den. Men deres konkrete vurdering af bolsjevikpartiets rolle i forbindelse med den russiske revolution

viser en ganske anden opfattelse af partiet i forhold til arbejderklassen som helhed, end den Komintern havde. KF mener — i modsætning til Komintern — at det revolutionære perspektiv (måtte) tilføjes arbejderne *udefra*, nemlig af bolsjevikpartiet, og »det revolutionære parti (måtte) *erstatte* klassen« (s. 83, vore udh.). Denne måde at vurdere bolsjevikpartiets rolle illustrerer, hvorledes KF ikke betragter partiet som en del af klassen, men som noget *udefra* kommende. Den kritiske opfattelse af bolsjevikpartiets rolle passer godt overens med, hvad de i øvrigt ytrer omkring et partis rolle, hvorfor deres konkrete historiske vurdering kan tjene som illustration af, hvordan de tager afstand fra den marxistisk-leninistiske partiopfattelse, som Komintern byggede på. Således er det lettere at placere KF's partiopfattelse ud fra, hvad de tager afstand fra, end ud fra de vage tanker om en alternativ opfattelse, som de spredt er fremkommet med.

— *KF's opfattelse af DKP i dag* indeholder to væsentlige aspekter, som her skal drages frem. KF mener, at DKP *ikke* er et revolutionært parti. De mener, at »det er selve partiets grundlag, dets teori og praksis, der er gal« (s. 10), og at DKP's teori om det antimonopolistiske demokrati skaber illusioner om den borgerlige statsmagt. Men sam-

tidig mener KF, at DKP på afgrænsede felter fører en *klassekampslinie* — trods den gale hovedlinje. De mener, at DKP som en konsekvens af dets antimonopolistiske strategi, *begrænser* klassekampen til en kamp mod monopolerne, men at denne begrænsede kamp føres på et *klassekampgrundlag* — i arbejderklassens interesse. Det hedder: »Mens det socialdemokratiske *klassem samarbejde* på ingen måde bryder med kapitalismen, så kæmper DKP dog for et samfund, hvor man bryder med kapitalismens lovløse og anarkistiske træk, hvor man bryder med vigtige dele af den herskende klasse og hvor man derfor også må bygge på støtte fra militante dele i arbejderklassen. Det er en linie ... der bygger på en skærpelse af klassekampen«. Og: »Man skal dog ikke glemme, at DKP's politiske linie *er* en klassekampslinie, som ikke kan forveksles med det socialdemokratiske *klassem samarbejde*. Det er en vigtig forskel« (s. 34). Det vil sige, at samtidig med at KF erkender, at teorien om det antimonopolistiske demokrati er vildledende for arbejderklassen, så er en del af den politik, som DKP fører, udtryk for en *klassekampslinie*, til trods for, at *netop denne del* er den centrale bestanddel i den antimonopolistiske strategi, som KF mener — i sin helhed — tjener borgerskabet.

KFs VURDERING AF DKPs KARAKTER SAMT AF FOLKEFRONTSPOLITIKKEN

Et af de temaer, som går igen mange steder i bogen, er den automatiske slutning, at en politik, som er et resultat af et initiativ fra KOMIN-

TERN's side, apriori må være forkert, fordi KOMINTERN tjente Sovjetunionens interesser. KF's forhold til Sovjetunionen skal nærmere

belyses nedenfor. Men først skal KF's opfattelse af DKP's forhold til KOMINTERN undersøges. Hvordan KF vurderer Sovjetunionens og KOMINTERN's indflydelse på partiets politik og udvikling i perioden fra 1930-35 opridses på s. 134. Det siges her, at »bindingen til Sovjetstatens interesser formidlet igennem KOMINTERN ... nåede (aldrig) at blive taget op og afklaret eller blev det (kun) mangelfuldt«. Det vurderedes som noget negativt, fordi det betød, at partiet måtte »regne med alvorlige tilbageslag« og på s. 161: Det kom til det »markante brud på partiets politik« i 1935, hvilket »førte til ideologisk forvirring og brud på partidisciplinen.« Det er meget karakteristisk for KF's metode, at der ikke på noget tidspunkt har den blot mest nødtørftige analyse af KOMINTERN's politik, men at den betragtes som noget i sig selv negativt. Vi skal i den forbindelse for det første nævne KF's måde at behandle folkefrontspolitikken på, som vi rede-gør for senere. KF postulerer om DKP's politik i begyndelsen af 30'erne, at den var sekterisk. KF opregner tre faktorer, som her har spillet ind: dels »klasse-mod-klasse politikken« og endelige førte denne »ultravenstrelinie« til »en kamp om lederskabet i/over arbejderklassen.« Den sidste påstand skal vi nærmere komme ind på, når vi behandler KF's syn på det kommunistiske partis rolle. Der gives ingen anden begrundelse for, at det var forkert at kalde socialdemokratiet »socialfascistisk« end, at tesaerne »om socialfascismen gravede en dyb, dyb kløft imellem partiet og selvfølgelig de socialdemokratiske spidser i parti og fagbevægelse« (KF s. 146). Men om

teserne var rigtige eller ej, det får man kun at vide indirekte, når man som eneste argument påstår, at politikken skabte en stor afstand mellem DKP og de socialdemokratiske vælgere. Men det kan sagtens være tilfældet, at man ikke vinder den store forståelse for sine standpunkter trods deres rigtighed. Et standpunkts rigtighed må prøves gennem en analyse af de fænomener, som bliver vurderet.

Når man andet steds i bogen ser, hvordan KF vurderer socialdemokratiet, viser det sig, at KF selv betegner SD's politik som »nationalsocialisme« (KF s. 142) ganske vist socialdemokratisk nationalsocialisme. Det er selvmodsigende, at KF betegner det som sekterisk (begrebet defineres aldrig, men det er klart negativt ladet), at DKP vurderede SD som socialfascistisk, når KF så selv kalder SD's politik for »national-socialistisk«, men udført af socialdemokrater. Det er netop det forhold, som udtrykkes, når DKP kalder SD »socialfascistisk« og ikke fascistisk. Men for KF er det tilstrækkelig argumentation at tilskrive KOMINTERN denne politik, for i det øjeblik at KOMINTERN står inde for en politik, så er den nødvendigvis forkert. »Klasse mod klasse« standpunktet analyseres ikke engang. Man får ikke engang at vide, hvad det betyder. Det er derfor ikke muligt nærmere at finde ud af, hvorfor det skulle være »sekterisk«.

KF OG VURDERINGEN AF SOVJETUNIONEN

Det bliver også gjort til noget i sig selv negativt, at DKP skulle føre en politik, der var i Sovjetunionens

interesse. Det hænger sammen med den vurdering KF har af Sovjetunionen. Vi får derfor ikke på noget tidspunkt opstillet en analyse af Sovjetunionens politik, som viser, at dette lands udenrigspolitik skulle stå i modsætning til den danske arbejderklassens interesser. En sådan analyse må foretages, før der kan siges noget om, hvorvidt det var til skade for den danske arbejderklasse, at DKP var solidarisk med Sovjetunionens udenrigspolitik. Dvs., KF måtte undersøge forholdet mellem proletarisk internationalisme og fredelig sameksistens som dannede grundlaget for Sovjetunionens udenrigspolitik. Den proletariske internationalisme kræver i sit princip, at et socialistisk land fører en politik, som tjener den internationale arbejderklassens interesser. Det er denne idé, som Marx og Engels har formuleret i Det kommunistiske Manifest, hvor de stillede parolen: »Arbejdere i alle lande forén jer«. Den fredelige sameksistens bygger på det princip, at man ikke skal blande sig i andre nationers interne forhold, men respektere den enkelte nations ret til at bestemme sin egen skæbne. Kommer det til en konflikt imellem de to principper, mente KOMINTERN, skal den proletariske internationalisme altid have forrang. Når man må stille dét krav til KF, hænger det sammen med, at først når man har undersøgt om de grundpiller, hvorpå Sovjetunionen førte sin udenrigspolitik, bliver man i stand til at tage stilling til, om den konkrete politik var i den internationale arbejderklassens interesser.

KF OG OPFATTELSEN AF PARTIETS ROLLE

KF har heller ingen principiel diskussion af DKP's opfattelse af det kommunistiske partis rolle, fordi KF på forhånd har taget stilling til, at et parti som DKP i sig selv er negativt, fordi det ikke er udtryk for arbejderernes selvorganisering. Vi har allerede i indledningen fremdraget dette aspekt ved KF's politik. KF siger som ovenfor nævnt, at det var en sektarisk politik DKP førte (fra 1930) fordi den gik ud på at få »lederskabet i/over arbejderklassen.« Nu havde det imidlertid hele tiden lige fra KOMINTERN's grundlæggelse været målet for de enkelte sektioner at få lederskabet i arbejderklassen. Man havde blot i forbindelse med 6. Verdenskongres ændret sin taktik i forhold til tidligere. KOMINTERN vedtog på sin II. Kongres i 1920 en resolution om »Det kommunistiske Partis Rolle«. »Det kommunistiske partiet, arbejderklassens organiserede fortrop, måtte leda hela klassens kamp, såväl på det ekonomiska och politiska området som på det kulturella. Det måste vara en ledande kraft i fackföreningarna, arbeterråden och alla andra proletära organisationer« (Partisan s. 89). Når KF har et andet standpunkt, hvad angår arbejderklassens organisering måtte det være rigtigt at påvise, hvorledes DKP's partiopfattelse virkede hindrende på udviklingen af en revolutionær politik for arbejderklassen. Men man finder kun synspunktet formuleret postulatorisk. KF foretager ingen analyse. Dette organisationssynspunkt får en afgørende betydning, når KF skal behandle DKP's enhedspolitik: »overalt hvor

man kunne rejse en bevægelse eller samle en i forvejen eksisterende, organiserede man oppositions- og parallelorganisationer til socialdemokratiets og disse brugtes så til at føre »kommunistisk« politik. Igen er det selve organiseringen, KF gør til det afgørende. Med det udgangspunkt bliver der aldrig tale om for KF at give sig i lag med en egentlig diskussion af DKP's politik. Den opfattelse KF har af organisering, hindrer organisationen i at diskutere den politik, DKP førte. Den måtte nødvendigvis blive forkert efter KF's synspunkt, fordi den var galt organiseret. Vi kan altså konkludere, at DKP aldeles ikke ændrede sin partiopfattelse i 1930, som man kunne tro efter den måde, KF fremstiller skiftet i DKP's politik i 1930. Desuden kan det fastslås, at KF ikke tager konsekvensen af sit standpunkt og går ind i en diskussion af partiets politik og den rolle, det selv mener, det bør spille. Denne metode er et resultat af KF's egen opfattelse af, hvordan arbejderklassen skal organiseres. Eftersom DKP ikke er i overensstemmelse med de principper, bliver indholdet i partiets politik også forkert ifølge KF.

Man kan hos KF finde en tendens, som hænger sammen med forbundets organiseringsopfattelse. KF fokuserer meget på, om det er »rigtige arbejdere« eller ej (dvs. hos KF industriarbejdere og transportarbejdere), som fører kampen. Det får til resultat, at striden i partiet efter det åbne brev bliver vurderet som et udtryk for uenigheder mellem på den ene side Richard Jensen og Thøger Thøgersen, som var arbejdere og på den anden side Aksel Larsen og Martin Nielsen, der var professionel-

le revolutionære af en anden »type«. De »var skolet uden for arbejderklassen (—begge havde dog nogle erfaringer fra kampene i tyverne —) primært i teoretiske, politiske og organisatoriske emner, som disse foretoges på Lenin-skolen i Moskva. (KF s. 139) Den første indvending man kan rejse mod denne tolkning hænger sammen med, at tesen bygger på Richard Jensens udsagn, som man skal være meget forsigtig med at anvende. Hans bøger er fulde af påstande, og på de punkter, hvor han kan kontrolleres, viser de sig ofte at være uholdbare. Hertil kommer at han i denne forbindelse, har en tendens til at fremstille begivenhedsforløbet således, at Aksel Larsen og Martin Nielsen kommer til at fremstå i det mest ufordelagtige lys. Desuden fremgår det meget klart af såvel det åbne brev som at DKP's kongres i 1930, at der var tale om dybe politiske uoverensstemmelser, som f.eks. angik vurderingen af SD og statens klassekarakter, som vi har redegjort for tidligere. Det viser sig altså, at KF's tese er alt andet end holdbar, når den konfronteres med kildematerialet. Herudover anvendes der i bogen et kildemateriale, som er alt andet end holdbart, når KF's tese skal underbygges. Den samme opfattelse af relationen »rigtige arbejdere« og DKP kommer til udtryk i behandlingen af Aksel Larsen og Martin Nielsens indsats blandt de arbejdsløse. »Disse to ... tog konkrete initiativer til at organisere de arbejdsløse i København i 1930, og da gjorde det som *aktive arbejdere* (vor udh.) og ikke som kommunister, fik de held med sig udover al forventning.« (KF s. 132) Vi præsenteres her for en rent organisatorisk forklaringsmodel. Så-

længe man optræder som »arbejder«, kan ens politik lykkes, men dersom man er kommunist, må man automatisk komme til at få mindre held med sig. Et sådant standpunkt hindrer KF i at finde ud af, hvilken politik DKP førte blandt de arbejdsløse. Hertil kommer, at man, dersom man fører synspunktet ud i sin yderste konsekvens, er nødt til at bedømme DKP som direkte kontrarevolutionært, fordi det hindrede arbejderklassen i at føre en politik, som pegede frem mod socialismen. En sådan erkendelse finder man ikke hos KF. Bogen fælder sine domme uden iøvrigt at tage konsekvensen af sine egne standpunkter, og uden at de bliver forbundet med nogen konkret analyse.

KF's TRADITIONSLØSE UDGANGSPUNKT

Et karakteristisk træk ved hele KF's behandling af DKP's historie er således den manglende fremlæggelse af, hvad der er KF's eget udgangspunkt for deres vurderinger. Det vil sige, at når KF opererer med begreber som sektarisme, reformisme og opportunistisme og påhæfter DKP disse betegnelser i forskellige sammenhænge, så må man forudsætte én ting for at man kan forstå, hvad begreberne dækker. Nemlig at KF gør rede for, hvilken politik DKP er sektarisk, reformistisk og opportunistisk *forhold til*. At KF's udgangspunkt, sådan som de selv gør rede for det i indledningen, er »ubundet af den »leninistiske«/»stalinistiske« historietradition, og for eksempel heller ikke slutter op bag en trotskistisk historietradition, lægger op til, at KF ser *særlig* ubundet og udog-

matisk på det historiske forløb. Det, som er fatalt i KF's metode, er, at man opererer med en imaginær og på intet tidspunkt for læseren formuleret revolutionær politik, ud fra hvilken de drager deres konklusioner. Konklusionernes præmisser fremlægges på intet tidspunkt samlet, men vi vil i konklusionen på dette afsnit komme ind på, hvorledes KF på en række områder har lagt sig fast på nogle synspunkter, der får afgørende indflydelse på deres vurdering af DKP's udvikling og historie.

Konsekvensen af dette metodiske svigt er ubehagelig for en erklæret revolutionær organisation, som sætter sig for at undersøge den revolutionære bevægelses historie. Det betyder nemlig, at KF på intet tidspunkt åbent tager stilling til, om de mener, at DKP var et *revolutionært parti* i begyndelsen af 30'erne, men indirekte tilkendegiver, at det var det ikke, mens de med hensyn til anden halvdel af årtiet beskriver DKP som et reformistisk parti og *alligevel* konkluderer, at »DKP var et etableret og erfarent arbejderparti« (KF s. 159).

Vi vil i det følgende påvise KF's inkonsistente og selvmodsigende opfattelse af DKP, særlig som den kommer til udtryk i forbindelse med opfattelsen af folkefronttaktikken, hvor de i lighed med Nørlund forsøger at sætte lighedstegn mellem DKP's »danske udgave« af folkefronttaktikken og Kominterns retningslinier, således som de fremlægges af Dimitrov på 7. Verdenskongres.

VURDERINGEN AF DKP SOM ET »KOMMU- NISTISK« PARTI.

KF anser helt op til folkefrontspolitikkens gennemslag i DKP partiet for at føre en sekterisk politik, specielt — som omtalt tidligere — overfor Socialdemokratiet og rødderne til denne politik må søges i Sovjetunionen, hvor Stalins linie bevirkede, at »Kominterns sektioner i først og fremmest Vesteuropa de næste 6-7 år førte en ultrasekterisk linie« (KF s. 136). Sådanne konstateringer er talrige. Andetsteds hedder det i forbindelse med DKPs kamp mod Socialdemokratiet for at »tilrive sig førerskabet over arbejderklassen«, at årsagen til at »partiet heri havde nogen succes (i forhold til 20'erne en vældig succes) må tilskrives de skærpede klassekampe, der trods alt løsev en ikke ringe del af Socialdemokratiets tilhængere fra dette«. Men »at det på den anden side ikke lykkedes i langt større omfang bærer partiets ultrasekteriske politik skylden for« (KF s. 142). Det påpeges at partiets politik var sekterisk, men det er ikke muligt at konstatere, om KF anser DKPs politik for grundlæggende fejlagtig, eller om de betragter partiet som et revolutionært parti, blot med sekteriske fejl. Når KF siger, at DKP havde en vis succes med at vinde tilhængere fra Socialdemokratiet, og tillægger denne succes primært de »skærpede klassekampe« vel mene *kapitalismens skærpede krise* og hvad deraf fulgte, f.eks. arbejdsløshed, idet DKP jo ikke kan isoleres fra klassekampen, men netop var en aktiv kraft i den skærpede klassekamp, fra omkring 1930 især, hvilket KF også selv giver

udtryk for andre steder i bogen. --- Tilsyneladende er det ikke *på grund* af DKPs politik, men derimod *på trods af* denne, at en del alligevel forlod Socialdemokratiet. KF tager ikke op til vurdering, at det muligvis var den nyvurdering af Socialdemokratiet — som bl.a. kommer til udtryk i Kominterns »åbne brev« og i DKPs politiske teser fra 1930, hvor demarkationslinien mellem DKP og SD trækkes op — der var den vigtigste årsag til, at mange flere nu så et alternativ til SD i DKP.

Men flere ting tyder på, at KF *ikke* betragter DKP som et revolutionært parti. For eksempel i forbindelse med KFs kritik af DKPs frontpolitik, som er omtalt ovenfor i forbindelse med KFs opfattelse af organisations-spørgsmål, skriver de: »Oppositions- og parallelorganisationer ... brugtes ... til at føre »kommunistisk« politik« (KF s. 137). Og andetsteds i forbindelse med en kritik af DKPs enheds-politik »fra neden« beskriver de partiets intentioner som værende et forsøg på at splitte de menige socialdemokrater fra deres parti »for at de kunne lade sig hverve for den »kommunistiske« politik« (KF s. 146) Brugen af gæseøjne omkring betegnelsen *kommunistiske* politik viser ganske tydeligt, at det ikke er den slags politik, som KF betragter som kommunistisk, og den eneste konsekvens af det synspunkt må være, at DKP ikke var revolutionært. Som nævnt i afsnittet om organisering, så har selve *formspørgsmålet* en tendens til at overskygge det *indholdsmæssige* i KFs vurderinger, men ikke desto mindre må man, hvis man tager KF på ordet, konkludere, at det som de gennemgående kalder en sekterisk politik, i virkeligheden

betyder en ikke-revolutionær politik, en i sin konsekvens borgerlige politik. En sådan konklusion understøttes af hele KF's opfattelse af den kommunistiske verdensbevægelses udgangspunkt, den russiske revolution, som opfattes som en borgerlig revolution, hvorfor det ville være helt konsekvent at drage den konklusion, at DKP førte en borgerlig politik (13). *Det er karakteristisk, at KF på intet tidspunkt interesserer sig for eller behandler, hvad der i 30'ernes første halvdel var DKPs politiske grundlag, hvad der var deres strategiske mål, og hvordan de mente at kunne nå frem til dette.* Og dette til trods for, at KF i indledningen betyder, at det netop er »partiets strategiske hovedlinie« de vil behandle, mens de vil lade mere specifikke problemstillinger ligge. Dvs. at det for KF er uvæsentligt, om DKP f.eks. opererer med begrebet proletariats diktatur, og de drager ikke sådanne problemstillinger ind i undersøgelsen. Det må være en forudsætning i en historisk undersøgelse at lægge organisationens langsigtede politik frem og diskutere den for af den vej at belyse og forklare organisationens taktiske forholdsregler. Dette interesserer ikke KF — hvilket vi mener er en afgørende svaghed ved KF's fremstilling — men ud fra vores redegørelse om KF's opfattelse af staten og negligeringen af begrebet proletariats diktatur mener vi at det er holdbart at konkludere, at det netop er dette karakteristika ved KF der gør, at deres beskrivelse af DKP er blevet så lemfældig, som den er. Samtidig er det vigtigt at have i mente KF's opfattelse af DKP i dag, hvor DKP beskrives som en grundlæggende reformistisk organisation, men som

en organisation, der på konkrete områder fører en klassekampslinie. Denne vurdering af DKP forklarer, hvorfor KF samtidig med at de i hovedsiden vurderer DKP negativt alligevel på en række områder mener at partiet fører en klassekampspolitik. Det, som i realiteten er en selvmodsigelse, er ud fra KF's opfattelse blot indbyrdes modgående tendenser hos DKP.

KF's KRITIK AF NØRLUND

Vi beskrev i afsnittet om Nørlunds fremstilling, hvorledes han for at dække over den totale modsætning mellem DKPs politik i begyndelsen af 30'erne og så den de stod for i 1938 og står for i dag, var nødt til at lade en del væsentligt kildemateriale ligge og til at bruge andet på en fordrejende måde.

Konsekvensen af KF's måde at betragte DKP er, at de i deres kritik af Nørlunds afsnit om 30'ernes begyndelse overhovedet ikke formår at gennemskue dennes intentioner. KF erkender ikke det fundamentale skift i DKPs politik, fordi de dele af politikken, som ændres radikalt, netop er de dele, som KF enten ikke har en særlig klar opfattelse af eller slet ikke interesserer sig for, f.eks. proletariats diktatur. KF konstaterer, at Nørlund er lemfældig i sin behandling af de første 5 år af 30'erne: »I Ib Nørlunds »Det knager i samfundets...« omgås partiets politik i denne første periode af 30'erne ... med megen forsigtighed og først fra 1935 og fremefter accepterer det nuværende DKP for alvor, at partiet skulle have løsrevet sig fra sin sektariske og opportunistiske arv fra

20'erne» (KF s. 150). Forskellen mellem DKPs og KFs opfattelse af 30'ernes begyndelse er efter KFs opfattelse udelukkende, at mens DKP ikke vil være deres sekterisme bekendt — og derfor ikke gerne beskæftiger sig med denne periode — så har KF ikke noget at skjule, men ønsker tværtimod at diskutere disse problemer. At Nørlund skulle dække — ikke over en sekterisk politik i forhold til DKP i dag — men over en fundamentalt anden politik, end de fører i dag, det formår KF ikke at gennemskue.

Skiftet i politikken fra periodens begyndelse til 1938 bliver for KF således skiftet fra én ikke-revolutionær politik til en anden ligeledes ikke-revolutionær politik, fra den »sektariske« politik til »en ... politik, der indebærer ny-vurderinger af mulighederne for at demokratisere og reformere indenfor rammerne af den borgerlige stat« (KF s. 157) KF betegner således Aksel Larsens tale i Odense i 1938 som legalistisk, forfatningstro og illusionsskabende og en forløber for teorien om det antimonopolistiske demokrati.

For at undersøge den gennemgående selvmodsigende tendens i KFs fremstilling skal der her indskydes et eksempel på dette, som viser det vanskelige ved en éntydig bedømmelse af KF-bogen. Til trods for, at KF vurderer DKPs politik i 1938 som reformisme i svøb, så undlader man ikke som konklusion på mellemkrigs-afsnittet at fremkomme med følgende vurdering af partiet: »Ved krigsudbruddet var DKP blevet et etableret og erfarent arbejderparti. Dets børnesygdomme, sekterismen i dennes forskellige udformninger, var overvundet, og det havde formået at

nå ud til flere end blot en lille kerne af klassebevidste arbejdere på arbejdspladserne« (KF s. 159). Selv med den mest velvillige fortolkning af dette udsagn når man frem til, at det modsiger, hvad KF lige forinden har konkluderet. Det fremstår som en *kvalitet i sig selv*, at DKP har formået at nå ud til en del klassebevidste arbejdere, uanset at det ifølge KF fører en reformistisk politik, og i konsekvens heraf må bibringe disse arbejdere en reformistisk tankegang. Og et udtryk, som at det er blevet et »etableret og erfarent arbejderparti« giver uvilkårligt indtryk af noget positivt, nemlig at partiet fører en god og solid arbejderpolitik, en politik i arbejderklassens interesse. Men det mener KF jo ikke. Og beskrivelsen af alle de børnesygdomme, som DKP nu endelig var kommet ud over virker også malplaceret, når KF lige forinden har beskrevet, hvorledes DKP allerede er hårdt angrebet af reformismens skavanker.

KF OG FOLKEFRONTS-POLITIKKEN

KFs opfattelse af folkefrontspolitikken vil vi til slut tage op til særlig behandling, idet KF på dette spørgsmål lægger sig op ad Nørlund og på samme måde som ham tillægger folkefrontstaktikken — som den formuleredes af Dimitrov — en direkte strategisk betydning. KF skriver, at »dannelsen af folkefronterne ... allerede fra starten (fik) en strategisk betydning, der skulle komme til at række langt ud over kampen mod fascismen« (KF s. 151). Denne vurdering stemmer godt overens med den måde, Nørlund fremstiller ind-

holdet i Dimitrovs tale og med den udformning, politikken fik i Danmark, jvf. Aksel Larsens tale. Vi påviste i afsnittet omhandlende Nørlands behandling af folkefronten, hvorledes folkefrontstaktikken netop var en taktik, og ikke en strategi i kampen for socialismen. Denne forståelse giver KF et enkelt sted udtryk for, idet de skriver, at »folkefronten ... i sin intention (var) en defensiv taktik« (KF s. 152), men dette kan kun betragtes som endnu en selvmodsigelse, idet de i samme forbindelse bekræfter det på foregående side citerede ved at hævde, at »allerede i Dimitrovs taler på kongressen blev der antydnet strategiske perspektiver« (KF s. 152). Nu skrev vi selv i forbindelse med kritikken af Nørlund, at folkefrontstaktikken indeholdt strategiske perspektiver forstået på den måde, at den taktiske kamp mod fascismen var underordnet kommunistpartiernes langsigtede strategi, og at den i sidste ende tjente kampen for socialismen. Men det er ikke det, KF mener, når de siger, at folkefronten indeholdt strategiske perspektiver. De mener derimod, at Dimitrov i sin tale åbner op for muligheden for en fredelig overgang til socialismen. Denne opfattelse bygger på en udtalelse fra Dimitrov, der netop sætter den *taktiske* kamp mod fascismen ind i et strategisk perspektiv. Bl.a. siger Dimitrov i denne udtalelse, at fascismen er et udtryk for, at det kapitalistiske system er i krise, og at den modstand, som fascismen vækker »som følge af livets og klassekampens dialektik« fører til »en videre udvikling af de kræfter, der vil grave både dens og kapitalismens grav« (Dimitrov: Fascismen er fjenden s. 38, citeret i KF

s. 152, vor udh.). Det eneste Dimitrov siger er, at kampen vil virke udviklende på de kræfter, der deltager i den, vil give dem en bevidsthed om kapitalismens væsen, som vil være af betydning, også når fascismen er slået og kampen for de revolutionære gælder magten i samfundet, socialismen. Men ikke desto mindre konkluderer KF, at »Dimitrov ... her med vage og upræcise vendinger (åbner) op for muligheden af, at arbejdet for og i folkefronterne kunne få det strategiske perspektiv at være arbejderklassens og dens revolutionære partis konsekvente og mest virkningsfulde metode til overvindelse af kapitalismen« (KF s. 154-155), hvilket er en aldeles uholdbar konklusion på indholdet af Dimitrovs udtalelse. Vi vil her lade KFs behandling af DKPs politik omkring 1938 ligge. Vi har omtalt, at KF anser Aksel Larsens tale for at være reformistisk. Men det, som KF forsøger, er at påvise, at DKPs ændrede politik skyldtes, at Kominterns folkefrontspolitik også var reformistisk. Det er det, som kommer til udtryk i den ovenfor behandlede problemstilling, hvor de pådutter Kominterns folkefrontstaktik karakter af en strategi. For at tilbagevise dette vil vi til slut kort opridse de betingelser, som Dimitrov opstiller, for at kommunisterne kan indgå i en enhedsfrontsregering og hvilke perspektiver han ser i en sådan, idet netop spørgsmålet om deltagelse i en enhedsfrontsregering efter vores opfattelse er det eneste i Dimitrovs tale, som har kunnet give næring til KFs synspunkter. Herigennem vil vi forsøge at afvise KFs påstande om, »at kommunisternes politik kom ... til at fremstå som en

stadieteori for overgang til socialismen», hvor »skridtet fra den demokratiske overgangssituation til den »revolutionære overgang til socialismen« ikke præciseres nærmere» (KF s. 154). For at kommunister kunne deltage i en enhedsfrontsregering, dvs. i en regering sammen med SD, opstillede Dimitrov en række betingelser. *Først og fremmest skulle der i landet herske en politisk krise, hvor de herskende klasser var presset af en antifascistisk massebevægelse.* Dernæst skulle visse forudsætninger være opfyldt. *Det borgerlige statsapparat skulle være »desorganiseret og lammet«* (Dimitrov s. 151), *masserne skulle være mobiliseret mod fascisme og reaktion og radikaliseringen indenfor SD skulle være så fremskreden, at en betydelig del af socialdemokraterne »kræver hensynsløse forholdsregler mod fascismen og træder åbent op mod den reaktionære del af deres eget parti, der står fjendtligt overfor kommunismen«* (s.

151). Deltagelse i en enhedsfrontsregering måtte således ikke være et kompromis med SDs klassesamarbejde. Enhedsfrontsregeringen skulle være en »kampregering mod fascisme og reaktion« (s. 150). Og til spørgsmålet om enhedsfrontsregeringen kunne være en *overgangsform til proletariats diktatur* svarer Dimitrov, hvilket helt tilbageviser KF's (og Nørlunds) påstande, at en enhedsfrontsregering kan være »en form for overgang og tilnærmelse til den »proletariske revolution« (citationstegnene omkr. *prol.rev.* fordi Dimitrov citerer Lenin, vor bem.) d.v.s. til omstyrtelsen af bourgeoisiets diktatur« og »ikke ... en eller anden overgangsform mellem bourgeoisiets diktatur og proletariats diktatur« (Dimitrov s. 155). Dimitrov afviser således klart »illusionen om en fredelig parlamentarisk spadseretur fra det ene diktatur til det andet« over »dette opdigtede »mellemstadium«» (Dimitrov s. 154).

DELKONKLUSION

KF fremhæver i deres indledning til DKPs historie to vigtige dyder, som de vil forsøge at leve op til i deres fremstilling.

Den første er, at de vil forsøge at diskutere DKPs historie uden som udgangspunkt at have en forudfattet opfattelse, der hæmmer en nøgtern vurdering. Konkret vil KF forsøge at holde sig fri af deres fortid »vor leninistiske og/eller »stalinistiske« skoliing i arbejderbevægelsens historie» (KF s. 110) og »ubundet af den »leninistiske«/»stalinistiske« historietradition« (KF s. 111) (14). Nu definerer KF på intet tidspunkt, hvad

de mener med »leninistisk« og »stalinistisk«, men hvis de med dette mener Lenins og Stalins partiopfattelse, statsopfattelse, opfattelse af proletariats diktatur og opfattelse af den russiske revolution — som alt sammen lå til grund for Kominterns politik — så fremgår det ganske klart, at denne tradition holder de sig fri af. Men som påvist i vores behandling af KF, så betyder dette på ingen måde, at de forholder sig *ubundet* til de forskellige problemer. Særlig med hensyn til opfattelsen af Komintern, Sovjetunionen, partiopfattelsen af organisationsspørgsmå

let som helhed har KF blot erstattet det, de opfatter som et sæt dogmer, med et andet sæt dogmer, nogle forudfattede opfattelser af nogle konkrete ting og forhold, som ikke i bogen bliver problematiseret. Disse KF-dogmer optræder som nogle konstante, uanfægtelige størrelser, som alle andre begivenheder og forhold vurderes ud fra. Det betyder helt konkret, at KF ikke levner sig selv mulighed for at efterleve sine egne fortsætter.

Det andet, KF i indledningen lover, er ikke at fortabe sig i underordnede aspekter, men »derimod (bestræbe) os på at fremtrække partiets *strategiske hovedlinje*, således som den har fremtrådt og især vekslet gennem tiderne« (KF s. 111). Vi mener ligeledes på dette punkt at have påvist tilstrækkelig grundigt, hvorledes KF her svigter sit formål totalt. Vi har netop påvist, hvordan KF for perioden 1930-35 *overhovedet ikke* beskæftiger sig med, hvad der er partiets langsigtede mål, og hvordan det mener at kunne nå dette mål. Det betyder helt konkret, dels at KF ikke har grundlaget for at vurdere DKPs taktik på forskellige områder, f.eks. deres forhold til SD, og dels, at de ikke formår at påvise partiets fundamentale politiske skift i perioden og derfor heller ikke kan gennemskue Ib Nørunds forsøg på at tilsløre dette. At KF, når det gælder politikken i 1938, begynder at beskæftige sig med DKPs langsigtede mål, dets

strategi og taktik, og konstaterer, at DKP anser fredelig indvoksen i socialismen for mulig, ændrer ikke ved denne afgørende svaghed. Når KF heller ikke formår — hverken over for sig selv eller over for læseren — at klargøre, hvorledes partiets udvikling er foregået, hvad det har udviklet sig fra med hensyn til strategisk opfattelse, så er det ikke muligt at skabe sig blot en nødtørftig helhedsvurdering af udviklingen i DKPs politik i perioden. En svaghed for sig, som dog hænger sammen med KFs forhåndsvurdering af Komintern, er det, at KF heller ikke har en opfattelse af den internationale kommunistiske bevægelses politik, som er i overensstemmelse med det kildemateriale, som er for hånden og som KF selv anvender. Vi har påvist, hvorledes de mistolker de citater af Dimitrov, som KF selv bringer i bogen, og hvorledes de, ligesom det var tilfældet med Nørund, helt springer centrale passager i Dimitrovs tale over, passager, som klart strider imod KFs forudfattede opfattelse. Den uvidenskabelige omgang med kildematerialet, som optræder i flere sammenhænge bevirker, at den indbyggede svaghed, som KFs metodiske udgangspunkt er, yderligere forstærkes gennem en fordrejning af helt konkrete og let konstaterbare facts, hvilket gør det betænkeligt at anvende bogen — selv som opslagsbog.

HOVEDKONKLUSION

Vi redegjorde i indledningen for undersøgelsens overordnede formål, nemlig gennem behandlingen af de to bøger at få diskuteret nogle af de

spørgsmål, der rejser sig, når man beskæftiger sig med et angiveligt revolutionært partis historie, i dette tilfælde DKP. Vi har igennem den

konkrete behandling af de to bøger og i delkonklusionerne redegjort for, hvorledes begge — af hver sin årsag — ikke formår at foretage en rimelig vurdering af DKP.

Begge fremstillinger har som udgangspunkt en erklæret marxistisk betragtningsmåde, hvilket i sig selv indebærer, at de to bøger bevidst tager stilling og erklærer sig stående på arbejderklassens standpunkt. Men hvordan kan man på den ene side sige, at man tager parti for en ganske bestemt gruppe mennesker og så samtidig hævde at kunne nå frem til en tilnærmelsesvis objektiv beskrivelse af et historisk forløb? Forudsætningen for, at denne tilsyneladende modsætning kan forenes i en enhed (og at marxister til og med påstår, at det er en forudsætning at antage arbejderklassens standpunkt, hvis man vil nå frem til det centrale i historien) er, at arbejderklassen er den historisk set mest progressive klasse, den klasse, der som den første nogensinde vil herske, uden at dette herredømme er baseret på udbytning af andre klasser. Derfor er arbejderklassen ud fra en marxistisk opfattelse objektivt set interesseret i sandheden, fordi den har brug for sandheden for at kunne afsløre borgerskabets tilsløring af dets udbytterolle, og fordi arbejderklassen ikke overfor en anden klasse er nødt til at skjule et fremtidigt udbytningsforhold.

Men hvordan forholder det sig med Nørlunds bog og KF-bogen, når det gælder disse forudsætninger. For begge gælder det, at de på forhånd har afskåret sig fra at lave en rimelig fremstilling. Nørlund har et ganske bestemt formål med at fordreje kendsgerningerne, hvilket vi har påvist i undersøgelsen, og set ud fra

det ovenfor skitserede principielle marxistiske standpunkt er dette i sig selv diskvalificerende. *Det er umarxistisk at have det synspunkt, som Nørlund nødvendigvis må have, at der er nogle aspekter af arbejderklassens historie, som arbejderklassen i dag ikke har interesse i at kende til.* Dette uanset om man anser disse aspekter for positive eller negative, om de førte til fremgang eller tilbageslag i arbejderklassens kamp; et synspunkt som Nørlund i sin indledning selv giver udtryk for.

Samme principielle indvendinger kan anvendes i kritikken af KF's bog, uden at vi dog når det gælder den mener at have belæg for, at KF overlagt forsøger at fordreje kendsgerningerne. Hos KF er det andre svagheder, der er dominerende. Vi har i delkonklusionen om KF nævnt, hvorledes deres fremstilling er præget af en række forudfattede opfattelser, en række dogmer, som blot er nogle andre end dem, som KF-bogens indledning distancerer sig fra. Disse forudfattede opfattelser — har vi påvist — betyder, at KF i en lang række forhold afskærer sig fra overhovedet at forstå udgangspunktet for DKPs politik, og derfor famler i blinde, når de skal beskrive partiets udvikling. Vi har i undersøgelsen redegjort for en række metodiske svagheder i KF's fremstilling, som vi ikke her skal gentage, men ét forhold skal alligevel trækkes frem, fordi det har mere almen interesse i forbindelse med det videre arbejde med at undersøge DKPs historie.

KF-bogen bygger i al væsentligt på Nørlund, hvis troværdighed vi har været inde på, samt på nogle selvbiografiske fremstillinger (f.eks. Richard Jensen) og fremstillinger

skrevet af personer, som ganske vist selv har været aktive deltagere, men hvis sandhedsværdi er stærkt begrænset (f.eks. Karl V. Jensen og Carl Heinrich Petersen). Forudsætningen for overhovedet at bringe forståelsen af arbejderbevægelsens historie op på et højere niveau er, at der foretages nogle grundlæggende undersøgelser af hidtil ubearbejdet materiale, og en nybearbejdning af det materiale, som Nørlund har anvendt. En anden forudsætning er, at dette arbejde ikke tager udgangspunkt i forudfattede skematiske opfattelser, sådan som både Nørlund og

KF gør, men at man forsøger at tage udgangspunkt i forholdene, som de var. Dette indebærer som noget væsentligt, at man forsøger at — i tilfældet DKP — sætte sig ind i partiets *forudsætninger* og *idebetin-gelser*, de på det tidspunkt havde. Dette indebærer, at man ikke i sin vurdering misbruger sin viden om udviklingen i årene der fulgte, men forsøger *uden bagklogskab* at drage nytte af den viden og erfaring, som udviklingen siden har bibragt, til at kvalificere sin bedømmelse af partiets politik i en given periode.

NOTER:

1. Det er her vigtigt at gøre opmærksom på, at 1. udgaven af IN udkom i 1959. Det er først fra 60'ernes midte at teorien om det antimonopolistiske demokrati er blevet fuldt udviklet. Nørlund siger i forordet til 72-udgaven, at han kunne kun tænke sig nogle enkelte tilføjelser til 59-udgaven. Vi mener derfor, det er fuldt forsvarligt at se de to bøger som en helhed.
2. Sidehenvisningerne gælder IN Bd. 2, hvor citaterne fra »Nye veje for Danmark« er fotografisk gengivet; »Nye veje...« er et manifest vedtaget på DKPs 22. kongres 1965.
3. Eksekutiv Komitéen for Kommunistisk Internationale, der ledte KOMINTERN mellem kongresserne, sendte DKP et åbent brev i december 1929, hvori DKP's politik på en række grundlæggende områder blev kritiseret.
4. Protokoll, Sechster Weltkongres der

Kommunistischen Internationale. Die internationale Lage und die Aufgaben der Kommunistischen Internationale, Berlin 1928. s. 14.

5. Kongressen afholdtes i juli 1930. Man vedtog på denne kongres fjorten teser, hvori man helt tilsluttede sig kritikken i det åbne brev.
6. 1. marts opfordrede KOMINTERN alle sektioner til at foretage en henvendelse til de socialdemokratiske ledere med en opfordring til enhedsfront. Kort tid efter fulgte DKP opfordringen og foretog en henvendelse til SD om enhedsfrontsdannelse.
7. *Strategi/taktik*: Defineres af marxister som den videnskab efter hvilken, det kommunistiske parti leder proletariatets klassekamp. Strategien er den måde, hvorpå man skal opnå et givet mål i sin helhed. Taktikken er måden, hvorpå man opnår mere begrænsede mål underordnet det strategiske mål. F.eks. er proletariatets diktatur et strategisk mål for det kommunistiske

parti, så længe det virker i et kapitalistisk samfund, mens f.eks. målet at danne en enhedsfront (RFO) for at få fagforeningerne til at føre en klassekampslinie, som DKP sagde i 30'erne, er et taktisk spørgsmål.

8. På KOMINTERN's 2. Verdenskongres vedtog man lovene for den nye organisation. Man besluttede i lovenes art. 1, at det var en betingelse, at man gik ind for »upprättandet av proletarietets diktatur« (Partisan s. 59) for at blive medlem.

9. Kominterns opfattelse af statsmagten byggede på Lenins statsopfattelse. Lenin fremhævede, med henvisning til Marx, at det ikke var muligt at overtage det eksisterende statsapparat og nå socialismen ad fredelig vej i lande, hvor der var et stærkt centraliseret statsapparat med et udviklet bureaukrati og magtapparat (politi og militær). Og netop Danmark og andre højtudviklede kapitalistiske lande besad disse karakteristika.

10. Det skal i denne sammenhæng nævnes, at når Marx i »Borgerkrigen i Frankrig« taler om kontrolret med folkets valgte repræsentanter, forudsætter han her, at arbejderklassen har knust den borgerlige statsmagt og oprettet proletarietets diktatur (Jvf. Marx: »Borgerkrigen i Frankrig«, TIDEN 1946 s. 69-70).

LITTERATUR — og forkortelser.

Ib Nørlund: »Det knager i samfundets fuger og bånd« bd. 1, TIDEN 1959 og bd. 2, TIDEN 1972. *Fork. IN og IN bd. 2.*

Kommunistisk Forbund: »Kritik af DKP«, MODTRYK 1974, *Fork. KF.*

Georgi Dimitrov: »Liv og kamp for folkefronten«, MONDE 1938, *Fork.*

11. »Det arbejdende folks plan — for fremskaffelse af arbejde og brød, til forsvar for og udvidelse af de politiske rettigheder«, Manifest vedtaget af DKPs Centralkomite i juni 1935.

12. Aksel Larsens tale blev i 1938 udgivet i lettere bearbejdet form af DKP under titlen »Der kaldes til samling«. Når vi ovenfor konsekvent har skrevet »AL sagde...« er dette identisk med DKPs opfattelse. Det er da også fra DKP-udgivelsens tekst, at vi har hentet citaterne.

13. KF mener, at Rusland ikke var modent til en socialistisk revolution p.g.a. de lidet udviklede kapitalistiske produktionsforhold og den meget lille arbejderklasse. KF har ikke taget stilling til om Sovjetunionen var et socialistisk land, ligesom de ikke har taget stilling til, om Kina i dag er socialistisk.

14. KFs organisatoriske udgangspunkt var VS, hvor de udgjorde den såkaldte Leninistfraktion, som på et tidspunkt havde flertal i VS og dominerede dens ledelse indtil fraktionen i 1973 forlod VS og dannede Kommunistisk Forbund.

Dimitrov, samt »Fascismen er fjenden«, TIDEN 1972.

Kommunistisk Internationales Program. Vedtaget af 6. Verdenskongres 1. september 1928 i Moskva, FUTURA 1974, *Fork. 6. Verdenskongr.*

Aksel Larsen: »Der kaldes til samling« fra bogen »Taler og artikler

gennem 20 år«, TIDEN 1952.

»Veje for venstrekræfterne til demokrati og socialisme«. Idépolitisk udtalelse vedtaget på dKPs 23. kongres, TIDEN 1969, *Idépol.*

For Komintern. Kommunistisk Internationales åbne brev. Beslutninger

fra EKKIs 11. plenum. Beslutninger fra DKPs sidste kongres og central-komite-møde, Fork. *For K.*

Teser om den borgarliga demokratin, Internationalens hovedoppgifter, Röda Häftan 6/7, PARTISAN 1970. Fork. *Partisan.*

...

(fortsatte noter fra side 32)

planer osv.), når læreren »går for vidt«, eller den fyrer ham; over for svejseren tages advarsler og fyringer i brug.

Det betyder ikke, at enkelte lærere ikke kan anvende sine demokratiske rettigheder i et vist mål og fremstille et produkt, som ikke tilfredsstiller staten, men som på den anden side tolereres, thi det samlede produkt er tilfredsstillende for staten!

Altså: Såfremt man gør lærerens »årsprodukt« til noget kvalitativt forskelligt fra den manuelt arbejdede, så gør man et underordnet aspekt ved lærerens produkt til det overordnede. Og dermed falder man i virkeligheden for borgerskabets sirenesang om, at der eksisterer »frihed for årsprodukter« under kapitalismen!

Og videre: Såfremt læreren sælger sin arbejdskraft til staten, så bruger han sin uddannede arbejdskraft (sin dygtighed) til at fremstille et årsprodukt, som staten tilegner sig. Såfremt læreren er privatlærer, som har privatelever, så lever han af at sælge *selve produktet*; i så fald tilhører han småborgerskabet, for han tilegner sig selv det produkt han fremstiller og sælger det mod betaling til prins Henriks og dronningens børn (f.eks.)...

Altså: Man må skelne mellem den »viden« og »dygtighed«, som er en egenskab ved arbejdskraften, og så det årsprodukt, der fremstilles. Om en lærer er lønarbejder eller småborger, afhænger af, om han tilegner sig produktet, eller om andre gør det.

BESØG

BOGBUTIKKEN »1. MAJ«

Rosenborggade 5, kld., 1130 København K. tlf. (01) 128797

Åbningstider: Ma-to: 13-17.30, fr: 13-19, lø: 11-13.

&

BOGBUTIKKEN »OKTOBER«

Vestergade 64, 8000 Århus C.,

Åbningstider: Ma-fr: 15-17.30, lø: 10-13.

ABONNÉR PÅ

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT

Teoretisk tidsskrift for KFML.

Abonnement 40 kr. pr. år.

Indsættes på

GIRO 921 41 27,

Forlaget OKTOBER,

Ravnsborg Tværgade 7, st.tv.,

2200 København N.

Alle tidligere numre af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT
kan købes i KFML's bogbutikker.

